STRIPSCHRIFT

RENÉ UILENBROEK
CHINEES STRIPMUSEUM

NUMMER 418 * €7,00

CHRISTIAN ROSSI

→ REDACTIO

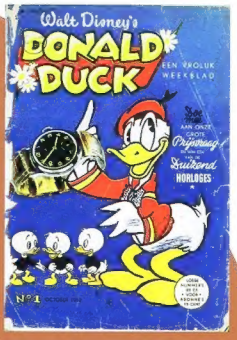

Zelfs de stripwereld kende deze zomer komkommernieuws. Het allereerste nummer van het weekblad *Donald Duck* bleek namelijk het historisch belangrijkste topstuk te zijn uit de collecties van de Koninklijke Bibliotheek (KB) en het Nationaal Archief (NA)! In de online-verkiezing van 'topstuk met de grootste historische X-factor' die de KB en het NA uitschreven versloeg *Donald Duck* met gemak het Plakkaat van Verlatinge (1581, nummer 2) en de Grondwet (1848, nummer 3). Ook belangrijke stukken als de Vrede van Munster (1648), het Verdrag van de onafhankelijkheid van Suriname (1975) of het Zweder-getijdenboek (circa 1430-1435) waren lang niet zo populair als de aftrap van het stripblad in oktober 1952.

Mensen konden via Twitter stemmen en deden dat massaal. Voor de KB en het NA was de inzet van social media een geslaagde poging om meer interactie te krijgen met het publiek. Ook wilden ze publiciteit genereren voor een tentoonstelling met middeleeuwse archiefstukken in de expositieruimte De Verdieping van Nederland. Dat *Donald Duck* tot winnaar is uitgeroepen geeft een dubbel gevoel. Het is natuurlijk absurd dat het stripblad vergeleken wordt met voor Nederland historisch echt belangwekkende stukken. Wie stemt er op *Donald Duck* als je ook op de Grondwet kan stemmen, vraag je je dan af. Maar de uitverkiezing is ook eervol en geeft opnieuw aan hoe groot de uitstraling van het blad is, zelfs bijna zestig jaar nadat het eerste nummer verscheen.

Veel mensen hebben er nog steeds sterke gevoelens bij. Wat dat betreft doet de uitslag enigszins denken aan de verrassende verkiezing van Pim Fortuyn tot grootste Nederlander aller tijden in 2004.

Cornelis Prul zou er erg trots op zijn geweest.

→ OMSLAG

De tekening van Christian Rossi op het omslag toont de leider van W.E.S.T., Morton Chapel, die in het zesde deel van de gelijknamige reeks voor zijn zwaarste klus staat: hij moet afrekenen met zijn bezeten dochter.

INHOUD

2 ACTUA

12 CHRISTIAN ROSSI
Michel van Merriënboer

21 DE DOOD VAN DRIANT
Christian Rossi

25 BITS & PIECES
Ben Bits

26 STRIPMUSEUM IN CHINA
Dik Rondeltap

32 RENÉ UILENBROEK
Teus de Kruijf

38 DE BOVENTOON

48 HEINZ SERVICE SPREAD

De prof doet het weer

Professor John Lent is de grote man achter de Amerikaanse wetenschappelijke uitgave *The International Journal of Comic Art*. Hij is verbonden aan de Temple University in Philadelphia en schrijft zelf ook veel over cartoons en strips.

Eén van zijn specialiteiten is het stripverhaal uit Azië en Australië, waarover hij af en toe ook in *Stripschrift* verslag doet. Voor wie bij voorbeeld alles wil weten over de rijke, relatief jonge stripgeschiedenis van de Filippijnen is er zijn boek *The First Hundred Years of Philippine Komiks and Cartoons* (Yonzon Associates, ISBN 978-971-94558-0-6).

De 'komikswereld' ontstond eigenlijk pas nadat de archipel in 1898 aan het eind van de Spaans-Amerikaanse Oorlog in Amerikaanse handen kwam, na ruim driehonderd jaar een Spaanse kolonie te zijn geweest. In 1946 werden de Filippijnen onafhankelijk.

Lent behandelt in zijn boek (waaraan ook co-auteurs een steentje hebben bijgedragen) zowel de ontwikkeling van (politieke) cartoons als van strips en staat stil bij een aantal bekende Filippijnse tekenaars, zoals Esmeraldo Izon, Larry Alcala, Nonoy Marcelo, Jess Abrera, Pol Medina jr, Mars Ravelo, Nestor Redondo en Alfredo Alcala.

Opvallend is dat veel strips westers aandoen en dat manga's, pas sinds de jaren 1970 in omloop, minder prominent aanwezig zijn dan in andere Aziatische landen. Het land kent meer het fenomeen komiks, de Filippijnse variant op de Amerikaanse comicsreeksen. RS

Klassiek westernepos in luxe jas

Vraag een willekeurige stripliefhebber naar zijn favoriete westernreeks en je hebt grote kans dat hij over *Blueberry* begint. Als je doorvraagt naar het beste verhaal binnen de serie zal negen van de tien keer *De mijn van Prosit* en *Het spook van de goudmijn* volgen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat uitgeverij Sherpa juist dit tweeluik heeft uitgekozen voor een heruitgave in een luxe versie. De tekeningen in zwart/wit geven feilloos aan hoe goed Girauds tekenwerk is en bepalen in grote mate de sfeer van het verhaal.

Blueberry is vanaf de start meteen een ongekend succes in het Franse blad *Pilote*. De reeks van veelschrijver Jean-Michel Charlier en tekenaar Jean Giraud speelt in 1963 in op de behoefte aan een anti-held. Mike S (Steve) Blueberry (geboren als Donovan) is een ongepolijste, ruige en wars van conventies zijnde, Robin Hood-achtige stripheld; ook zijn ongeschoren uiterlijk draagt stevig bij aan de onaangepastheid van het personage. Als hij daarbij nog eens twee eveneens onaangepaste sidekicks krijgt (ruwe bolster, blanke pit Red Neck en eeuwige drinkebroer Jimmy McClure) is het plaatje compleet.

In dit opnieuw uitgegeven tweeluik is Blueberry sheriff van een smoezelig nietszeggend dorpje. De invulling van zijn vak doet hij samen met McClure op lompe wijze maar laat voor voorbijtrekkend geboefte niets aan duidelijkheid te wensen over. Als hij een oude schobbejak opsluit die beweert de plaats van een enorme goudschat te kennen, beginnen de problemen. Twee albums lang wordt de zoektocht volgehouden, kent het verhaal een aantal dramatische wendingen en wordt de spanning tot het einde toe vastgehouden met een onverwachte ontknoping.

In Nederland verschijnen de verhalen voor het eerst in *Pep* in 1973 en 1974; de albums volgen bij Semic Press in 1974 en 1975. Zij maken slim gebruik van het feit dat Oberon (uitgever van weekblad *Pep*) niet de uitgeefrechten van de albums bezit.

Ger van Wulften, nu zelfstandig uitgever bij Xtra, die destijds onder andere de vormgeving en lettering bij

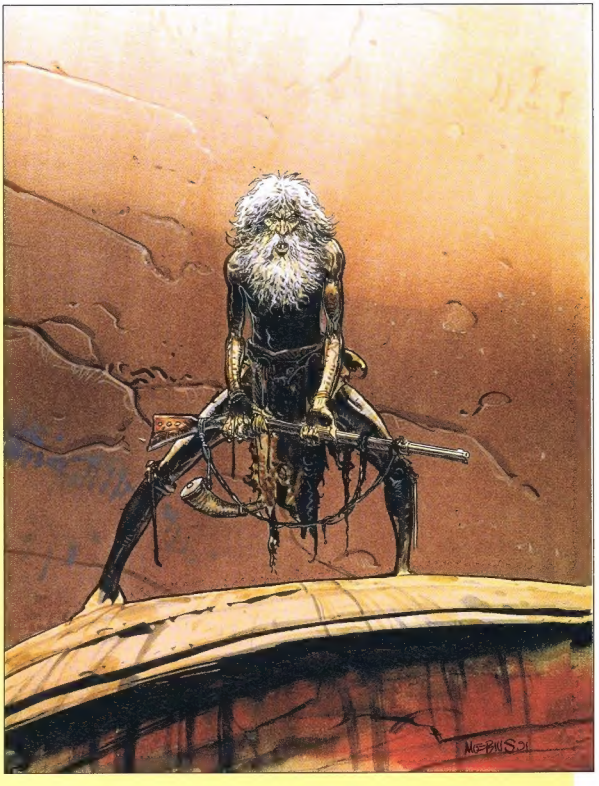

Semic Press verzorgde, kan zich die strijd om de rechten nog goed herinneren. Ook de vormgeving van de Nederlandse albums is een verhaal op zich. De op film aangeleverde omslagen bevatten bij voorbeeld grote lappen Franstalige tekst. Geld voor een retoucheur was er niet zodat de 'beschadigde' omslagen met beperkte middelen moesten worden 'hersteld'. Het verklaart de grote belettering van de titel en auteursverantwoording van de eerste uitgaven.

Het omslag van *Het spook van de goudmijn* is terecht door Sherpa gekozen als omslag voor de luxe uitgave. De dreigende donkere schim biedt weinig duidelijkheid maar is door zijn *spooky look* intrigerend. In deze uitgave (ISBN 978-90-8988-017-8, 112 pagina's, harde kaft, €49,95) is het voorwoord dat eerder in een Franse uitgave is verschenen vertaald opgenomen. Het geeft de lezer een aanvullend kijkje in de wereld van westernheld *Blueberry* en diens makers. Achterin staan enkele omslagillustraties in kleur. TdK

→ SUVAAL

ZO TE ZIEN IS HIER IEMAND VERGETEN DE BENEN IN TE SMEREN...
IK HEB DE VAKANTIE GEBRUIKT OM M'N LEESACHTERSTAND EEN BEETJE IN TE HALEN...

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIPCOLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Stripfestival Breda 2011 — Teus de Kruijf

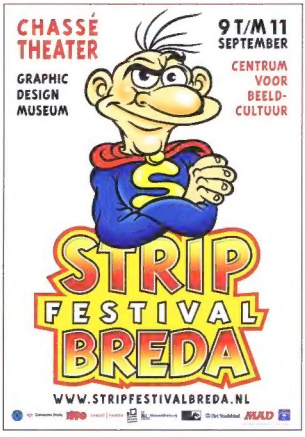

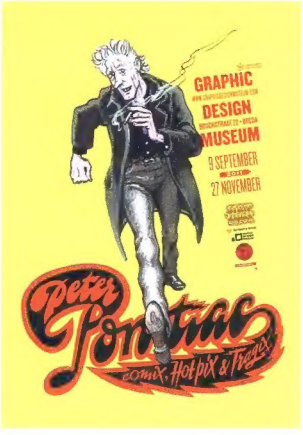

Beurs in het Chassé Theater

Op zaterdag 10 en zondag 11 september is er in het Chassé Theater (Claudius Prinsenlaan 8) een stripbeurs met veel handelaren, winkeliers en uitgevers, inclusief onze uitgever Stripstift. In een speciale foyer worden alle originele pagina's van Henk Kuijpers' laatste *Franka*-album tentoongesteld (deel 21, *De reis van Ishtar 3: Het zilveren vuur*). Kopen kan ook. Zodra een pagina verkocht is, hangt Kuijpers er een kopie van op zodat het 'lezen' van de tentoonstelling gedurende beide dagen gewoon door kan gaan.

Onder de ruim zeventig signerende tekenaars bevinden zich Didier Chrispeels ofwel Crisse (*Kookaburra*, *Atalante*), Garen Ewing (*Julius Chancer*), Igor Kordey en Leopold Pilipovic (*De verborgen geschiedenis*), Paul Renaud (*Red Sonja*), Gradimir Smudja (*Vincent en Van Gogh*, *Het kunstbordeel*), Dylan Teague (*Casus*), Marissa Delbressine (*Zonderling*), Rudolf Kahl (*Herinneringen*) en Marco Nizzoli (*Alef Thau*).

Op beide dagen vindt om 14 uur een stripveiling plaats.

Kindervermaak in het Chassé Theater

Kinderen worden met schmink bezig-gehouden en er zijn speciale *happy hours* waarbij ze met voorrang langs tekenaars kunnen gaan om een leuke tekening te scoren. In de kinderknutselhoek krijgen de kids dit jaar de opdracht om een stripmonster te maken. Ze kunnen ter plekke inspiratie opdoen, want er trekt namelijk een heel legertje stripfiguren door de hallen heen, waaronder twee *Star Wars*-groepen, mangameisjes en een groep stripzombies.

De laatsten moeten de aandacht vestigen op de naderende Nederlandse première van de televisieserie *Walking Dead*, die uitgever Silvester in stripvorm op de markt brengt.

Voorts wordt de verbinding tussen games en strips tot stand gebracht door gamehoeken in te richten waar kinderen (en ook volwassenen) interactieve spellen kunnen spelen die hun oorsprong in de stripwereld kennen.

Een aantal stripmakers waaronder Mars Gremmen maakt ter plaatse karikaturen van bezoekers; volg de bordjes naar de attractie 'Is dat mijn smoel?'

Peter Pontiac

Eregast dit weekend is natuurlijk Peter Pontiac die al op vrijdag de Marten Toonderprijs krijgt uitgereikt. Pontiac heeft met *Kraut* volgens de jury de beste Nederlandse grafische roman getekend en geschreven.

Zijn werk wordt als vernieuwend betiteld waarbij vooral de combinatie van strips tekenen en schrijven wordt geroemd. Pontiac (1951) ontwikkelde zich van gekend undergroundtekenaar naar een internationaal gewaardeerde kunstenaar. En dat alles volledig als autodidact. Beroemd werd hij met zijn zevendelige autobiografische reeks *Peter Pontiac Review*, maar hij was ook illustrator voor onder andere *Oor*, *NRC Handelsblad* en *Algemeen Dagblad*.

Zijn werk is geëxposeerd in Amsterdam, Brussel, Barcelona, Blois, Angoulême en Rio de Janeiro.

Ter gelegenheid van het winnen van de prijs brengt uitgeveij Oog & Blik/Bezige Bij het boek *Rhythym* uit, dat een chronologisch overzicht biedt van veel van zijn stripwerk. Pontiac won eerder al de Stripschapprijs en de Professor Pi-illustratorenprijs.

Stripschrift is ook in Breda

In het Chassé Theater is de voltallige redactie van Stripschrift aanwezig.
Op zaterdag mogen we als gasten **Martin Lodewijk** en **Eric Heuvel** verwelkomen.
Op zondag sluit **Willy Lohmann** zich daarbij aan en wordt het dus nog gezelliger.

Op 9, 10 en 11 september grijpt het Stripfestival Breda plaats dat dit jaar niet alleen voor het eerst in het najaar staat geprogrammeerd maar ook over diverse locaties in Breda is verspreid.
Het start allemaal op vrijdag 9 september in de Grote Kerk waar tussen 17 en 19 uur de Marten Toonderprijs aan Peter Pontiac wordt uitgereikt. Pontiac is daarmee de opvolger van Jan Kruis die de eerste laureaat was. Aan de prijs is een bedrag van €25.000 verbonden.

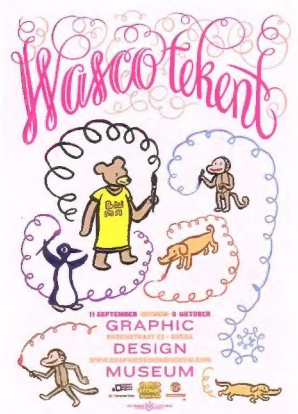

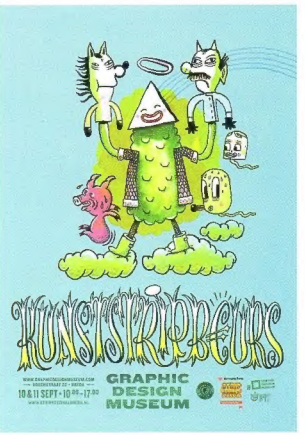

Graphic Design Museum

Wie stripkunst wil bekijken kan zich melden bij het Graphic Design Museum (Boschstraat 22) waar op beide dagen een kunststripbeurs plaatsvindt. Met op zater-dag in ieder geval Argibald, Serge Baeken, Hendrik J. Vos, Marcel Ruijters en Hanco Kolk. De tekenaars Margreet de Heer, Matt Baaij, Guido van Driel en Eric Schreurs laten zich zondag zien. Sommigen zijn beide dagen aanwezig; blijf het blog van deze beurs *(http://kunststripbeurs.blogspot.com)* volgen.
Voorts worden daar diverse tentoonstellingen getoond waaronder eentje van tekenaar Wasco – *Wasco tekent* – die daarbij zelf aanwezig is om te laten zien hoe hij zijn tekeningen maakt. Een kijkje in de wereld van Wasco dus. Ook Jeroen de Leijer, van *Eefje Wentelteefje*, exposeert. Naast Eefje maakt De Leijer ook vrij werk waarvan een deel te zien zal zijn. Van prijswinnaar Peter Pontiac is er een grote overzichtstentoonstelling (die doorloopt tot 27 november). Omdat het op zaterdag en zondag ook Open Monumentenweekend is, is de locatie beide dagen gratis toegankelijk.

Huis voor Beeldcultuur en Jan d'Art

In het Huis voor Beeldcultuur (Reigerstraat 16) hebben de jonge stripmakers het voor het zeggen met exposities en workshops.
Tot slot is een bezoekje aan Galerie Jan d'Art (Vierwindenstraat 44) nog een optie. Fred de Heij heeft daar een tentoonstelling van zijn werk ingericht. Dat richt zich in hoofdzaak op zijn stripserie *Haas*, maar ook een deel van zijn olieverfschilderijen wordt er geëxposeerd.

Alle locaties zijn beide dagen geopend van 10 tot 17 uur.
Ze zijn goed bereikbaar per openbaar vervoer en het Chassé Theater is op ongeveer 10 minuten loopafstand van het Centraal Station.
Ook zijn er verschillende parkeergarages in de buurt.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

BUT-filmfestival en GAND-expositie

Het jaarlijkse BUT-filmfestival, dat ook rondom het weekend van Stripfestival Breda plaatsvindt, haakt aan bij het beeldverhaal door de vertoning van enkele stripgerelateerde films.
Gezien het feit dat dit festival zich richt op de genres B-film, Underground en Trash (BUT) wekt het de nieuwsgierigheid welke filmkeuzes gemaakt worden.
Het kunstcentrum Electron in Breda vult hun ruimte met de expositie GAND (Graphic, Art, Novel en Design). Het biedt de bezoeker vooral inzicht in het maakproces van illustraties, zeefdrukken, muurschilderingen en strips. De soms nog natte kunstwerken zijn meteen te koop. Ook is er gelegenheid om de eigen talenten bot te vieren door ter plaatse aan de slag te gaan.

Meer info:
www.stripfestivalbreda.nl

Stripstift is ook in Breda

Uitgeverij Stripstift presenteert in Breda met trots haar **3 nieuwe Stripparels** van **De Goeroe**, **Appie Happie** en **Peter Mijleneter**, maar uiteraard liggen alle andere uitgaven die nog verkrijgbaar zijn ook op de stand. Een mooie gelegenheid voor de bezoekers om gaatjes in de verzamelingen op te vullen.

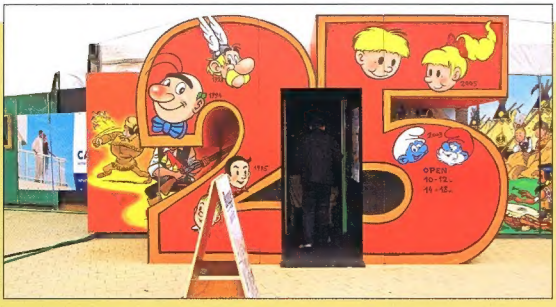

FOTO'S ANS MOLTZEN

Gala van het Gouden Potlood 2011

Vrijdagavond 29 juli werd ter gelegenheid van de 25e editie van het Stripfestival Middelkerke tijdens het Gala van het Gouden Potlood weer een aantal Vlaamse strip prijzen uitgereikt. 'Het Gouden Potlood' ging naar de Brugse striptekenaar Fernand van Vosselen (pseudoniem Ferry). Met deze prijs werd hij geëerd om zijn verdiensten in de stripwereld. De 67-jarige tekenaar werd onder andere bekend met de serie *De kronieken van Panchrysia*. Ook heeft hij een verhaal van *Alex* getekend. De meest recente strip van Ferry is *De reizen van Tristan 5: Brugge* waarin door hem zeer gedetailleerd fraaie gebouwen in deze prachtige stad worden afgebeeld.

Arthur Berckmans (Berck, 82), die al vele jaren een appartement in Middelkerke heeft, ontving 'De Tijd van Toen'. Zijn meest bekende strip is natuurlijk *Sammy*, naar scenario's van Raoul Cauvin die ook bij de uitreiking aanwezig was. In Sjors en Eppo publiceerde Berck *De Donderpadjes* en *Lowietje*. Met de prijs die aan hem werd toegekend wordt een verdwenen of vergeten tekenaar weer onder de aandacht gebracht.

Pathé vertoont weer ultrakorte animaties

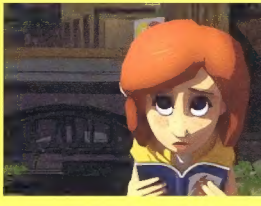

BASTIAAN SCHRAVENDEEL

Sinds begin augustus worden in de Pathé-bioscopen (bijna 160 zalen) in het voorprogramma van de grote zomerfilms, een viertal ultrakorte (maximaal twee minuten) Nederlandse animaties vertoond.

Het betreft *Nu ken je het toch al* van Bastiaan Schravendeel (voorafgaand aan *De Smurfen*), *Overlast* van Han Hoogerbrugge (voor *Conad 3D*), *Guerilla* van Sjors Vervoort (voor *Guerilla*) en *Brand* van Maarten Koopman (voor *Final Destination 5*). De vier films die sterk verschillen in stijl en techniek werden door het Nederlands Filmfonds in samenwerking met

FC Utrecht-fan maakt foto-voetbalstrips

Grafisch (web)ontwerper John van der Wens maakt voor elke thuiswedstrijd van FC Utrecht een fotostrip voor het programmaboekje. De teksten bedenkt hij samen met camerajournalist Jeroen de Groot, net als Van der Wens een fervent FC Utrecht-aanhanger. De strip gaat over recente gebeurtenissen rond de voetbalclub uit de Domstad, verteld met de spreekwoordelijke knipoog.

Van der Wens heeft zelfs al een album op zijn naam staan. In opdracht van FC Utrecht verscheen een paar maanden terug de uitgave *De avonturen van FC Utrecht in Europa – Seizoen 2010-2011*. Het is een fotoverslag in stripvorm van de opwindende wedstrijden die de voetbalclub het afgelopen seizoen in de Europa League speelde tegen onder andere Celtic, Liverpool, Steaua Boekarest en Napoli. FC Utrecht strandde uiteindelijk, enigszins onfortuinlijk, in de groepsfase. Het album is voor €6,95 te koop in de fanshop van FC Utrecht (bij het stadion en in winkelcentrum Hoog Catharijne).

Het idee voor een voetbalstrip in foto's ontstond nadat Van der Wens, die vroeger *Roel Dijkstra* stuk las net als een stripalbum over het WK Voetbal '78, een paar keer een stripje had gemaakt met het softwareprogramma *ComicLife*. 'Ik bedacht vlak voor het WK Voetbal in Zuid-Afrika dat het registreren van het WK zich ook leende voor een fotostrip. Zo'n WK is meestal een goed en spannend verhaal. Als voetbalfan kun je niet vaak genoeg de goede resultaten herkauwen.'

Van der Wens maakte de digitale fotostrip *Op weg naar goud – WK 2010 – Zuid-Afrika* in

VAN LINKS NAAR RECHTS –
- Entrée van het Stripfestival in Middelkerke.
- De prijswinnaars, met van links naar rechts: Romano Molenaar, Ferry en Berck.
- Burgemeester Michel Landuyt van Middelkerke onthult het bronzen standbeeld van Agent 212.

Nederlanders Romano Molenaar en Jorg de Vos *(Storm)* ontvingen tenslotte de 'Rookie', een trofee voor de beste nieuwkomers. Jorg de Vos, gekweld door een keelontsteking, was niet aanwezig.
Afsluitend onthulde burgemeester Michel Landuyt op het toneel een bronzen standbeeld van Agent 212 (stripheld van Daniel Kox en Raoul Cauvin) van kunstenares Moniek Mol dat de volgende dag om 19 uur onder begeleiding van accordeonmuziek op de boulevard werd geplaatst; het 15e stripbeeld op de Zeedijk alweer. Zoals gebruikelijk was de presentatie weer in handen van de Vlaamse Mart Smeets, Louis de Pelsmaeker. De prijswinnaars ontvingen een kristallen trofee van de bekende Belgische firma Val Saint Lambert en een fles champagne uit Epernay met op de capsule een afbeelding van Jommeke. HvB

Pathé geselecteerd en financieel ondersteund. Het is het tweede jaar dat een serie ultrakorte animatiefilms gedurende de zomerperiode bij Pathé vertoond wordt.
Van het viertal is Han Hoogerbrugge in de stripwereld het meest bekend. Deze webtekenaar bracht vorig jaar een bundel internetstrips uit onder de titel *Pro Stress*. Verder is Maarten Koopman kunstschilder, illustrator, componist en maker van diverse bekroonde animatiefilms, zoals *De Kast*, *Smakelijk Eten!* en *Beroemde schilderijen*. Sjors Vervoort is een freelance animator, illustrator en vormgever. Hij studeerde in 2009 af aan St. Joost in Breda en maakt gebruik van live-motion (film), gecombineerd met andere technieken als bunraku (poppenspel) en stop-motion animatie. Bastiaan Schravendeel (1985) is in 2010 afgestudeerd aan de Hogeschool voor de Kunsten in Utrecht. Hij won al diverse prijzen in internationale studentencompetities. RS

eerste instantie voor zichzelf en een groep vrienden en bekenden. Hij selecteerde op basis van het verloop van een wedstrijd van Oranje bestaande foto- en videobeelden. Met behulp van ComicLife bewerkte hij het materiaal, tekende het in en vertelde de bijbehorende wedstrijdverhalen in tekstballonnen. De digitale strip valt nog te lezen op *http://2meter4.com/2010/08/wk-2010-stripboek*.
De ontwerper vroeg zich naderhand af of hij de digitale strip ook in albumvorm kon uitbrengen. Maar dat lag complex door alle portret- en fotorechten die geregeld zouden moeten worden. Van der Wens, die om de hoek woont bij Stadion Galgenwaard en een seizoenskaart heeft van FC Utrecht, kwam vervolgens op het idee om bij de club langs te gaan. 'Ik kwam erachter dat deze rechten bij de club zelf zijn ondergebracht. Hierdoor hoefde ik maar één partij te overtuigen van de lol van een stripboek. Zij hebben de rechten geregeld.'
De verkoop van het eerste FC Utrecht-album gaat volgens Van der Wens 'best goed'. Hij hoopt dan ook dat er een tweede uitgave kan komen. Daarnaast probeert hij, onder meer via de website *www.fantasticfc.com*, andere voetbalclubs te interesseren voor zo'n fotostripproductie. 'Via FC Utrecht hebben FC Barcelona en Liverpool aangegeven zoiets erg leuk te vinden. Concreet is het helaas nog niet geworden.' RS

FOTO RKD

Alexandra Verburg
1969 - 2011

Op vrijdag 19 augustus overleed fotografe Alexandra Verburg. In de stripwereld werd ze bekend door haar boek *Stripmakers in de picture* uit 1995 waarvoor ze zo'n 60 auteurs op de gevoelige plaat vastlegde. De auteurs in kwestie voegden er daarna hun eigen grafische *'touch'* aan toe. Na publicatie van het boek, met een voor die tijd uniek concept, heeft ook *Stripschrift* regelmatig dankbaar gebruik gemaakt van Alexandra's kwaliteiten.
In het najaar van 2010 werd bij haar een hersentumor geconstateerd, waardoor zij haar werk bij het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) moest staken.
Afgelopen april hebben 17 fotografen ter ere van hun collega belangeloos een bijdrage geleverd aan de tentoonstelling *Veel kun je maken, maar niet alles houden*, waarin zij zelf ook was vertegenwoordigd met eigen werk.
Alexandra is slechts 42 jaar oud geworden. Wij denken met plezier terug aan de fijne contacten die we op gezette tijden met haar hadden en aan de leuke en gezellige meid die ze was.

Redactie Stripschrift

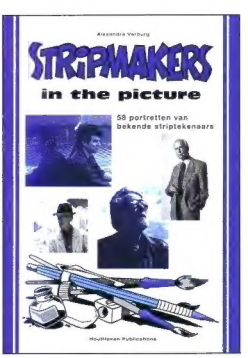

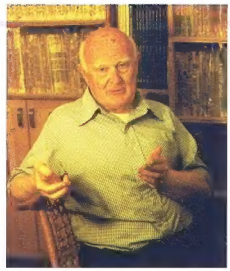

Bill Blackbeard
1926 - 2011

De Amerikaanse stripverzamelaar en -archivaris Bill Blackbeard is eerder dit jaar op 84-jarige leeftijd overleden in een verzorgingstehuis in Californië. Bill Blackbeard was één van de belangrijkste figuren op het gebied van het behoud en de verzameling van krantenstrips.
Zoals de echte kenners zullen weten is de krantenstrip zoals wij die nu kennen een Amerikaanse uitvinding. Aan het eind van de 19e eeuw leidde de vraag naar visuele informatie en entertainment van de immigranten in de grote steden ertoe dat de kranten hun pagina's meer en meer opleukten met getekende grappen en verhalen. Op zondag werd er zelfs een kleurenbijlage bij de krant geleverd, waarin de vroege beoefenaars van de negende kunst de essentiële elementen van de strip één voor één ontwikkelden.
Zoals het zo vaak gaat met populaire kunst, werden de voorbeelden hiervan niet of slecht bewaard. De enige plek waar je jarenlang nog oud materiaal kon vinden, was in de diverse bibliotheken, waar alle kranten in grote dikke boeken bewaard werden. Na de uitvinding van de microfichecamera begonnen die bibliotheken hun kelders uit te ruimen door de kranten pagina voor pagina te fotograferen en het restmateriaal weg te flikkeren of voor een prikkie van de hand te doen.
Blackbeard was een liefhebber van krantenstrips en kocht links en recht materiaal om zijn verzameling te completeren. Zijn doel: van iedere strip die er ooit verschenen was een zo goed mogelijk exemplaar te hebben van iedere strook op iedere dag.
Om zijn pogingen kracht bij te zetten, richtte hij in 1968 de San Francisco Acadamy of Comic Art op. Bibliotheken en instanties konden hun 'waardeloze' kranten aan deze stichting schenken, waarna Blackbeard eruit haalde wat hij nodig had. Zo bouwde hij een verzameling op die in de hele stripwereld zijn weerga niet kende en die tot op de dag van vandaag als basis dient voor veel herdrukprojecten. Iedere liefhebber van oude en nieuwe krantenstrips is Blackbeard dankbaarheid verschuldigd. Veel van de strips die hij uit de kranten knipte zouden anders nooit meer compleet bewaard zijn gebleven of enkel in de vorm van ernstig dichtgelopen zwart/wit-foto's op microfiche.
Hoogtepunt van zijn carrière als stripgeschiedkundige was de publicatie in 1977 van de *Smithsonian Collection of Newspaper Comics*, nog altijd één van de meest complete en onmisbare verzamelingen van korte en langere verhaallijnen van alle grote krantenstrips. Een stripliefhebber die dit boek niet in zijn kast heeft staan, is die naam niet waard. Tenzij het naast z'n kast staat, want het is een groot boek dat op slechts weinig planken past.
Blackbeard had ook een service waarbij je zwart/wit-kopieën van 'zijn' strips kon bestellen voor een klein prijsje. Ik geloof dat hij die zelf maakte, maar de kwaliteit was geweldig. Ik bestelde ooit een setje van de eerste jaren van *Pogo* op prachtig duurzaam en lichtgeel papier, die nog steeds op een mooie plaats staat in mijn verzameling. Totdat Fantagraphics eindelijk kwam met het eerste deel van *The Complete Pogo* (inclusief zondagspagina's in kleur). Die collectie is nu al vier jaar in de maak, maar ja voor een goeie herdruk heb je mensen nodig met verzamelingen als die van Bill Blackbeard.

Ger Apeldoorn

→ FLITSEN

➲ Met *Sthoka 3: De witte wereld*, uitgebracht door uitgeverij L. kunnen lezers eindelijk het vervolg tot zich nemen van het verhaal dat door uitgeverij Talent in 2004 nogal abrupt werd gestaakt. In Frankrijk is men inmiddels bij deel 5 aanbeland. ➲ Nadat Klein *Suske en Wiske* is veranderd in *Junior Suske en Wiske* is Pieter van Oudheusden de verhaaltjes gaan schrijven; voorheen deden Kris de Saeger en Dirk Nielandt dat. Inmiddels zijn er twee delen verschenen. ➲ In het Belgische Koksijde is het Jommekeshuis geopend. Jef Nys bracht daar een groot deel van zijn jeugd door in het vissershuisje van zijn grootvader. Dat is nu omgebouwd tot een klein museum waarin de bezoeker wordt rondgeleid door Jommeke en zijn bekende papegaai ➲ Op zaterdag 12 november staat de zesde Kressedag op stapel. Het grijpt plaats in het Voorthuizense 't Trefpunt aan de Roelenenweg 25. Meer info: *www.ericdenoorman.nl* ➲ Tijdens het Brabants Stripspektakel werden vier nieuwe versies van het *Suske en Wiske*-verhaal *De vliegende klomp* gepresenteerd. Paul Geerts tekende daarvoor een nieuw omslag. Het oorspronkelijke verhaal dateert van 1975. ➲ In november verschijnt het stripboek *Sint Maarten, leven & legende*. Het is een initiatief geboren uit samenwerking tussen het Utrechtse Sint Maartensberaad en *De Inktpot* – voorheen tijdschrift, nu stripgenootschap. Het tekenwerk is van Niels Bongers, Joshua Peeters en Albo Helm, ook allen uit Utrecht afkomstig ➲ Peter de Wit is bezig met de 'grafische novelle' *Het lege nest*. Het onderwerp is het lege-nestsyndroom dat ouders ervaren nadat de kinderen het huis verlaten. De Wit heeft dit recent ervaren en kan dus uit eigen voorbeelden en gevoelens putten. ➲ *Blake en Mortimer* krijgt weer een nieuwe scenarist. Veelschrijver Jean Dufaux gaat Jean van Hamme opvolgen. Hij gaat de verhalen voor tekenaar Antoine Aubin schrijven, die zelf ook pas één album bezig is. ➲ De spin-off *I.R.S. – All Watcher* is met het 7e deel – *Het financiële zwarte gat* – tot een einde gekomen. Benieuwd welke spin-off het gat gaat vullen. ➲ In januari 2012 verschijnt het negende en laatste deel van *Ythaq*. De reeks van Adrien Floch en Christophe Arleston werd in korte tijd een populaire serie bij uitgeverij L. De eerste delen zijn in harde kaft zelfs al zeer lastig of slechts tegen een pittig bedrag verkrijgbaar. ➲ Jean van Hamme is niet zo tevreden over de tweede *Largo Winch*-film. Hij kondigt aan zich stevig te bemoeien met het scenario van de volgende twee delen, die min of meer gelijktijdig worden opgenomen. ➲ De reeks *F.C. De Kampioenen* krijgt een spin-off. *Vertongen & Co* heet de reeks en eind dit jaar verschijnt de boreling *Het gouden bolleke*. Personage Markske speelt de hoofdrol in deze door Hec Leemans geschreven en door Luc van Asten en Wim Swerts getekende serie. ➲ *Frank Lincoln*, één van de series die door Talent is achtergelaten en nog niet was ingelijfd door een andere uitgever, heeft die nu wel. Nieuwkomer Medusa brengt de eerste vier delen van de serie met nieuwe – van de Franse Glénat-versies overgenomen – omslagen. Deel 5 en eventuele vervolgdelen staan nog op hun verlanglijstje. ➲ *Guust Flater* kent eveneens een spin-off. In dit geval gaat het om neefje Gastoon die een eigen reeks heeft gekregen. Wie heeft die naam in hemelsnaam verzonnen! ➲ Bij het Belgische erotische blad *Goedele* kon de lezer voor een kleine meerprijs een hardcoverversie van Manara's *De schakelaar* verkrijgen. Wel werden enkele pedofiele en incestueuze handelingen uit deze versie geschrapt. ➲ Het tweede deel van *Haas* (Fred de Heij/Rob van Bavel) is onder de titel *Blind vertrouwen* verschenen als softcover. De zogenaamde 'grafische roman'-versie in hardcover verschijnt binnenkort. ➲ Bij uitgeverij Linkeroever verscheen recent *Kinderen van Kuifje – Hergé en zijn erfgenamen.*

Nog altijd liever Van Speijk?

Het Groningse tijdschrift *Van Speijk* is al toe aan zijn 27e nummer. Het eerste verscheen in 1996. De verschijningsfrequentie is in die jaren altijd hetzelfde gebleven: er komt een nieuw nummer zodra er voldoende acceptabele kopij binnen is. Nummer 27 (32 pagina's, zwart/wit, slappe kaft, €3,95). is weer een bonte verzameling van bizarre humor, stripjes, losse illustraties, dagboekachtige gesprekken, bewerkte en van tekstballonnen voorziene foto's, quasi advertenties en verzonnen nieuwsberichten. Onder meer Argibald, Berend Vonk, Michiel van de Pol, Schwantz, Tonio van Vugt en Kapreles leveren strips of cartoons. Het omslag is van aanstormend talent Tim Enthoven. Hoogtepuntjes: de ingezonden brief over een uit het raam gegooide Jack Russell en het antwoord erop van de redactie van *Van Speijk* die er een wedstrijd van maakt, de cartoon van Hallie Lama over een gezelschap heiligen dat naar de boekwinkel op weg is vanwege kinderboekenweek, en een overzicht van redenen om rouwbanden te dragen door KNVB-voetbalteams.
Van Speijk is los te koop maar een abonnement voor drie nummer tegen betaling van €10 is ook een optie. TdK
Meer info: *www.van-speijk.nl*

Dit boekwerk van 176 pagina's werd door Toon Horsten, bekend van Strip Turnhout, geschreven. Jan van der Veken maakte het omslag. ➲ Geld teveel? Ga luxe albums en verzamelboxen kopen. Dit najaar kun je je uitleven met onder andere de vier delen *Blacksad* in box, achttien delen *XIII* met nieuwe omslagen in een verzamelbox, natuurlijk de al eerder aangekondigde *Blake en Mortimer*-verhalen van Jacobs, de tweede verzameling *Kari Lente*-verhalen van uitgeverij Bonte in bijbehorende verpakking en de reeks *Gil St-André (Spoorloos)* die heruitgegeven wordt. ➲ De uitgave van Joost Swartes verzamelde werk laat nog tot januari volgend jaar op zich wachten. *Joost Swarte – Bijna compleet* verschijnt in vijf talen. In Nederland bij Oog&Blik/Bezige Bij. ➲ Chris Lamquet gaat het tekenwerk van de serie *Alfa* voor zijn rekening nemen. Jigounov, die dat eerst deed, gaat zelf verder met het nog succesvollere *XIII*. ➲ Naar we hopen verschijnt volgend jaar na lang wachten weer een nieuw deel van good old *Buck Danny*. Het zijn Fred Zumbiehl en Francis Winis die zorgen voor deze productie. ➲ Stripreeks *Headshot* van Matz en Colin Wilson gaat worden verfilmd. Silvester 'Sly' Stallone speelt één van de hoofdrollen. ➲ *De vliegeraar*, de indrukwekkende debuutroman van Khaled Hosseini wordt verstript. In oktober verschijnt het stripalbum bij Oog&Blik/Bezige Bij. ➲ De educatieve historische verhalen over de jodenvervolging die de Nederlandse stripmaker Eric Heuvel in samenwerking met de Anne Frank Stichting maakte – *De ontdekking* en *De zoektocht* – zijn sinds enige tijd ook gebundeld verkrijgbaar, in harde kaft, uitgegeven door uitgeverij L (ISBN 978-90-245-3344-2, €19,95). De verhalen, beide met het joodse meisje Ester Hecht in de hoofdrol, zijn inmiddels ook in tien andere talen uitgegeven. ➲ Gemeentelijke Basisschool Zoersel is op 1 september ingehuldigd als 'Gemeentelijke Basisschool De Kiekeboes'. Dat auteur Merho in Zoersel woont schijnt er iets mee te maken te hebben. ➲ Componist Henk Alkema (1944-2011) is begin augustus op 66-jarige leeftijd overleden. Ook in de stripwereld liet hij zijn muzikale sporen na. Hij componeerde in 1978 de muziek voor een balletuitvoering over *Suske en Wiske* van Werkcentrum Dans (choreograaf Hans Tuerlings). ➲ *Gleevers dagboek 2* zal niet verschijnen bij *Eppo*-uitgever Don Lawrence Collection, zoals algemeen werd aangenomen, maar wordt in maart 2012 verwacht bij uitgeverij Silvester. Ook het eerste album van *Max Miller* door IJsbrand Oost staat dan op de rol. ➲ Het tweede deel van *De autoreportages van Margot* door Olivier Marin en Emilio van der Zuiden bevat achterin het boek een dossier over de Citroën DS met tekeningen van onder meer Thierry Dubois, Callixte en Jean-Luc Delvaux. ➲ Over *Kuifje* en Hergé raakt men maar niet uitgeschreven. Zo brachten de Franse tijdschriften *Historia* en *Le Point* een gezamenlijk themanummer uit: *Les personnages de Tintin dans l'histoire – Les événements de 1930 à 1944 qui ont inspiré l'oeuvre d'Hergé*. Diverse wetenschappers en journalisten plaatsen tien albums van *Kuifje* in een historisch kader. Ook is er aandacht voor de *Kuifje*-speelfilms. En dat voor maar €8,90. ➲ Uitgeverij Oog & Blik/Bezige Bij brengt nieuw werk van Craig Thompson. *Habibi* is een slavendrama. Verdere interessante uitgaven die op de rol staan: de Nederlander Jaron Beekes met een strip over Spinoza *(De lens van Spinoza)*, Art Spiegelman die uitgebreid toont hoe hij *Maus* maakte *(MetaMaus)* en Daniel Clowes met zijn superheldenpastiche *On Patrol*. ➲ Bij uitgeverij Silvester verscheen na twee oudtestamentische delen – *Genesis* – onlangs *Het evangelie van Matteüs*. De uitgever meldt desgevraagd dat niet bekend is of er nog meer boeken uit het nieuwe testament zullen verschijnen. Voorlopig staat eerst *Exodus* op de planning. ➲ Uitgeverij Casterman blijft steken in allerlei (heruitgaven van oud werk van onder anderen Hugo Pratt, André Juillard en de onvermijdelijke Hergé. Ook komt er nog de bundel *12 september – Amerika na de fatale dag*, waarin een keur van tekenaars hun reactie geven op 9/11. ➲ In Parijs is in de rue Euler (nummer 6) een Vlaamse stripmuur onthuld. Stripauteur Pieter de Poortere ontwierp op verzoek van het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) de illustratie. Hij gebruikte personages uit naar het Frans vertaalde Vlaamse grafische romans van hemzelf, Brecht Evens, Olivier Schrauwen, Judith Vanistendael, RandallC en Jeroen Janssen. ➲ Website De Zilveren Dolfijn gaat er half september mee stoppen. De mensen achter de catalogussite hebben geen tijd meer om het vele werk bij te houden. ➲ Filmproducent Burny Bos maakte op 25 augustus bekend dat *Heinz – The Movie* er in 2013 écht gaat komen. De kapotgeslagen spaarvarkentjes van geestelijk vaders René Windig en Eddie de Jong gaven nèt niet voldoende dekking, dus er wordt nog gezocht naar 2 miljoen euri aanvullende financiering.

ADVERTENTIE

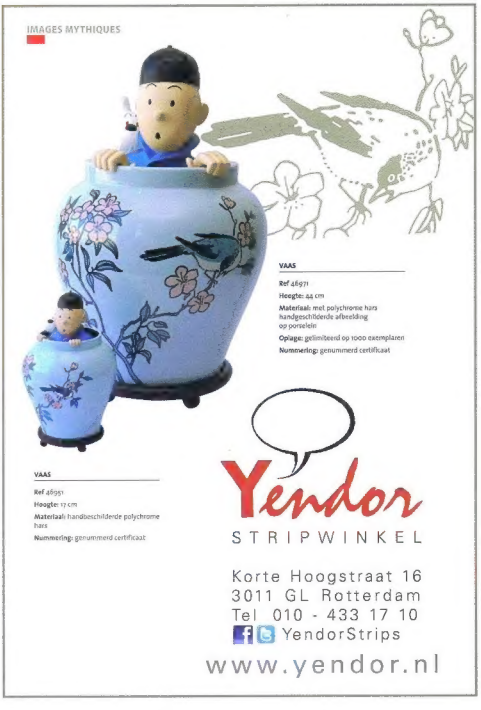

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers
voor de jeugd van toen

TOM POES

Integrale uitgave van de Tom Poes-verhalen uit de weekbladen Donald Duck en Revue, in luxe banden.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel.
Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 24 delen verschenen. Prijs per deel € 60.

Eric de Noorman

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman in 24 luxe banden.
Van alle striphelden die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 54/ € 59.

DICK BOS

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 15 delen verschenen. Prijs per deel € 54.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Azzarello en Risso maken samen *Spaceman*.

→ GROTE NAMEN

Dark Horse Comics staat al jaren bekend als de uitgeverij bij uitstek voor series door grote namen en voor series op basis van televisie- en filmlicenties. Vanaf september wordt die reputatie nog een keer dubbel en dwars onderstreept met het lanceren van een handjevol nieuwe en in het oog springende specials, miniseries en lopende reeksen.

Zo worden Buffy en Angel, hoofdpersonages uit hun door Joss Whedon bedachte, gelijknamige televisieseries van een jaar of tien geleden, eindelijk weer herenigd bij dezelfde uitgeverij. Angel keert na een kort uitstapje naar IDW Publishing terug met de serie *Angel and Faith*, geschreven door Christos Gage (bekend van *Avengers Academy*) en getekend door Rebekah Isaacs, terwijl een nieuwe reeks van *Buffy, the Vampire Slayer* de draad oppikt waar de vorige serie ophield. Dit 'negende seizoen' wordt gemaakt door Joss Whedon, zijn co-schrijver Andrew Chambliss (schrijver voor televisieserie *The Vampire Diaries*) en vaste tekenaar Georges Jeanty. Intussen loopt het vijfdelige *Dollhouse: Epitaphs*, de derde op één van Whedons televisieseries gebaseerde titel, ook gewoon door.

Mike Mignola, één van de andere grote namen bij Dark Horse Comics en bedenker van *Hellboy*, zit evenmin stil. In de maand september krijgt het bijpersonage Abe Sapien zijn eigen tweedelige miniserie genaamd *Abe Sapien: The Devil Does Not Jest* (door Mike Mignola, John Arcudi en James Harren) en klinkt het startschot voor de vijfdelige miniserie *BPRD: Hell On Earth: Russia* (opnieuw door schrijvers Mignola en Arcudi, nu bijgestaan door tekenaar Tyler Crook). Twee maanden later, begin november, volgt de nieuwe hardcover graphic novel *Hellboy: House of the Living Dead*, geschreven door Mignola en getekend door veteraan Richard Corben (*Heavy Metal*).

Overigens beperkt Dark Horse zich allang niet meer tot films en televisieseries. Met het volwassen worden van de videogames is ook dat een dankbare bron voor verstrippingen geworden. Begin volgend jaar verschijnt het derde en laatste deel uit de bijzonder populaire gamecyclus *Mass Effect* en in oktober wordt alvast een voorschot genomen met de vierdelige miniserie *Mass Effect: Invasion*. De schrijvers Mac Walters en John Jackson Miller en de relatief onbekende tekenaar Omar Francia warmen de lezers alvast op voor de nieuwe game met een verhaal over, hoe kan het ook anders, een invasie.

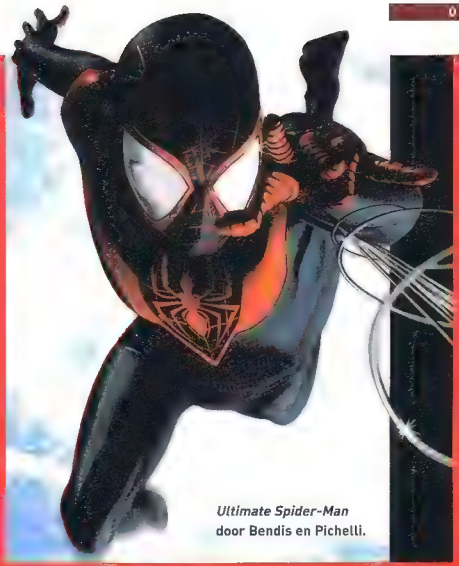

Ultimate Spider-Man door Bendis en Pichelli.

Nieuwe start voor *Wolverine & The X-Men*.

→ GROTE PLANNEN

Uitgeverij DC Comics staat sinds het bekendmaken van hun grote plannen uitgebreid in de belangstelling. En wat doet ie als eeuwige concurrent Marvel Comics dan? Inderdaad, dan maak je gewoon je eigen grote plannen.

Een herstart van het hele universum durft Marvel niet aan, maar ze proberen het wel met het Ultimate-universum. Ultimate Comics werd in 2001 geïnaceerd als antwoord op het probleem van jarenlange continuïteit en toen al werd voorspeld dat deze series ooit zouden worden herstart. Een serie die staat voor toegankelijkheid bouwt nu eenmaal met ieder nieuw nummer continuïteit op. Nu is het dus zover. *Ultimate Spider-Man* (Brian Michael Bendis en Sara Pichelli) introduceert een nieuwe Spider-Man, *Ultimate X-Men* (Nick Spencer en Paco Medina) bouwt het team vanaf de grond op en ook *The Ultimates* (Jonathan Hickman en Esad Ribic) wordt in nieuw leven ingeblazen.

Elders in het Marvel-universum komt ook een eind aan *Uncanny X-Men*, een van de oudste maandelijkse series van de uitgeverij. Als gevolg van de ingrijpende gebeurtenissen uit de miniserie *X-Men: Schism* wordt *Uncanny X-Men* 544 het laatste nummer. Uiteraard wordt het gat opgevuld met meerdere nieuwe series, want er moet toch ook geld worden verdiend. Zo komt het conflict binnen het team aan bod in *X-Men: Regenesis* (door Kieron Gillen en Billy Tan), waarna de ene helft van het team in oktober doorgaat in de reeks *Wolverine & The X-Men* (door Jason Aaron en Chris Bachalo) en de andere helft in november vrolijk doorgaat in de herstart van *Uncanny X-Men*.

Ruim tien jaar is het bij Marvel een trend dat ooit opnieuw begonnen series terugkeren naar hun oorspronkelijke nummering, maar daar is dit jaar dus duidelijk stevig de klad in gekomen. Series als *Avengers*, *Daredevil*, *Captain America* en *Punisher* zijn al stuk voor stuk weer herstart en het eind is nog niet in zicht. Sterker, *Incredible Hulk* is de volgende vanaf oktober bundelen Jason Aaron (de maker van *Scalped* bij DC) en Marc Silvestri (bedenker van *Cyber Force*) hun krachten voor een nieuw begin.

olav beemer @stripschrift.nl

■ **TEAMWERK** Tussen al het geweld van de grootschalige herstart van alle superheldentitels bij DC Comics zou je bijna vergeten dat onder de imprint Vertigo ook [illegible] komst. Het eerste nummer kost ter introductie $1.

■ [illegible] plaats van alweer een miniserie kiest uitgeverij IDW Publishing nu echter voor een Niles en het tekenwerk wordt verzorgd door Sam Kieth (bekend van zijn *The Maxx*).

■ **EIGENZINNIG** Voor het eerst in drie jaar komt maker Jonathan Hickman (onder meer schrijver van *FF* bij Marvel Comics) weer met een geheel nieuw project dat hij zowel schrijft als tekent. Het bij Image [illegible] om een psychiater die uit verveling patiënten plaagt.

■ **GEBUNDELD** In 2004 verraste maker Daniel Clowes de lezers van zijn [illegible] haast en daarom komt Drawn & Quarterly in oktober met de herdruk *Daniel Clowes' The Death-Ray*, nu in harde kaft.

Met Jijé (pseudoniem van Joseph Gillain) en Jean Giraud als zijn grote voorbeelden en later als leermeesters heeft Christian Rossi (St. Denis, 1954) zich hun stijl niet alleen eigen weten te maken, maar er ook een eigen draai aan gegeven. In Nederland kennen we hem voornamelijk van *Jim Cutlass*, het cult-broertje van *Blueberry*. Maar met de *X-Files*-achtige westernserie *W.E.S.T.* heeft hij dan eindelijk zijn echte eigen succesreeks. Ter afwisseling werkt hij aan *Paulette Comète*, een ode aan Will Eisners *The Spirit*. Rossi zit al bijna vijftig jaar in het vak. Hij doet niet onder voor andere grote namen, maar zijn loopbaan is altijd wat onderbelicht gebleven. Daarom een uitgebreid interview met deze Franse tekenaar.

RECHTS - Poster van het team W.E.S.T. als persiflage op de westernfilm van Clint Eastwood: *The good, the bad and the ugly*. Oftewel: de goede, de slechte en de gemene. Terwijl in het Frans het laatste ook wel vertaald kan worden als onderwereldfiguur.
Dat laatste is dus letterlijk en figuurlijk op te vatten.

Christian Rossi vindt eindelijk zijn draai

MICHEL VAN MERRIENBOER

Christian Rossi is beter op dreef dan ooit tevoren. Hij zit bijna vijftig jaar in het vak. Zijn eerste schreden op het tekenpad zette hij rond zijn achtste jaar toen hij zijn buurjongen leerde kennen, de latere stripscenarist Marc Malès. Die was net als Rossi al gepassioneerd van stripverhalen. 'In onze jeugd hebben wij samen veel helden getekend', vertelt Rossi. 'Met hem maakte ik ook korte zonderlinge verhalen, een beetje zoals de horrorverhalen uit Eerie *en* Creepy *uit de jaren 1970.'*

Die belangstelling voor het striptekenen bleek dus structureel?

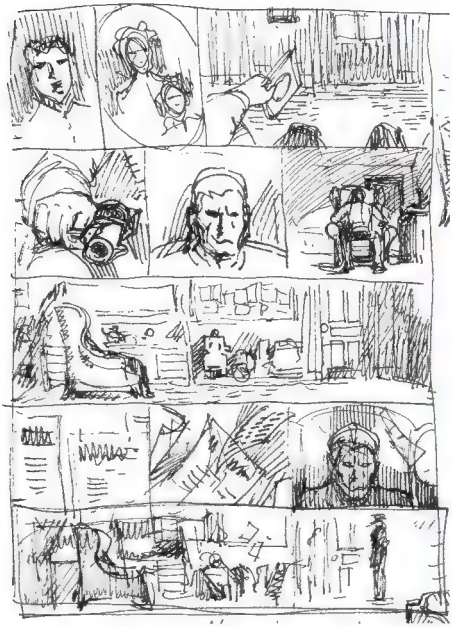

Christian Rossi: Ja, op mijn veertiende heb ik een paar jaar modeltekenlessen genomen maar veel heb ik daar niet geleerd. Vervolgens heb ik zes jaar lang gestudeerd aan het Estienne, een technische school in Parijs, die opleidt tot onder andere grafisch ontwerper. Ik heb daar een opleiding fotografie en visuele expressie gevolgd met als doel de reclame in te gaan. Met een vriend, Marc Redolfi, maakte ik mijn serieuze zwart/wit-verhaaltjes op groot formaat, nij schreef de teksten, ik tekende. Voor school heb ik één of twee ont werpstages gelopen op het reclamebureau van de zoon van Jijé. Ik kende ook zijn jongere broer Laurent, die de laatste bladzijden van *Roodbaard* van zijn vader mocht inkten. Ik heb tussendoor bij het blad *Pilote* aangeklopt, maar mijn tekeningen waren voor publicatie nog niet volwassen genoeg. Helaas, want de mogelijkheid om bij *Pilote* te werken, samen met gerenommeerde striptekenaars als Albert Uderzo, Marcel Gotlib en natuurlijk Jean Giraud, was voor mij een droom. *Blueberry* vond ik toen al het einde. Later heb ik het geprobeerd bij *Métal Hurlant*, maar ook daar ving ik bot. In 1973 stapte ik met mijn portfolio onder de armen naar uitgeverij Fleurus, die op dat moment veel weinig bekende tijdschriften uitgaf. Daar ontmoette ik de redactiechefs van het blad *Formule 1*. Ik mocht twee-en-een-halve pag na maken van een soort spel, geschreven door Jean-Marie Pellaprat. Daar bleef het toen bij, aangezien ik mijn dienstplicht moest vervullen.

De grootmeester

Kwam je via de zoons in contact met Jijé?

Nee, dat liep anders. Ik heb Jijé leren kennen door de tekenaar Patrice Serres, die net voor *Pilote* een aantal pagina's had getekend. Ik kende Serres omdat hij ook voor *Formule 1* tekende. Hij assisteerde Jijé bij het maken van de decors. (Na de dood van Jijé in 1980 nam Serres de serie *Tangy en Laverdure* van hem over. MvM). Ik had behalve dat armzalige verhaaltje in *Formule 1* nog niets gepubliceerd. De eerste keer dat ik met hem afsprak was in het café waar hij een blik wierp op mijn portfolio. Joseph wees mij op al mijn fouten en het gebrek aan samenhang tussen de tekeningen. Lachend zei hij dat in de tekeningen alle fouten zaten die een beginneling kon maken. Ondanks zijn grappen stelde hij voor dat ik bij hem mocht langs komen. Gedurende drie jaar ben ik vaak bij hem over de vloer gekomen. Soms alleen, maar andere keren met meerdere mensen, zoals met André Juillard en Malès.

Wat leerde je daar dan van hem?

Jijé was in de eerste plaats een gepassioneerde kunstenaar die ook goed was in schilderen en beeldhouwen. Hij leerde mij om het tekenen met diepgang te benaderen. Hij hamerde erop dat ik erin moest investeren en dat dan een artistieke loopbaan voor me was weggelegd. Door hem ben ik ook gaan schilderen en als er tijd overblijft, beeldhouwen. Joseph maakte 's ochtends een halve pagina van *Tanguy en*

BOVEN - Zelfs de paginaopzet van Rossi straalt de sfeer uit van begin vorige eeuw.

ONDER - Schets en eindresultaat van een crimineel die zojuist Mr. Chapel neerstak.

Laverdure. In de middag mocht ik dan komen. Hij deed dan andere dingen zoals het schilderen van grote olieverfschilderijen op de manier van Raoul Dufy, een Franse schilder die ook impressionistisch werk maakte.

Wat was Jijé voor iemand en wat betekent hij voor jou?

Hij heeft in de jaren 1950 zeker de helft van de Belgische tekenaars geïnspireerd. Hij gaf les aan jongeren uit liefde voor het vak. Jijé was voor mij een soort vader. Hetzelfde gevoel had ik later ook bij Giraud. Jijé begeleidde zijn zinnen altijd met een lach, maar kon tegelijkertijd hard, veeleisend en kritisch zijn. Toch zei hij vaak precies de goede dingen tegen mij. De ontmoeting met Jijé was beslissend voor de rest van mijn carrière. Als ik slimmer was geweest, zou ik meer gedaan hebben met mijn talent. Ik heb door hem wel uiteindelijk mijn eigen stijl gevonden.

RECHTS – De hoofdpersoon van W.E.S.T. Morton Chapel, is een *Englishman in New York* en andere steden...

Verliep de ontwikkeling op tekenvlak dan niet zoals je had gehoopt?

Ik zou verder zijn gekomen, als ik meer naar Jijé had geluisterd. Hij was een perfecte leermeester. Zijn tekeningen heb ik jammer genoeg nooit geïnkt. Juillard mocht de wanordelijke tekeningen van Joseph wel inkten. Hij was volwassener dan ik en deed echt zijn best om vooruit te komen. Ik deed wel mee aan de schetssessies met Jijé. Destijds prefereerde ik de stijl van Giraud boven die van Jijé. Hij was open en jong van geest, maar zijn ontwerpen en creaties raakten op den duur wat verouderd.

Zoeken naar een stijl

Wanneer kreeg je tekenwerk in de stripwereld een vervolg?

Eenmaal uit militaire dienst, deed ik eerst een aantal reclameopdrachten. Die bestonden voornamelijk uit het maken van storyboards, waarin je voor de klant tekent hoe een reclame voor zijn product er uit zou kunnen zien. Zo'n jaar later viel mijn oog op een kleine advertentie van Didier Convard die tekenaars zocht. Ik reageerde daarop en werd bij hem uitgenodigd om over ambitieuze plannen te praten. Daar was ook André Juillard, die op dat moment samenwerkte met Didier aan een serie voor Fleurus: *Isabelle Fantouri*.

Je kwam dus Juillard opnieuw tegen. Hadden jullie steun aan elkaar, aangezien jullie beiden het vak leerden bij Jijé en aan het begin stonden van jullie carrière?

Nee, ik moest het zelf doen. Juillard was toen al een tamelijk zwijgzame en in zichzelf gekeerde jongen. We hadden ook weinig met elkaar gemeen. Zijn verlegenheid bracht mij altijd een beetje van mijn stuk. Onze wegen hebben elkaar vaak gekruist, maar ik heb helaas nooit een band met hem op kunnen bouwen.

En Convard zag wel wat in jouw prille werk?

Didier stelde me voor aan het drietal dat uitgeverij Twin Cam had opgericht. Deze uitgeverij startte met *Plein Pot*, een tijdschrift voor motorfans. Christian Debarre, die later ging schrijven voor *Joe Bar Team*, debuteerde erin. Ik creëerde een personage, ik meen dat die Tim O'Leary heette, een imitatie van Blueberry waarbij de paarden werden vervangen door motoren. Het tijdschrift was een kort leven beschoren. Later probeerde het drietal het met een blaadje over voetbal in stripvorm dat ging over de avonturen van het Franse elftal. Ook dit liep niet en er werd weer nieuw leven ingeblazen in een motorblad, maar dat was onbegonnen werk. Ik vond het tekentechnisch ook een moeilijke tijd. Ik zocht naar een stijl die inspirerend, maar bovenal aantrekkelijk zou zijn.

Had je na de eerste kennismaking geen contact meer met Convard?

RECHTS – Deze opzet van plaat 36 van *W.E.S.T. 5* is uiteindelijk anders uitgewerkt en samengebald in de helft van een bladzijde.

BOVEN - **Studieschetsen voor het vasthouden van een wapen.**

Vanaf het moment dat ik erbij kwam vertrok hij en heeft zich daarna nooit meer bezig gehouden met dat tijdschrift. Convard nam pas contact met mij op toen er onenigheid was met uitgeverij Fleurus. Ik mocht het werk van Convard en Juillard overnemen. Ik kreeg verder een opdracht voor *Les aventures de Claire*. Dat werd een kleurenstrip van 44 pagina's die gepubliceerd werd in het tijdschrift *Djinn*. De scenarist was opnieuw Jean-Marie Pellaprat, die ik dus na een paar jaar weer tegenkwam. Het was een weekblad en ik leverde vier pagina's in kleur per week! Ik maakte vervolgens een realistisch verhaal met een jonge politieagente en een Engelse journalist. Het eerste verhaal heette *Le berger au menhir* (De hoeder van de menhir, MvM) en speelde zich af in Bretagne. Verder maakte ik voor Fleurus de illustraties voor *Valvidia le Conquistador* in *Historiques* op tekst van Genevrier en Pons. De vrouw van Convard heeft trouwens wel eens werk van me ingekleurd.

Wanneer bereikte je een groter publiek?

Ik werd vader en had meer inkomsten nodig. Ik kwam in contact met Henri Filippini die met *Freddy Joubert* op de proppen kwam voor uitgeverij Glénat. Ik publiceerde ook in haar tijdschrift *Circus*. Daar was iedereen in stilte elkaars concurrent en ik was arrogant genoeg om mezelf tot één van de besten te rekenen. Die sfeer zorgde er voor dat de onderlinge verstandhoudingen nogal kil waren. Via via kwam ik in contact met scenarist Jean Sanitas die voor mij *Le marauder* schreef. Van dat verhaal verscheen mijn eerste albumpublicatie bij Dargaud, na een voorpublicatie in het blad *Capitaine Fulgur*. Dankzij bemiddeling van Filippini kon ik begin jaren 1980 mijn eerste western maken op scenario van Philippe Bonifay: *De huifkar van Hermes*.

Het brede pad

Wanneer kwam je dan eindelijk je meest favoriete tekenaar tegen: Jean Giraud?

Werken met Jean Giraud was weer een droom die uitkwam. *Jim Cutlass* was door scenarist Jean-Michel Charlier samen met Jean ontwikkeld als 'westernpilot' van zestien pagina's. Uitgeverij Les Humanoïdes Associés publiceerde het in 1979 in *Métal Hurlant* en wilde een tweede verhaal om er een album van te kunnen maken. Qua stijl vond ik het beter geslaagd dan *Blueberry*, maar Jean wilde liever andere dingen doen. *Jim Cutlass* leek een zachte dood te sterven. Via Jean Annestay van uitgeverij Aedena vernam ik tien jaar later dat Charlier de draad weer op wilde pakken. Annestay deed

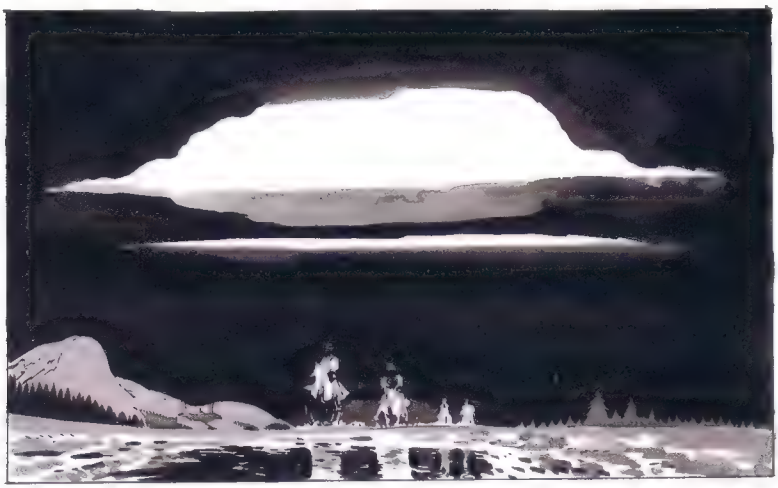

LINKS - **Een landschap waarvan het origineel mooier is dan de afdruk in de albums.**

bij hem een goed woordje voor me. Hij stelde enige tijd later voor om samen het vervolg op Cutlass te maken. Ik dacht dat ik inmiddels afstand had genomen van de schilderachtige en gearceerde stijl van Giraud en mijn eigen stijl had ontwikkeld. Ik zong al snel een toontje lager. Charlier probeerde me een handje te helpen door me ervoor te behoeden dat het geen karikatuur van *Blueberry* zou worden. Charlier was al net zo'n charismatische figuur als Jijé. Ik ontving onregelmatig twee, drie of vier pagina's en dan was het maar weer afwachten wanneer de volgende levering kwam. Plotseling hield zijn hart er mee op, we waren net halverwege het nieuwe verhaal. Na de schok van zijn vroegtijdig einde stelde ik Giraud voor een geschreven einde te maken aan het verhaal. Jean zag dat niet zitten en we besloten dat ik het verhaal zou afmaken met zijn scenario.

Waarom ging je met *Jim Cutlass* de mystieke kant op? Dat was volgens mij niet wat Charlier voor ogen had.

RECHTS - W.E.S.T. is een westernstrip met exorcisme, zombies en voodoo.

Na de beslissing om door te gaan kozen we voor uitgeverij Casterman. Jean nam de touwtjes in handen en sloeg steeds vaker het bizarre pad in. Dat kwam natuurlijk doordat hij als Moebius met andere werelden experimenteerde. Ik vond het jammer dat we geen aandacht besteedden aan het historische aspect van de wederopbouw van het zuiden van de VS na de burgeroorlog. Op het moment dat hij voorstelde om een onwaarschijnlijke ontmoeting te laten plaatsvinden tussen Cutlass en een toekomstige zwarte Amerikaanse president vond ik het genoeg. We hebben het niet slecht gedaan, maar de serie is toch niet helemaal uit de verf gekomen. Na deel zeven vroeg Jean mij of ik het verhaal alleen wilde schrijven. Ik zag dat niet zitten, want ik wist niet hoe ik personages tot leven moest wekken die ik zelf niet had bedacht. En de voorwaarde was dat ik verslag moest uitbrengen aan Jean en de zoon van Charlier over het verloop van de serie.

Als je *Blueberry* altijd al zo geweldig vond, was je later dan niet een voor de hand liggende kandidaat als tekenaar van een spin-off, zoals *De jonge jaren van Blueberry*, *Marshal Blueberry* of *Mister Blueberry*?

ONDER - Voor W.E.S.T. 6 maakte Rossi bij het inkleuren meer gebruik van grijze en zwarte tinten, waardoor het meer lijkt op de begindagen van de fotografie.

Nee, dan was ik liever doorgegaan met *Jim Cutlass*, want het tekenen van dat karakter past echt bij mij. Ik vind daarin meer het echte Amerika terug. Bovendien vond ik de scenario's van de afgeleide *Blueberry*-reeksen niet echt de moeite waard. Ik vind het bovendien niet nodig om me op het terrein van de meester te begeven.

Nog meer scenaristen

Met Serge Letendre heb je vier verschillende projecten gedaan. Beviel de samenwerking met hem het best?

Serge heeft mijn carrière medio jaren 1980 een wending gegeven met *De lotgevallen van Julius Antoine*. Door die serie hebben we een nauwe band gekregen. Serge is eerlijk, duidelijk en een romanticus. Met de serie *Julius Antoine* heeft Serge afgerekend met zijn familie en verleden. Het vernaai werkte voor ons therapeutisch. Hij was nog heel jong toen zijn moeder er alleen voor kwam te staan. Hij heeft van zijn vader nooit de antwoorden gekregen die hij zocht, ook al zagen ze elkaar regelmatig. Zijn vaders dood maakte een einde aan een groot schuldgevoel. Voor Serge was dat een gevoel van opluchting.

In 1987 maakten we een oneshot – *Edmund et Crustave* – verschenen bij uitgeverij Futuropolis. Het is een kort verhaal van 32 pagina's in zwart/wit over vriendschap. Het ging eigenlijk indirect ook over onze samenwerking. Net als bij alle koppels gaven we elkaar wel eens een grote bek, maar in ons werk en in onze vriendschap zijn we gegroeid.

Jullie waren zowat de eersten die zich met *La gloire d'Héra* waagden aan de Griekse mythologie. De tekenaars die dat thema zien zitten zijn op de vingers van één hand te tellen. Was dat geen moeilijk onderwerp om in een strip te verwerken en het boeiend te houden?

Na de voltooiing van *De cyclus van de twee horizonten* met Makyo kwam ik rond 1996 opnieuw in contact met Serge. Hij had weer een idee en vertelde mij over Alcide, zoon van Zeus, ook bekend onder de naam Herakles of Hercules. Hij maakte me enthousiast voor het project *La gloire d'Héra*. Ik hou van Griekse mythen en de kunst uit de Klassieke Oudheid.

La gloire d'Héra is een avontuur dat gaat over het taboe op kindermoord en dat komt zelden voor. De aanwezigheid van Agrios, de Centaur, de komische noot van het verhaal, zorgde ervoor dat ik koos voor een semi-realistische aanpak. Door de lezers en collega's is de strip goed ontvangen. Daarna overwogen we om een ander, wat minder bekend personage te onderzoeken. Dit werd Tiresias, de blinde ziener, die dankzij Hera, de vrouw van Zeus, zeven jaar als vrouw doorbracht om erachter te komen hoe dat voelt. De mythe van de twee ervaringen, vrouwelijkheid en mannelijkheid. Het lag dicht tegen *De cyclus van de twee horizonten* aan. Ik beschouw *Tiresias* als mijn favoriete werk. We hadden een derde project

LINKS - *La Quibole*, de piratenstrip die gebaseerd is op Sneeuwwitje en haar dwergen.

op stapel staan, *Pygmalion*, over de Griekse beeldhouwer die het beeld maakte van de vrouw met de perfecte schoonheid, Galatea. Het succes en de verplichtingen van de serie *W.E.S.T.* zorgden ervoor dat dit plan in de ijskast verdween. Onbewust heb ik afstand genomen van het werk van Serge.

Die serie die je tussen 1990 en 1993 met Makyo maakte, *De cyclus van de twee horizonten*, is een ingewikkelde strip, misschien zelfs tè complex. Hoe werd die serie ontvangen?
Ik ontmoette Makyo na het derde deel van *Julius Antoine*. Pierre is een talentvolle auteur. Uitgever Guy Delcourt dacht dat wij een goed duo zouden vormen. Maar Pierre is nogal dol op het esoterische en zijn verhalen hebben altijd meerdere lagen. Jordan, de held van het verhaal, ontroert, maar is uiteindelijk niet erg realistisch. Het derde deel is verwarrend door een serie symbolische beproevingen in een chaotisch Parijs. Het viel me uiteindelijk zwaar tegen. Het werd voor mij na iedere deel gecompliceerder. We kwamen als op papier sterk duo niet goed uit de verf. De strip werd bovendien niet gewaardeerd, wat een teleurstelling was voor ons en Delcourt. De Franse krant *France-Soir*, die de eerste twee verhalen had voorgepubliceerd, weigerde zelfs het derde deel.

Maar je bent wel aan *De cyclus van de twee horizonten* begonnen...
Wat ik er leuk aan vond was het maken van de sneeuwlandschappen in Tsjecho-Slowakije aan het begin van het verhaal en delen van het hedendaagse Parijs. Dat was voor mij als tekenaar een uitdaging. Ik was nooit snel tevreden met het ontwerpen van een omgeving. Ik deed er altijd te veel aan, uit angst dat het te weinig zou zijn. Er was niet altijd genoeg balans tussen de architectuurelementen in de strip, maar al doende leerde ik dat uiteindelijk wel.

Het occulte

In de albums van *Frédéric Joubert*, *Jim Cutlass*, *Julius Antoine*, *De cyclus van de twee horizonten* en *W.E.S.T.* komen we zombies en voodoo tegen. Vanwaar de interesse om het occulte te verstrippen? Hebben de bladen *Eerie* en *Creepy* daar invloed op gehad?
Ik wist van te voren niet dat ik dat soort occulte elementen zou tegenkomen op mijn weg. Ik ben meer geïnteresseerd in het neerzetten van levende personen. Welnu, de esoterische dimensie van het bestaan is niet niks. Maar in strips is het vaak het symbool van het kwaad of iets dat ons doet twijfelen aan onze overtuiging. Het is bijna nooit iets waar je zelf voor kiest zoals dat in de realiteit wel het geval kan zijn. Het zijn in wezen geen occulte krachten, maar onverklaarbare, verwarrende en mysterieuze zaken. Het waren toch vijf verschillende scenaristen die met dit soort ideeën kwamen. Zelfs in *Julius Antoine* gaat het in deel drie om een ontmoeting tussen hem en zijn overleden vader. Hierdoor kan hij zijn ziel zuiveren waardoor Julius verlost wordt van zijn neuroses en een nieuw leven krijgt.

Iemand die dit soort thema's als de beste kan beschrijven is Jean Dufaux. Zit er een samenwerking met hem in?
Hij heeft me een keer voorgesteld om iets samen te doen, maar had niets concreets. Dat aanbod heb ik afgeslagen. Ik vind zijn verhalen te somber en zwaarmoedig, ze passen niet bij mij. Als je zulke zware scènes behandelt, word je er door beïnvloed. Slechts af en toe pakt dat goed uit. Maar dit type strip geeft me geen trots gevoel dat ik stripmaker ben

Je hebt een keer iets luchtigs gemaakt over piraten. Wat was dat voor project?
De *Julius Antoine*-serie verscheen bij uitgeverij Albin Michel. De voorpublicatie stond in *L'échos des savanes*. De uitgever daarvan, Hervé Desinges, wilde rond 2000 dat ik een verhaal voor hem zou maken. Aangezien ik mezelf niet als scenarist zag, vroeg ik of ik mocht samenwerken met Enrique Abuli. Er ontstond een verhaal rond een bemanning van zeven piraten. De tekeningen heb ik met plezier gemaakt, maar ik maakte de fout door aan Christophe Gibelin te vragen of hij het wilde inkleuren. Ik was waarschijnlijk niet helemaal duidelijk met mijn aanwijzingen, want ik werd niet gelukkig van het resultaat. Aanvankelijk zou het worden uitgevoerd in zwart/wit. Qua vorm en leesbaarheid was dat het mooist geweest. Maar onder druk van de uitgever ben ik gezwicht. *Capitaine La Guibole* is helaas een mislukking. Het album is tevens lelijk en slecht gedrukt.

De strip waar je sinds 2003 hoge ogen mee scoort, is de serie *W.E.S.T.*: Weird Enforcement Special Teams. Heeft zo'n team echt bestaan?
Dat zou me verbazen. De strip komt uit de koker van Xavier Morison. Hij stelde het voor aan een vriend, Fabien Nury. Dargaud ging akkoord met het scenario en de volgende stap was het vinden van een geschikte tekenaar. Wat aanvankelijk een serie op bestelling was, werd een collectief speelterrein. Het is hier en daar wel vaag. Wat me aanspreekt is dat het van alles wat in zich heeft: geschiedenis, fantasie en avontuur. *W.E.S.T.* heeft in ieder geval van al mijn series het grootst aantal lezers.

BOVEN - Schets voor het omslag van de integrale versie van de verhalen rond de verknipte figuur Julius Antoine en het uiteindelijke resultaat.

GEHEEL BOVEN - Het creëren van personages; de invloeden van Jijé en Giraud zijn nooit ver weg...

BOVEN - Studieschetsen voor de gezichten van Richard Clayton en Morgan Chapel uit *W.E.S.T.*

Hoeveel delen van *W.E.S.T.* komen er nog?
Met de eerste cyclus begonnen we in 1901, per cyclus komt er dan een jaar bij. *W.E.S.T.* maken we met z'n drieën en zolang we het leuk vinden en het publiek het blijft waarderen zal *W.E.S.T.* doorgaan. Er is zelfs overleg tussen Dargaud en de scenaristen om een spin-off te lanceren, de *W.E.S.T.-Files*, met als tekenaar Jack Manini.
Alleen lassen we voor *W.E.S.T.* wel een pauze in. We zijn er nog niet over uit welke richting de serie op moet gaan en welke onderwerpen we willen belichten. Zelf ben ik er voor om iets met Buffalo Bill te doen en dan vooral zijn circus met al die curieuze mensen

Een eigen stempel drukken

Je bent niet mild over jezelf. Hoe kijken collega's tegen jou aan?
Ik had niet zo'n geweldige reputatie, maar nu ik ouder ben verloopt mijn verstandhouding met collega's soepeler. Ik geef mijn mening zelden, meestal alleen aan hen die iets zinnigs over mijn werk te vertellen hebben. Ik merk nu ook dat wanneer tekenaars en scenaristen samenwerken er een bepaalde verstandhouding ontstaat die haast verder gaat dan kameraadschap, meer een soort broederschap. Als de chemie goed is, dan zijn ze samen in staat prachtige dingen te maken.

Geef je nu op jouw beurt advies aan jonge tekenaars?
Als mensen mij om raad vragen, geef ik die graag. Voor mijn gevoel deel ik dan iets vertrouwelijks met iemand. Het streelt mijn ego als mensen mij om raad vragen en ik vind het geweldig om mijn kennis door te geven aan jongere tekenaars. Soms word ik door hen als 'Meester' aangesproken. Ik voel me daar absoluut door gevleid, maar ook wat ongemakkelijk.

Zijn er tekenaars die je helpen met inkten of assisteren met decors?
Ik maak geen gebruik van een assistent en heb nooit behoefte gehad aan een technische hulp. De grafische aspecten van *W.E.S.T.* zou ik bij voorbeeld niet uit handen kunnen geven; daar is het te complex voor. Ik kan mijn ideeën over het creëren van een bepaald soort sfeer alleen zelf realiseren.

Er komen steeds meer tekenaars die zelf hun werk inkleuren. Jij doet dit al een tijdje. Heb je overwogen om de inkleuring digitaal te doen of het uit te besteden?
Ik houd het proces graag zelf in de hand, na de vervelende ervaring met *Capitaine La Guibole*. Ik ben nu eenmaal een perfectionist. Ik weet zelf het beste hoe de sfeer in mijn strips met kleur uitgebeeld moeten worden. Dat kun je niet aan iemand anders overdragen. Met de hand inkleuren is tijdrovend, maar het digitaal inkleuren vind ik een stijlbreuk.

Toch maken tekenaars tegenwoordig massaal gebruik van digitale hulpmiddelen, waardoor bij voorbeeld personages er vaak uitzien alsof ze van foto's zijn overgetrokken. Voorheen tekenden tekenaars veel meer na. Zelfs Giraud maakte gebruik van oude foto's en fragmenten uit cowboyfilms. Hoe zat en zit dat bij jou?
Foto's van westerns, maar zeker ook documenten uit die tijd geven series als *Blueberry*, *Jim Cutlass* en *W.E.S.T.* een realistisch effect. Ik gebruik bepaalde elementen uit die bronnen voor details of achtergronden. Het is de kunst om je eigen stempel er op te drukken. Het is de bedoeling om de personages een theatraal tintje mee te geven waardoor ze beter overkomen.

Tekenaar Chistophe Bec werd aangeklaagd door een fotograaf omdat Bec een foto van een onderzeeër van hem had gebruikt. Is er hierdoor geen sprake van beperking van de artistieke vrijheid?
Het hyperrealisme dat het werk van Bec kenmerkt en waarvoor hij foto's letterlijk natekende, duidde op een mogelijke vorm van plagiaat. In ieder geval vonden de rechters dat. Het is de bedoeling om bij tekenen een foto of model te interpreteren en je erdoor te laten inspireren.
Maar wanneer spreek je van plagiaat? Volgens het oordeel van de rechters kan mij dit ook overkomen. Artistieke vrijheid moet altijd opnieuw worden bepaald. Kunstenaars die

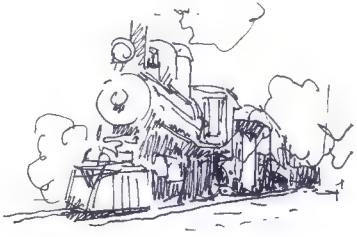

RECHTS - Een stoomlocomotief, als onderwerp voor *W.E.S.T. 5*.

GEHEEL LINKS - Een eerbetoon aan The Spirit als uitgangspunt voor Paulette Comète.

LINKS - Omslag van het eerste deel van *Paulette Comète*. Paulette is in haar tienerkamer, ze wilde er alleen maar spannend uitzien.

zich te veel laten leiden door het werk van anderen hebben regelmatig te maken met deze kritiek. Interpretatie en inspiratie hebben niets te maken met plagiaat. Toch waren de rechters ontvankelijk voor de aanklacht.
Het beeldrecht in Frankrijk heeft zich ontwikkeld, maar ik weet op dit moment niet wanneer ik een grens overschrijd. Giraud heeft een keer een proces aan zijn broek gekregen vanwege een foto van Jimi Hendrix die hij had gebruikt voor het maken van een platenhoes. In dit geval kwamen Giraud en de klagende partij er samen uit, maar niemand is gevrijwaard. Dat geldt ook voor een fotograaf of kunstenaar die zijn inspiratie uit een tekening haalt.

Eerbetoon aan Eisner

Zie je jezelf nog eens een actie- of spionagestrip maken, zoals je dat in het begin deed met *Freddy Joubert*?
Nee, ik zie het absoluut niet meer gebeuren dat ik iets dergelijks maak als *XIII* of *Largo Winch*. Integendeel, ik ben net klaar met een humoristische strip. Ik weiger echter stapels scenario's, vanwege gebrek aan tijd of interesse. Soms krijg ik daar later spijt van zoals van een voorstel van Alain Ayroles, de scenarist van *Garulfo*. Alleen, ik kan niet sneller werken dan ik doe, zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit.

Hoe kwam het eerste deel van *Paulette Comète* tot stand?
Ik stelde Mathieu Sapin voor om samen iets humoristisch te maken. Ik vond zijn strip *Supermurgeman* erg leuk. Ik wilde me even los maken van de veeleisendheid van *W.E.S.T.* Hij stelde voor iets te doen met Paulette Comète, een personage dat hij al eerder had bedacht. Hij heeft zich laten inspireren door de historische roman uit de zeventiende eeuw van Madame de La Fayette: *La princesse de Clèves*. Met *Paulette Comète* hebben we een knipoog gemaakt naar *The Spirit* van Will Eisner.

Waar gaat het verhaal dan over?
Het gaat over een jonge vrouw, mooi en naïef. Tegenover haar woont een perverse gluurder; dat is een karikatuur van Mathieu! Het starten met deze twee personages vonden we een lachwekkende combinatie. Hij ziet dat zij een kinky pakje aantrekt en een masker opzet. Per ongeluk stoot hij een schaaltje met vis om en trekt daarmee de aandacht van haar kat. Deze kan niet meer uit de dakgoot weg komen. Paulette wil hem redden, maar valt van het dak en op een gangster. Zo is de gemaskerde vrouwelijke rechtshandhaver geboren!

Wordt dit een nieuwe serie?
Dat was niet de bedoeling, maar we beleven hier veel plezier aan, want er zit zoveel humor in, dat Matthieu en ik aan het volgende deel werken. Het uitgangspunt dat een jong meisje als heldin zonder speciale krachten het op moet nemen tegen gangsters en daarbij in hilarische situaties terecht komt, vinden we grappig. Laten we trouwens hopen dat *Paulette Comète* wel in het Nederlands vertaald wordt!
Na de afronding van dit tweede deel wil ik beginnen aan een one-shot. Het verhaal heet *Deadline* en speelt zich af in de Amerikaanse Burgeroorlog. Ik hoop dat dit ook bij Dargaud uitgebracht wordt. De scenarist is Laurent-Frédéric Bollée en aanvankelijk zou Griffo het tekenen, maar omdat hij geen tijd heeft, dacht hij aan mij. In het verleden ging dat andersom. Aan het tweeluik *Het pension van dokter Eon* was ik

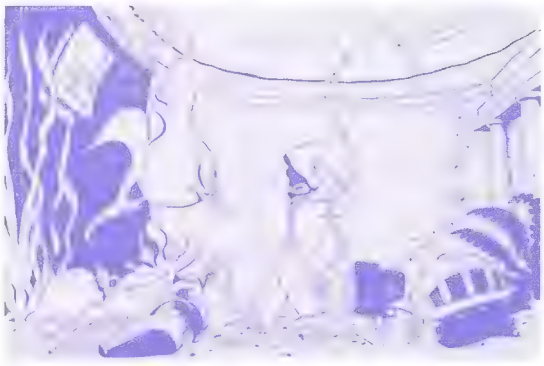

ONDER - Paulette heeft last van gluurders, hier is het de vis.

oorspronkelijk begonnen. Ik kwam tot bladzijde 22. Het contact met Patrick Cothias verliep stroef en ik had moeite met de veranderde verhaallijn. Griffo leek het wel wat en daarom tekende hij het verhaal opnieuw.

In de afgelopen tien jaar maakte je zo ongeveer elke twee jaar een korte strip, waarom eigenlijk?

Puur voor mijn eigen plezier. Voor bij voorbeeld het project 'Vieze sprookjes' nam Yann de sprookjes van Perrault als uitgangspunt en heeft hij ze naar eigen smaak bewerkt. Met onze bewerking namen we de film *Reservoir Dogs* en het thrillergenre op de hak. De mannen hebben we vervangen door bloedmooie vrouwen met een baard! Ook Rip Kirby komt voorbij. Voor de bundel *Paroles de Verdun* heeft Jean Wacquet, uitgever van Soleil, gevraagd of ik wilde meewerken aan een strip over de Eerste Wereldoorlog. Die afwisseling met die korte strips vind ik prettig; je waant je even in een andere wereld

Met dank aan Stephanie Buijs en Pamela Loeven voor de vertalingen van de gesprekken.

BOVEN - **Een schilderij van Rossi, een andere hobby van de auteur, met Paulette als weerloos naïef meisje.**

BOVEN - **Paulette komt iedere keer per ongeluk met boeven in aanraking.**

Freddy Joubert, detective – Mondria, 1981-1983
1. Taxi naar de hel
2. Ontvoering op het witte doek
3. Tempête sur Haïti – Glénat, onvertaald

De huifkar van Hermes – Mondria, 1982-1987
1. De toneelspeler
2. L'indien noir – Glénat, onvertaald
3. Kathleen – Glénat, onvertaald
4. La petite sirène – Glénat, onvertaald

De lotgevallen van Julius Antoine – Titanic/Dendros/Arboris, 1985-1989
1. Léa
2. Het huis
3. Het onderwerp

De cyclus van de twee horizonten – Oranje, 1990-1993
1. Jordan
2. Selma
3. Het hart van de reis

Jim Cutlass – Casterman, 1991-1999
2. De man van New Orleans
3. De witte alligator
4. Storm over het Zuiden
5. Tot de nek
6. Colts, spoken en zombies
7. De donkere nacht

Bluesbaard in: *Vieze sprookjes 2* – Dupuis (Vrolijke Vlucht), 1998

W.E.S.T. – Dargaud, 2003-heden
1. De val van Babylon
2. Century Club
3. El Santero
4. De 46e Staat
5. Megan
6. Seth

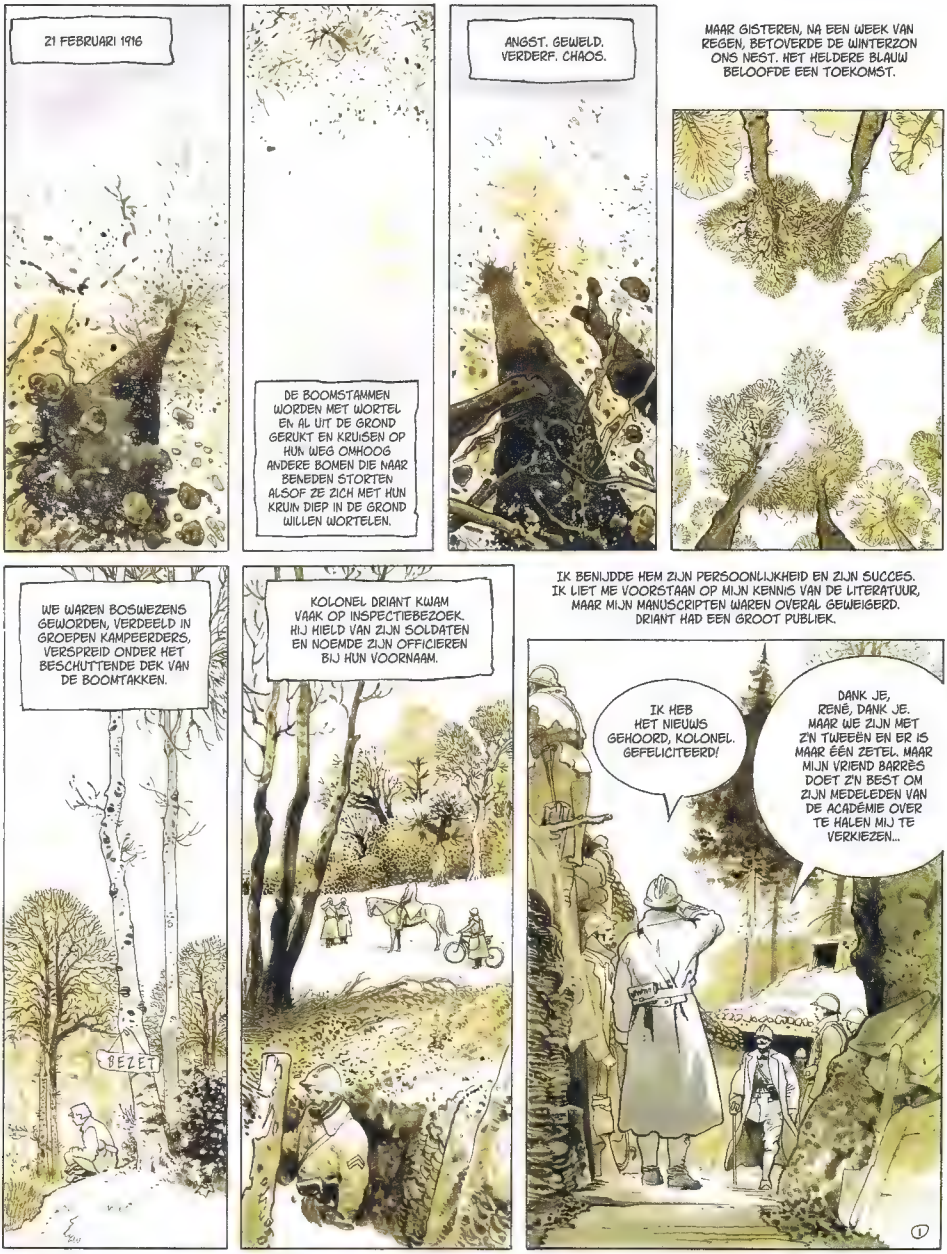
21 FEBRUARI 1916
DE BOOMSTAMMEN WORDEN MET WORTEL EN AL UIT DE GROND GERUKT EN KRUISEN OP HUN WEG OMHOOG ANDERE BOMEN DIE NAAR BENEDEN STORTEN ALSOF ZE ZICH MET HUN KRUIN DIEP IN DE GROND WILLEN WORTELEN.
ANGST. GEWELD. VERDERF. CHAOS.
MAAR GISTEREN, NA EEN WEEK VAN REGEN, BETOVERDE DE WINTERZON ONS NEST. HET HELDERE BLAUW BELOOFDE EEN TOEKOMST.
WE WAREN BOSWEZENS GEWORDEN, VERDEELD IN GROEPEN KAMPEERDERS, VERSPREID ONDER HET BESCHUTTENDE DEK VAN DE BOOMTAKKEN.
BEZET
KOLONEL DRIANT KWAM VAAK OP INSPECTIEBEZOEK. HIJ HIELD VAN ZIJN SOLDATEN EN NOEMDE ZIJN OFFICIEREN BIJ HUN VOORNAAM.
IK BENIJDDE HEM ZIJN PERSOONLIJKHEID EN ZIJN SUCCES. IK LIET ME VOORSTAAN OP MIJN KENNIS VAN DE LITERATUUR, MAAR MIJN MANUSCRIPTEN WAREN OVERAL GEWEIGERD. DRIANT HAD EEN GROOT PUBLIEK.
IK HEB HET NIEUWS GEHOORD, KOLONEL. GEFELICITEERD!
DANK JE, RENÉ, DANK JE. MAAR WE ZIJN MET Z'N TWEEËN EN ER IS MAAR ÉÉN ZETEL. MAAR MIJN VRIEND BARRÈS DOET Z'N BEST OM ZIJN MEDELEDEN VAN DE ACADÉMIE OVER TE HALEN MIJ TE VERKIEZEN...

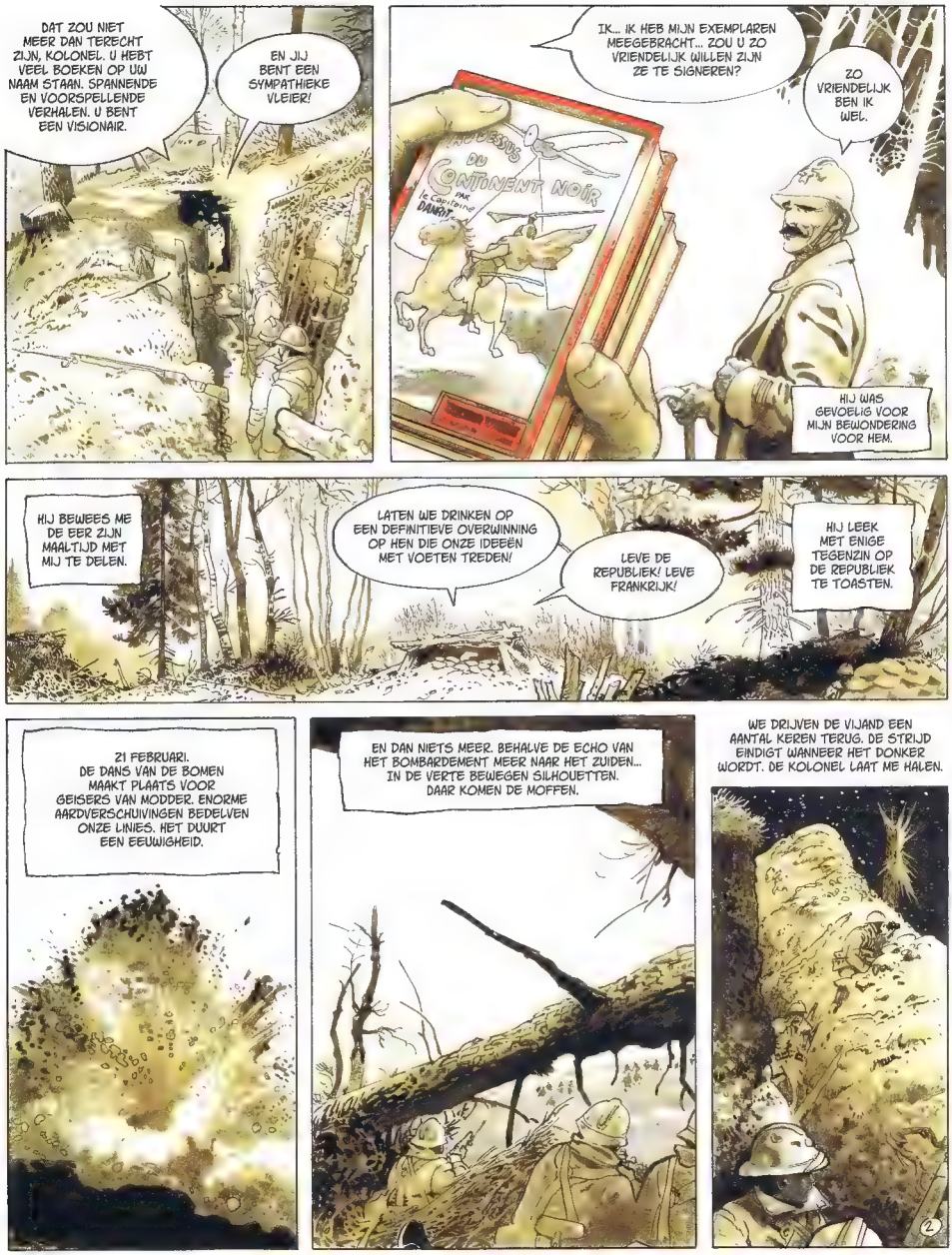
DAT ZOU NIET MEER DAN TERECHT ZIJN, KOLONEL. U HEBT VEEL BOEKEN OP UW NAAM STAAN. SPANNENDE EN VOORSPELLENDE VERHALEN. U BENT EEN VISIONAIR.
EN JIJ BENT EEN SYMPATHIEKE VLEIER!
IK... IK HEB MIJN EXEMPLAREN MEEGEBRACHT... ZOU U ZO VRIENDELIJK WILLEN ZIJN ZE TE SIGNEREN?
ZO VRIENDELIJK BEN IK WEL.
HIJ WAS GEVOELIG VOOR MIJN BEWONDERING VOOR HEM.
HIJ BEWEES ME DE EER ZIJN MAALTIJD MET MIJ TE DELEN.
LATEN WE DRINKEN OP EEN DEFINITIEVE OVERWINNING OP HEN DIE ONZE IDEEËN MET VOETEN TREDEN!
LEVE DE REPUBLIEK! LEVE FRANKRIJK!
HIJ LEEK MET ENIGE TEGENZIN OP DE REPUBLIEK TE TOASTEN.
21 FEBRUARI. DE DANS VAN DE BOMEN MAAKT PLAATS VOOR GEISERS VAN MODDER. ENORME AARDVERSCHUIVINGEN BEDELVEN ONZE LINIES. HET DUURT EEN EEUWIGHEID.
EN DAN NIETS MEER. BEHALVE DE ECHO VAN HET BOMBARDEMENT MEER NAAR HET ZUIDEN... IN DE VERTE BEWEGEN SILHOUETTEN. DAAR KOMEN DE MOFFEN.
WE DRIJVEN DE VIJAND EEN AANTAL KEREN TERUG. DE STRIJD EINDIGT WANNEER HET DONKER WORDT. DE KOLONEL LAAT ME HALEN.

IN HET KAARSLICHT ZIET HIJ ER VAAL EN OUD UIT. IK BESEF DAT OOK MIJN GEZICHT GETEKEND MOET ZIJN.
HOEVEEL MAN HEB JE NOG OVER?
ACHT IN STAAT OM TE VECHTEN, KOLONEL.
TEN EERSTE: VERTROUW ZE TOE AAN LUITENANT ROBIN. TEN TWEEDE: BRENG DEZE DOCUMENTEN NAAR HET HOOFDKWARTIER IN VERDUN. IK HEB NIEMAND ANDERS, DUS IK REKEN OP JOU, BESTE KEREL.
TREK NIET ZO'N GEZICHT, LUITENANT. HET IS EEN UITERST BELANGRIJKE OPDRACHT. WANNEER JE TERUG BENT, KRIJG JE EEN NIEUW COMMANDO.
DANK U, KOLONEL.
VAARWEL, BESTE KEREL...
NA DE REGEN VAN GRANATEN DE SNEEUW.
NIEMAND KAN SLAPEN NA DEZE STORTVLOED VAN STAAL. ONZE ZENUWEN LIGGEN BLOOT. WE VERSTERKEN ONZE VERDEDIGING. DE MAAN IS ALS EEN SPIEGEL DIE HET KALE, GEHAVENDE LANDSCHAP WEERKAATST.
22 FEBRUARI. BIJ DE DAGERAAD BEGINT HET SCHIETEN OPNIEUW. IK GA OP WEG, GELEID DOOR MIJN KOMPAS. HET BOS IS VERDWENEN. DE WITTE LIJKWADE DEMPT HET GEDREUN VAN DE ARTILLERIE.
3

OPEENS ZIE IK IETS BIJZONDERS.

EEN EIK. ONDERSTEBOVEN GEPLANT. ZIJN WORTELS STREKKEN ZICH UIT NAAR DE HEMEL. IK BEN EEN VAN DE CIRKELS VAN DE HEL GEPASSEERD.

DE LUCHTVERPLAATSING VAN DE 380 MM GRANAAT BRENGT ME TERUG TOT DE WERKELIJKHEID.

HET PROJECTIEL SPAART ME EN VOOR MIJ IS DE OORLOG AFGELOPEN.

WAT BETREFT DE BELANGRIJKE DOCUMENTEN DIE KOLONEL DRIANT ME HAD TOEVERTROUWD, HOORDE IK LATER DAT HET GING OM PERSOONLIJKE ZAKEN, WAARONDER ZIJN TROUWRING...

HIJ WIST HET. HIJ HAD M'N LEVEN GERED. ONZE TWEE BATALJONS CHASSEURS WAREN SAMEN MET ONZE GELIEFDE KOLONEL VERNIETIGD.

ZIJN OFFER DIENDE TOCH NOG ERGENS VOOR:

BARRÈS MAAKTE HEM TOT NATIONALE MARTELAAR.

4

SCENARIO, TEKENINGEN, INKLEURING CHRISTIAN ROSSI

VERTALING FRITS VAN DER HEIDE

© MC PRODUCTIONS / RADIO FRANCE / JEAN PIERRE GUÉNO / ROSSI

Onze Belgische vrienden konden hier wel gewag
Altijd dat komkommernieuws in die zomermaanden. Zonder
regering gaat het daar lekker. Dat is geen nieuws. Alles wat
is stap afwijkt van Sleen of Vandersteen buijft ongelezen
in de rekken staan. Ook al niet hoeiend. Het werd de
hoogste tijd.

Bij *Knack* hebben ze in juli en augustus de stank schoon
maar aangetrokken. Voor het eerst sinds 1983 in *Humo*
verschijnt er weer een dagelijkse, satirische vervolgstrip
over de politiek. Al jaren durft men het niet aan. Links of
rechts, het buijft tobben. Je waagt je carrière er niet aan.
Wat nu leuk is, wordt je over vijftien jaar als verwijt
nagedragen.

Daarom Bravo. Voor Charles Cammé en Marc Legendre. In
er ook financieel gedonder op het hoogste niveau is, wagen
ze het erop. Acht weken lang maken ze voor het blad een
politieke strip van telkens twee pagina's die inspeelt op de
vooral Europese actualiteit. Het verhaal – *Schuimslagers* –
wordt in *Knack* treffend aangekondigd.

Wanneer de 'Europa' aan de grond loopt, kunnen de
opvarenden alle hulp gebruiken. Het jammere is, ze zijn
in België gestrand. Op *Knack.be* blijken we op het zeilschip
'Europa' te zijn beland. Niet alleen wij maar ook Angela
Merkel, Nicolas Sarkozy, Silvio Berlusconi, Herman Van
Rompuy, Yves Leterme, Bart De Wever, Elio Di Rupo,
Guy Verhofstadt, Daniel Cohn-Bendit en andere politieke
kopstukken duiken op. Charles en Marc proberen ze
allemaal een stukje te sturen.

On de blote zien we na [illegible] vervolgens al de
vol-enthousiast[illegible] Charles en Marc
maken met *Schuimslagers* de ingeslapen Vlaming wakker.
Het lijkt [illegible]. Profiteurs mee[illegible]. Na vier pagina's
weet ik [illegible] dat het [illegible] dat we in lang
[illegible] over [illegible] gehoord of gelezen hebben. Hoe u het
doet weet ik niet, maar zo'n [illegible] moed, schijnt
De Grieken die [illegible] de [illegible] hebben later
[illegible] zijn [illegible] de Kos. We zien Angela Merkel
als een Duitse [illegible] spreken: 'Alle patrijspoorten moesten dicht [illegible] we stonden ze wagenwijd
open.' En dan spreekt ze een aantal regeringsleiders op
zijn Duits toe. Die S[illegible] krijgt alleen nog tomaten en
komkommers te eten, zegt Merkel tegen Angela terwijl ze boos
wegbeent. Vervolgens [illegible] Sarkozy niet op en lopen ze pal
onder een spandoek over de [illegible] Revolutie' aan de grond
op een Belgisch [illegible]. Iedereen dan panter af van de
[illegible], op knigt direct een [illegible] schop over de
dijkgrens van een Vlaamse [illegible] die weent een
[illegible] te hebben [illegible]. Als Merkel moet
aan geloven vanwege haar Duits [illegible], sluit redder
Silvio B. de [illegible] met een [illegible] van de sluipnatte
Angela. Op [illegible] Silvio [illegible] het schrift
'Bunga-Bunga' het torentje van Pisa fier overeind.

Omdat er ook allerlei lokale Belgische politiekers meedoen,
verkneukelt een van de Belgische recensenten zich bij
voorbaat al op het moment dat de ultra-Vlaamse Filip
Dewinter aan bod zal komen. Hij herinnert zich een
strippagina van de auteurs waarop Filip lang moet
wachten in de muurwinkel. Hij bruit 'eigen volk eerst'
en achter hem zegt een in djellaba gekleide man 'dankoe
mnier Dewinter' en bestelt meteen twee kilo bananen bij
Hassan de winkelier.

Het lijkt erop dat er nieuw strip-leven ontstaat bij de
Belgen. Zomaan in de zomer. En dat nog als elektronische
publicatie ook. Gauw een album van maken.

[illegible].bits@[illegible]

ADVERTENTIE

AKIM
ONLINE STRIPWINKEL

BESTEL UW STRIPS OP
www.akim.nl

ADVERTENTIE

STRIPS & VEEL MEER!
STRIPWINKEL STORS
STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-stors.nl
313
driedertien®
STRIPCURIOSA
Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500
STRIPCURIOSA

China bouwt stripmuseum van tekstballonnen

DIK RONDELTAP

China wil in 2013 een nationaal stripmuseum openen in Hangzhou, een toeristische stad in Oost-China. Het ontwerp voor dit China Comic and Animation Museum is van het Rotterdamse architectenburo MVRDV. In China begint men bij deze projecten eerst met een gebouw, daarna wordt nagedacht over de inhoud en over de collectie. Voor het stripmuseum moet het grootste deel van de collectie nog worden verworven.

Terwijl Europa eindeloos palaveert over het voortbestaan van de euro, Rusland worstelt met corruptie en misdaad, Amerika verontwaardigd toeziet hoe haar kredietwaardigheid in twijfel wordt getrokken en Japan poogt de gevolgen van de natuurramp met nucleaire gevolgen te verwerken, bouwt het economisch succesvolle China onverstoorbaar voort.

Na grote infrastructurele projecten als de Drie Klovendam, het uit de grond stampen van economische zones, de realisatie van omvangrijke urbanisatieplannen en de aanleg van spoorlijnen voor hogesnelheidstreinen worden nu in hoog tempo gebouwen voor culturele instellingen en musea gerealiseerd.

De aanvankelijke kritiek op de ambitieuze plannen vanuit diverse internationale milieukringen en burgerrechtenorganisaties is ineengeschrompeld door de toenemende economische macht van China en de zakelijke mogelijkheden die daardoor ontstaan.

Op bouwkundig gebied zijn Nederlandse architectenbureaus met succes betrokken bij de Chinese initiatieven met als opvallendste resultaten het gebouw van Rem Koolhaas voor de Chinese staatsomroep in Beijing en een opdracht voor de bouw van een cultureel centrum van meer dan 83.000 vierkante meter bij de stad Shenzen door het Delftse bureau Meccanoo Architecten, naast diverse door Nederlandse architectenkantoren al gerealiseerde of nog te bouwen woonwijken in uiteenlopen Chinese steden en regio's.

Een van die ook in China actieve kantoren, het Rotterdamse architectenburo MVRDV (*mvrdv.nl*), won onlangs een ontwerpwedstrijd voor een te bouwen China Comic and Animation Museum. Het stripmuseum moet komen te staan in Hangzhou, een toeristische stad in Oost-China, bekend om zijn natuurschoon, waaronder het Westelijke Meer, en zijn historische gebouwen. De regionale hoofdstad, met ruim vier miljoen inwoners, is tevens de plek waar sinds 2004 jaarlijks het China International Cartoon and Animation Festival (CICAF) wordt gehouden.

Een van de hoogtepunten van het festival is de uitreiking van de in dat werelddeel prestigieuze, maar hier nog tamelijk onbekende Monkey King Award.

BOVEN - Deze *artist's impression* geeft waar hoe het voorlopig zicht op het te bouwen China Comic and Animation Museum in Hangzhou er moet komen uit te zien.

LINKS - Het Rotterdamse architectenbureau MVRDV presenteerde zijn winnende plannen voor een stripmuseum in de vorm van een comic-achtig tijdschrift.

BOVEN - impressie van het stripmuseum bij het vallen van de avond.

RECHTS - Het stripmuseum vanuit vogelperspectief, waarop is te zien dat de gigantische tekstballonnen gedeeltelijk over het water hangen en dat het museum deel uitmaakt van een themapark. Goed te zien zijn ook de twee bruggen die leiden naar de hoofdingang van het museum. In de gebouwen rechts van het museum zijn onder meer animatie- en tekenstudio's, kantoren en een hotel gepland. De gebouwen rechtsonder gaan dienst doen als gedeeltelijk ondergrondse parkeergarage en als tentoonstellingshal.

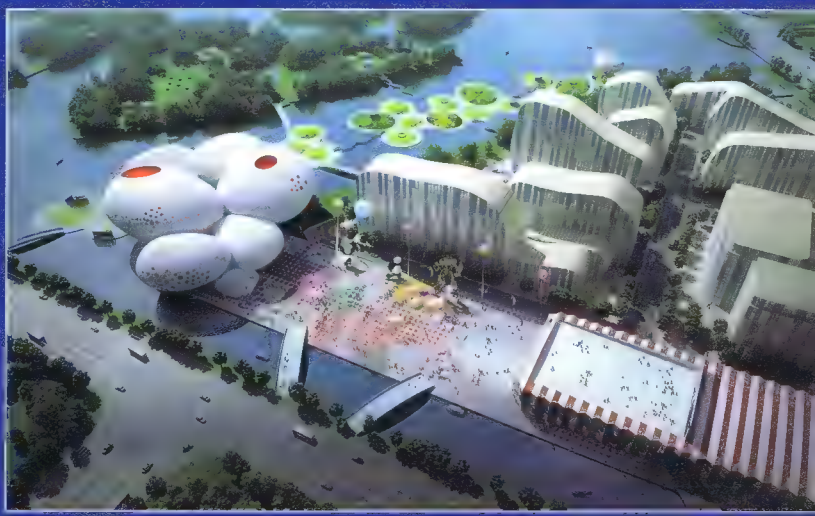

In China en aangrenzende landen spelen stripverhalen en animatie naast puur amusement en vermaak tevens een belangrijke rol bij het promoten van producten en bij voorlichtingscampagnes. Ook is er een trend te bespeuren om steeds meer klassieke volksverhalen te verstrippen.

Gigantische woordballoons

MVRDV ontwierp voor de wedstrijd een stripmuseum in de vorm van zes reusachtige, geschakelde driedimensionale woordballoons en versloeg daarmee onder meer de inzendingen van een Japans bureau, die een museum in de vorm van een boot hadden ontworpen en een Spaans bureau, dat grootsachtige bloemen als uitgangspunt had gekozen.
De architect Jacob van Rijs, met zijn collega's Winy Maas, Nathalie de Vries (tevens zijn echtgenote) oprichter van MVRDV, heeft het project onder zijn hoede genomen.
Van Rijs: 'We hadden al redelijk wat werk in China, maar dat betreft voornamelijk woningbouw en stadsuitbreidingen. Nu komt daar dus een cultuurgebouw bij, een volgende fase in de ontwikkeling van China, want er zijn ook prijsvragen uitgeschreven voor een Lucht- en Ruimtevaartmuseum en een Natuurhistorisch museum. Met een ontwerp voor dat

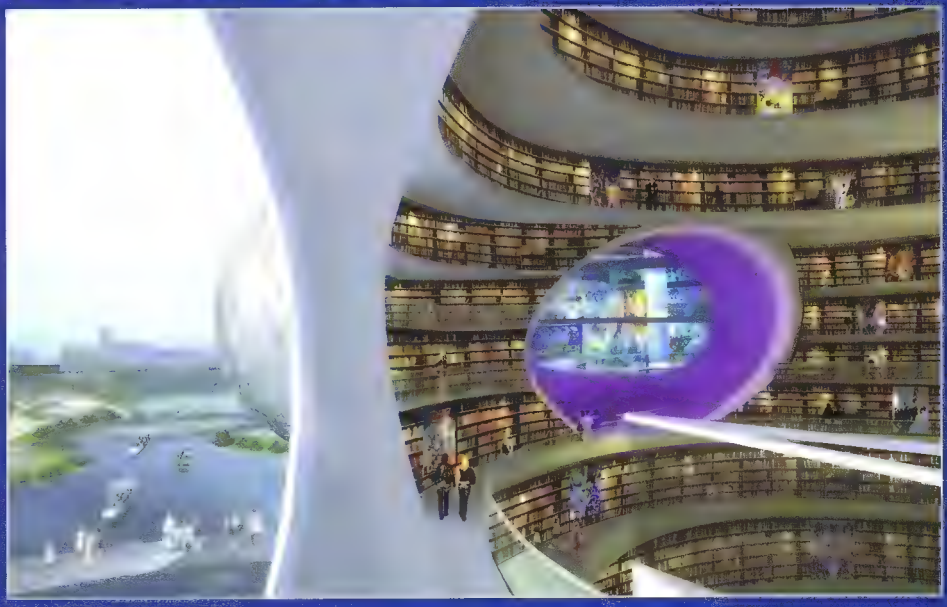

...bibliotheek, waarvoor overigens het overgrote deel van de collectie nog moet worden aangeschaft. De illustratie geeft het beeld weer dat de bezoeker ziet vanaf de spiraalvormige gaanderijen.

LINKS - De centrale ontvangsthal zal voor veel bezoekers van het stripmuseum het begin zijn van 'la grande tour' of een alternatieve route door het museum, afgestemd op de individuele voorkeur.

...Aziatische museum, waarbij de nadruk niet ... ligt op dinosaurussen, zijn we nu ook bezig.

Van Rijs vertelt enthousiast over het stripmuseum dat is gesitueerd op het noordelijke deel van een driehoekig eiland je in het Baimameer in Hangzhou, waar het deel gaat uitmaken van een groot themapark.

Het is allemaal heel snel gegaan. Binnen twee weken na de aanmelding bij de ontwerpwedstrijd vond een briefing plaats en daarna kregen de deelnemers acht weken de tijd om de ontwerpen uit te werken. Ook dat gaat anders dan we gewend zijn. In Nederland zou je vooraf bij voorbeeld een ...uitgebreid gesprek hebben met de museumcurator over zijn wensen en verlangens. In China begint men bij deze projecten met een gebouw, daarna wordt nagedacht over de inhoud en over de collectie. Bij het stripmuseum moet het grootste deel van de collectie zelfs nog worden verworven.

Het ontworpen museum is dan ook bepaald geen statisch geheel met vitrines en plaatjes aan de muur maar heeft een flexibele indeling.

De zes (in het definitieve ontwerp worden het er acht) ...balloons met een totale vloeroppervlakte van 30.000 m² zijn onderling verbonden en hebben ieder hun eigen hoofd-

BOVEN - Op de collectieafdeling heeft het museum de mogelijkheid om hoogtepunten uit de collectie te presenteren en kunnen bezoekers ook verzoeken indienen om speciaal beeldmateriaal te zien.

RECHTSBOVEN - Op de enorme tekstballonnen van spuitbeton die samen het China Comic and Animation Museum vormen kunnen 's avonds woorden, Chinese karakters en beelden worden geprojecteerd.

RECHTS - Uitzicht op het theatergedeelte van het museum met rechtsonder de grote zaal waar (animatie)films, documentaires en diashows zullen worden geprogrammeerd.

functie. Vanuit de centrale lobby kan de bezoeker kiezen om via een Ikea-achtige route door heel het transparante museum te worden geleid, maar er zijn ook talrijke alternatieve routes. Via roltrappen en liften kan de bezoeker naar boven gaan, om daarna via de spiraalvormige gaanderijen weer af te dalen. Naast een interactieve hal zijn er onder meer een expositieruimte, een educatiezone, een bibliotheek en een theater, en een restaurant ingepland.

Attracties

In de interactieve zone worden de bezoekers uitgedaagd een zelf te tekenen en daarbij te experimenteren met diverse animatietechnieken zoals *stop motion* en *blue screen*.

Een van de attracties is een gigantische uitvoering van een zogenoemde zoetrope, een cilinder met spleten waardoor in het Victoriaanse tijdperk verbaasde kijkers destijds de eerste bewegende beelden zagen.

Naast op verzoek en volgens programma geprojecteerde animatiefilms zullen ook driedimensionaal geprojecteerde beelden te zien zijn. Behalve ruimtes voor tijdelijke en permanente exposities heeft het museum ook de mogelijkheid om te exposeren of educatieve informatie te bieden via een

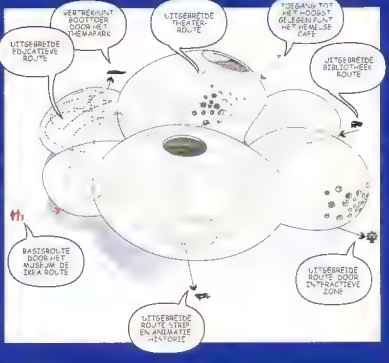
VERTREKPUNT BOOTTOCHT DOOR HET THEMAPARK
UITGEBREIDE EDUCATIEVE ROUTE
UITGEBREIDE THEATER-ROUTE
TOEGANG TOT HET HOOGST GELEGEN PUNT MET HEMELSE CAFE
UITGEBREIDE BIBLIOTHEEK ROUTE
BASISROUTE DOOR HET MUSEUM DE IKEA ROUTE
UITGEBREIDE ROUTE DOOR INTRACTIEVE ZONE
UITGEBREIDE ROUTE STRIP EN ANIMATIE HISTORIE

LINKS - Op de afdeling Beeldencollectie projecteert een reusachtige robot op verzoek animaties en beelden uit de collectie van het museum op de wand.

GEHEEL LINKS - Naast de basisroute door het gehele museum, de zgn. Ikea-route zijn er ook alternatieve mogelijkheden.

LINKS - De interactieve afdeling van het museum biedt de bezoekers de gelegenheid om zelf aan de slag te gaan met onder meer animatietechnieken als *stop motion* en *blue light*.

GEHEEL LINKS - De architecten van het Rotterdamse bureau MVRDV (Jacob van Rijs, Winy Maas en Nathalie de Vries) en hun medewerkers Renske van der Stoep, Stefan de Koning, Hui Hsin Liao, Rune Veile, Doris Strauch, Pepijn Bakker, Maria Lopez, Arjen Ketting, John Tsang, Aser Gimenez, Juras Lasovsky, Suchi Vora.

lint van beeldschermen aan de zijkant van de gaanderijen. Het China Comic and Animation Museum komt gedeeltelijk over het water te hangen en de centrale lobby met de hoofdingang is via een brug, maar ook via een waterbus te bereiken. Op de buitenkant van de reusachtige balloons, die worden geconstrueerd van gevlochten staal en spuitbeton, komt de mogelijkheid om beelden, teksten of Chinese karakters te projecteren.
MVRDV lijkt er met dit ontwerp het best in geslaagd om te voldoen aan de Chinese wens om een makkelijk te identificeren gebouw met een sterke uitstraling.

De bouw zal onder meer worden begeleid vanuit Shanghai, waar een bijkantoor van MVRDV is gevestigd. Dat onlangs een hogesnelheidslijn tussen Shanghai en Hangzhou in bedrijf werd gesteld is een gelukkige meevaller. Ook zal Jacob van Rijs regelmatig een bezoek aan de bouwlocatie brengen. Volgens de planning moet eind 2012 de ruwbouw gereed zijn, waarna in 2013 het stripmuseum kan worden afgebouwd, maar daar wil Van Rijs toch nog even met de optimistische Chinezen over doorpraten.

dik.rondeltap@stripschrift.nl

René Uilenbroek (Dordrecht, 19 juni 1961) is de maker van *Soeperman*, een stripfiguur die al zo'n vijfentwintig jaar bestaat. Regelmatig maakte hij zijn comeback in weer een nieuw opgezette album-uitgave, maar de laatste jaren leidde hij een sluimerend bestaan. Tot de doorstart van *Eppo*, waar ook voor deze oude held plek is ingeruimd. Bovendien is *Soeperman* het boegbeeld van Stripfestival Breda. Een extra reden om wat meer te weten te komen over de achtergrond van het supermanachtige mannetje en diens maker.

René Uilenbroek

De comebacks van Soeperman

TEUS DE KRUIJF

Het is medio juni, ongeveer een week voordat Uilenbroek vijftig wordt, als ik me vroeg in de middag meld in de binnenstad van een dan nog rustig centrum van Breda.

Het interview vindt plaats in een woning die zich boven een studentencafé bevindt. De tekenaar waarschuwt me al bij voorbaat. Nu is het nog prima te doen maar vanaf een uur of vier gaat beneden de volumeknop open; dat kan wat lawaai geven. Vrijwel stipt op het aangegeven tijdstip blijkt dat Uilenbroek niet gelogen heeft. De rest van het interview wordt onder begeleiding van een stevige beat gedaan

ONDER - Soeperman is het boegbeeld van Stripfestival Breda. René Uilenbroek is beide dagen present.

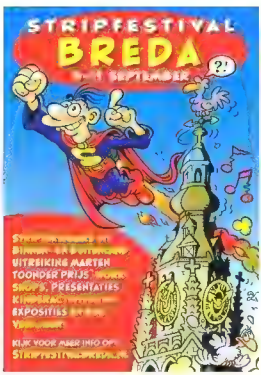

Soeperman als herintreder

Is Soeperman een 'stripkat' met negen levens?

***René Uilenbroek**: Soeperman* ontstond nadat ik op een stripbeurs, zo'n vijfentwintig jaar geleden, Willem Ritstier tegenkwam. Hij maakte destijds het blad *Yèch* en zocht naar strips. Op scenario van Marcel Jas tekende ik *Henk Galspat*. Jas had dat opgezocht in een woordenboek, galspat is een aandoening in een pootgewricht van een paard. Dat vond ie wel een leuke naam! In ieder geval kwam dat blad ook onder ogen van de *Eppo*-redactie die wel een strip van mijn hand wilde plaatsen. Uiteindelijk kwamen Ritstier en ik op een parodie van een superheld uit; het idee kwam van hem, de naam was van mij. *Soeperman* verscheen voor het eerst in *Eppo*. Het eerste album kwam uit bij Oberon in 1988. Een beetje treurige uitgave, met van die rare reclame op de achterkant. Drie keer daarna is bij andere uitgevers de reeks opnieuw opgestart maar steeds kwam het niet verder dan één album. De enige keer dat er sprake was van een serie betreft een Duitstalige uitgave, *Supermax*, waarvan twee delen verschenen.

En nu dus opnieuw in de spotlights?

Ja, Rob van Bavel die zowel de organisator van de stripbeurs Breda is als de uitgever van stripblad *Eppo*, houdt van de strip vanwege zijn hoge grapjachtheid. Hij wilde hem graag als een mascotte voor de beurs in Breda. Ik vond het wel weer de moeite waard om ermee aan de slag te gaan. De strip verschijnt in het blad en door de aandacht en een nieuw album, hoop ik deze keer eens een goede doorstart te maken.

Waarom houd jij van deze toch wat schlemielige superheld?

Stiekem is *Soeperman* een beetje gebaseerd op de figuren

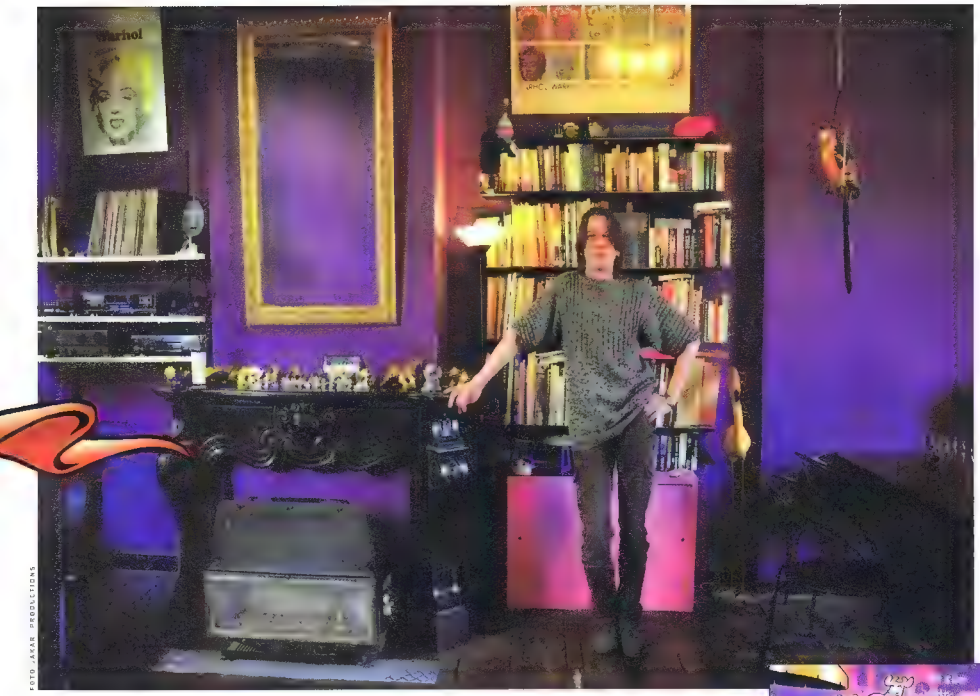

FOTO JAKAR PRODUCTIONS

BOVEN - Uilenbroek is gehecht aan zijn Breda, zo blijkt uit een 'groeten uit'-kaart voor Procard Vlinders. Die beestachtige gezelligheid maakt hij iedere dag van dichtbij mee.

van André Franquin en vooral Benito Jacovitti. Sla er maar eens albums van hem op na, dan moet je overeenkomsten zien. *Zorrykid* bij voorbeeld, *Cocco Bill* en *Pinokkio* vind ik geniaal. Het zijn niet alleen de tekeningen zelf maar ook de volheid van de platen en de vele poppetjes en absurde grappen die eromheen gemaakt worden. Jacovitti tekende rare worsten en potloden. Ik maakte rare beestjes op een motor, of een muis die ineens gitaar speelt. Bijna nooit heeft het met het verhaal zelf te maken maar ik vind dat heerlijk om te zien! Ritstier raadde met destijds aan om eens naar *Paling & Ko* te kijken van Francisco Ibañez. Die heeft dezelfde humor en manier van tekenen. Het is ook leuk om er 'eigen' dingetjes in aan te brengen. Ritstier bedacht agent Van Leersum bij voorbeeld, gebaseerd op Peter van Leersum, destijds hoofdredacteur bij *Eppo*. Ik tekende hem op een passende manier. *Soeperman* is daardoor wel echt onze strip geworden.

Twintig jaar jonger

Hoe gaan jullie te werk bij een verhaal van Soeperman?

Als ik het scenario van Ritstier heb ontvangen, ga ik eerst in het klein een soort verdeling van de plaatjes op een pagina maken. Daarna teken ik op A4 in potlood de eerste schetsen uit. Meestal vragen die nog wat aanpassing. Vaak zoek ik via Google plaatjes als het gaat om specifieke voorwerpen of dieren. Laatst moest ik bij voorbeeld een resusaapje tekenen waar Ritstier spitsvondig 'raceaapje' van had gemaakt. Tot slot ga ik inkten. Je hoort het al... hier is nog iemand *old school* bezig.

De inkleuring van *Soeperman* heb ik nooit zelf gedaan. Vroeger was dat iemand van studio Leonardo en nu doet Dick Heins dat. Ook het letteren laat ik aan anderen over. Ik heb wel eens getracht zelf scenario's te bedenken en uit te werken maar dat viel me toch tegen; die scenario's van Ritstier zitten goed en soms ingewikkeld in elkaar. Hij doet dat gewoon beter. Het nadeel van mijn manier van tekenen is dat het nogal veel tijd kost; dat is me ook wel eens opgebroken bij deadlines en uiteindelijk heeft het geleid tot het stopzetten van de strip in de oude *Eppo*. Ik doe, als ik doorwerk, ongeveer een week over een pagina. Ik zie mezelf niet sneller gaan werken. Ik weet hoe lang ik erover doe en dan is het, ook voor de afnemer, een kwestie van plannen of geduld hebben.

Dat is ook de essentie van de strip die je tekende voor het fotoboek *Draw & Shoot*?

Daar nam ik mijzelf een beetje op de hak, ja. Ik tekende mijzelf daar als luie tekenaar die uitslaapt, van alles doet behalve zijn opdracht afmaken om tot zijn schrik, wanneer de deadline nadert, er achter te komen dat er ook nog getekend moest worden. Van een beetje zelfspot is niemand slechter geworden, toch?

Hoe is je leven als striptekenaar? Kun je ervan leven?

Het zal niemand verbazen als ik zeg dat het geen vetpot is. Punt is dat je ook geen pensioen en andere zekerheden opbouwt in dit vrije vak. Net als veel anderen probeer ik dus via commercieel illustratiewerk de kost te verdienen. Ik heb verschillende opdrachtgevers, soms via een reclamebureau in Etten-Leur en soms rechtstreeks. Voor Art of Cards, Terex, die kranen op vrachtwagens maakt, de vrachtwagenmaker MAN en de firma Landrover heb ik dingen gemaakt. Maar ook die leveren geen gegarandeerde stroom werk op. Het is en blijft sappelen. Aan de andere kant ik zou niet weten wat ik anders zou moeten doen. Door de hernieuwde aandacht van de media voor *Soeperman* voel ik me haast twintig jaar jonger en dat is ook wat waard.

LINKS - De enige keer dat sprake was van een *serie* stripalbums was toen *Soeperman* in het Duits als *Supermax* door het leven ging. Het tweede en laatste deel verscheen in 1990 bij uitgeverij Schreiber & Leser. Uilenbroek tekende nieuwe omslagen voor deze uitgaven.

BOVEN - Soeperman schittert op het omslag van *Por Dios* van juli dit jaar. Uilenbroek meldt trots dat hij tevreden is met de frisse inkleuring.

Is tekenen altijd je passie geweest?

Passie weet ik niet, het is wel altijd waar ik mee bezig was. Ooit had ik plannen om tekenleraar te worden. Ik ben na de Havo aan de pedagogische academie gaan studeren. Hoewel ik het tekenen interessant bleef vinden, bleken er voor het vak van leraar meer eigenschappen nodig te zijn. Dat was toch niet helemaal mijn ding.

Daarna heb ik nog in de avonduren een studie gevolgd aan de Sint Joost Academie voor Beeldende Kunsten; ook die heb ik na twee jaar afgebroken. Ik kan ook tekenen zonder een afgeronde studie, dacht ik. In militaire dienst heb ik nog tekeningen gemaakt voor het blad *Twintig*, een uitgave van de Vereniging voor Dienstplichtige Militairen, de VVDM.

Beperkte middelen

Hoe belandde je dan toch in de tekenwereld? Hoe kreeg je je opdrachten?

Medio jaren 1980 werkte ik twee dagen in Amsterdam bij Pinpoint Productions, waar ook Wilbert Plijnaar toen nog werkte, aan de Brouwersgracht. Ik deed één overnachting in een hotel en na dag twee ging ik weer terug naar Breda. Ik deed daar verschillende illustratieopdrachten en tekende strips waaronder *Koos de supporter* voor *De Telegraaf*.

Een kennis van me in Amsterdam vroeg mij of ik geen strips wilde maken in studioverband en bracht mij in contact met Studio Arnhem waar toen onder meer Hanco Kolk, Ben Jansen, Aloys Oosterwijk en Kees de Boer werkten. Via deze manier kwam ik aan opdrachten en dus geld. Al werkte ik in die tijd vooral aan *Soeperman*. Het was een leuke tijd waar in we veel gingen stappen. De sfeer sprak me erg aan. Al die tekenaars onder elkaar die allemaal met dezelfde beperkte middelen het hoofd boven water moesten houden. Dat was bijzonder. Vooral met Kees de Boer heb ik veel gelachen en vreemde dingen meegemaakt. We deden altijd stemmetjes na en hij maakte een keer grappige opmerkingen in een snackbar richting iemand die rustig een frietje zat te eten. Die bleek daar duidelijk geen prijs op te stellen waarop ik Kees zo snel mogelijk mee naar buiten heb getrokken.

Ik werkte daar ongeveer twee of drie jaar, maar begon mijn Breda weer te missen. Die Brabantse mentaliteit is toch meer de mijne; wat dat betreft vond ik Arnhem een stuk afstandelijker.

En hoe is het met je andere stripheld, Stanley?

Ik denk dat Stanley even iets voor zichzelf aan het doen is. Ook dat is een strip met een verhaal. Aanvankelijk tekende Ritstier deze serie zelf maar nadat de serie in het weekblad *Suske en Wiske* geplaatst zou worden, vroeg hij of ik de tekeningen wilde maken. Dat ging goed totdat het weekblad er een punt achter zette. Dat betekende opnieuw het einde van een stripreeks. Want van de albumuitgave alleen ga je het als tekenaar niet redden; zonder voorpublicatie is dat niet de moeite waard.

We brachten twee albums uit bij uitgeverij Boumaar van Ron Streppel. Tot verrassing van Ritstier en mijzelf verscheen in 2009 plotseling een derde deel van *Stanley*. Daar hadden we geen afspraken over gemaakt. Ik heb de man er later nog eens over gesproken maar ben daar nooit veel wijzer van geworden. Ik ben er ook de persoon niet naar die om er heel moeilijk over te gaan doen maar zuiver is het niet en ook financieel ben ik daar bij ingeschoten.

Waarom heb je zoveel vertrouwen in de zoveelste herlancering van Soeperman?

Ten eerste omdat ik zelf altijd positief tegen zaken aankijk en ten tweede omdat ik wel vertrouwen in Rob van Bavel heb. Hij heeft de laatste jaren al dingen voor elkaar gekregen die weinig mensen een kans van slagen gaven.

De voorgaande keren bleken toch minder serieus om een doorstart te realiseren. In 1996 verscheen *De 11e dimensie*,

EEN STRIPTEKENAAR TE BREDA...
GEEUUUWW
GRRT
MMM... SLECHTS 3 AANHOUDINGEN IN T CENTRUM.
DE VUILOPHAAL-DIENST IS LAAT VANDAAG...
GAARNE VERZOEK IK SPOEDIGE BETALING FACTUUR NR...
GOEDGEZOND VAT GRAN WE EENS DOEN VANDAAG...
SLP
SHHHH!? DE STRIP VOORAAN & KARIN!
ERWAS EENS:

RECHTS - Strip die Uilenbroek maakte voor het fotoboek *Draw & Shoot* van Jakari Productions, 2010.

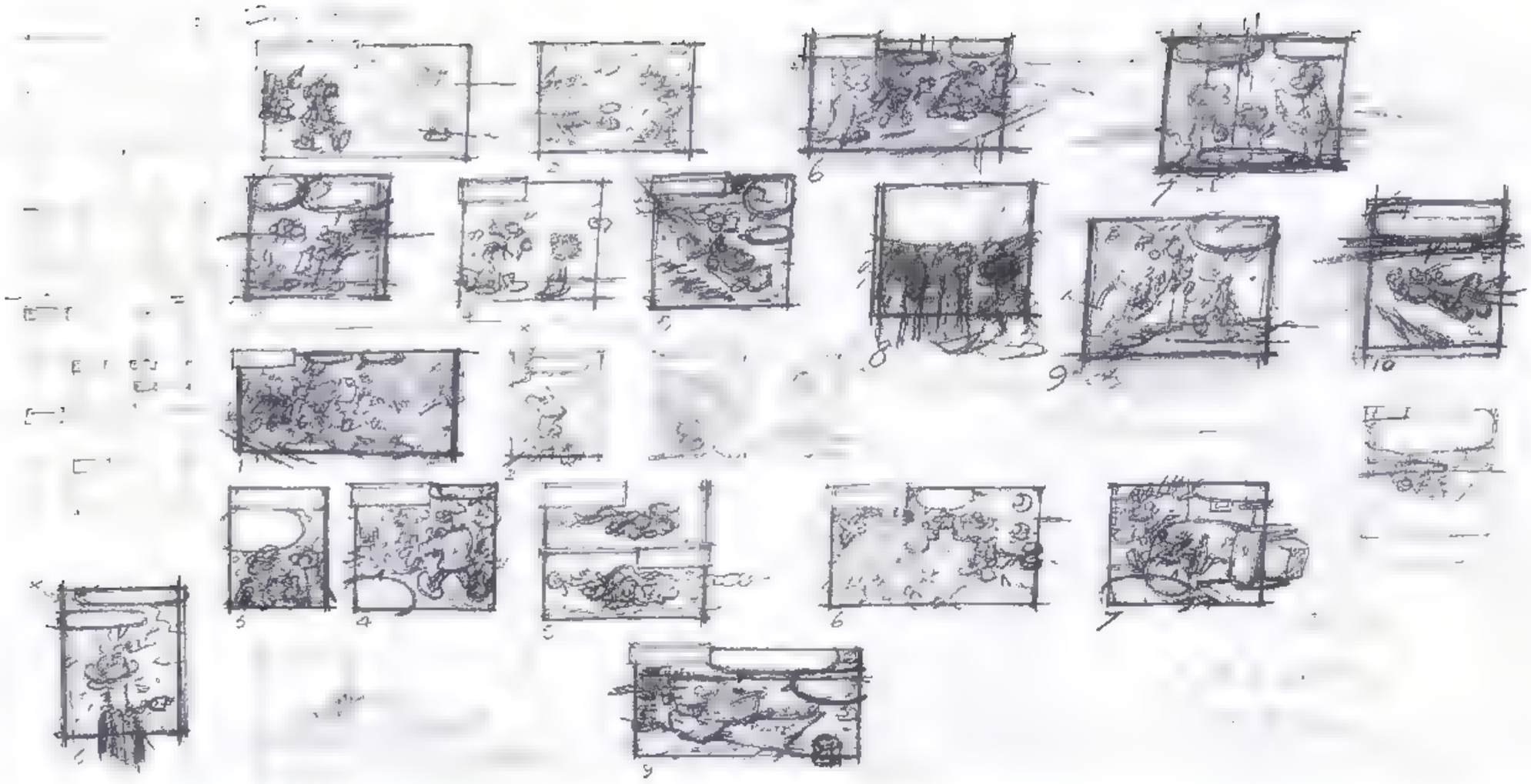

Kijkje in het productieproces van Uilenbroek tijdens de uitwerking van een Vaderdag-strip van *Soeperman*.
LINKS - Eerst wordt een pagina-indeling gemaakt waarna het scenario in kleine tekeningetjes grofweg wordt geschetst.
ONDER - Daarna volgt de versie op ware grootte in potlood.

GOEHOEHOE! ONZE KINDEREN HEBBEN HUN VADERDAG CADEAU DOK NIET AAN ONS KUNNEN GEVEN. SNIKKERSNOT!
OKÉ, OKÉ, IK BEGRIJP HET AL. GEEF MIJ DE ADRESSEN MAAR.
TOP!
TOP!
GOED JAN DE!
DUS STOND STEEG 4 VADERPLEIN 3 DE HAAG BAPAPPAWEG 76"
KLONT!
KLONT!

een eenmalige uitgave bij uitgeverij Zet.Et; daar zat ook geen gedachte achter om *Soeperman* opnieuw in de markt te zetten. Hetzelfde gebeurde in 1998 toen het verhaal *De bollen van Rokan* in de reeks *Strips Extra* van uitgever Big Balloon verscheen als onderdeel van een serie verschillende stripuitgaven. Ik wist al dat het daarbij zou blijven. Dat is trouwens hetzelfde verhaal dat kortgeleden in *Por Dios* is geplaatst, mooi opnieuw ingekleurd.
Meer hoop had ik toen uitgever Bee Dee in 2006 *Soeperman – Het werd tijd* uitbracht. Wat ik niet had zien aankomen was dat de uitgever vervolgens faillliet ging. Jammer, die Jan Verdegaal vond ik een goeie gozer. En weer een poging de nek om gedraaid.

De braakpolitie

Welke betrokkenheid heb je tegenwoordig nog in de stripwereld?

Ik lees nog geregeld strips, al hou ik de nieuwe uitgaven niet zo bij. Als ik even terug wil naar vroeger lees ik *Robbedoes en Kwabbernoot* van Franquin of *Asterix en Obelix*. Je zou het misschien niet verwachten maar recent las ik *De Metabaronnen*, *De Technovaders* en *John Difool*. Dat donkere sfeertje van Jodorowsky spreekt me wel aan. Voor de rest ben ik geen fanatieke beursganger en bij signeersessies zul je me ook niet veel treffen. Nu *Soeperman* weer in de schijnwerpers staat, zal ik me daar weer meer op moeten richten. Natuurlijk ben ik beide dagen op Stripfestival Breda en daar

verschijnt ook het nieuwe album. Ik kijk er wel naar uit om oude bekenden te ontmoeten.

Staan er nog plannen op stapel?

Ik ben sinds kort bezig om op scenario van John Croezen – ik kende de man niet – een strip te maken voor *Mad*, het tijdschrift waar Van Bavel vanaf september mee op de markt komt. Ik kan er nog niet te veel over vertellen maar het gaat over onder anderen Rob Geus van de Smaakpolitie, bij ons de Braakpolitie. Er komen allerlei bekende tv-persoonlijkheden in voor zoals Gordon (Gordom), Matthijs van Nieuwkerk (Mad Thijs) en natuurlijk tv-kok Herman den Blijker. Het is een driepagina-verhaal en ik hanteer een iets aangepaste tekenstijl, realistischer met van die voor *Mad* typische vierkante tekstballonnen. Als het aanslaat komt er mogelijk een vervolg. We zien wel of het een succes wordt; ik heb er in ieder geval weer zin in!

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

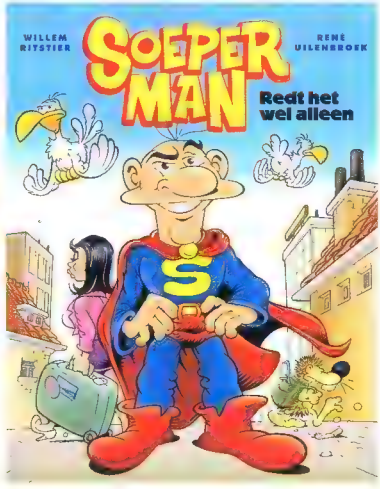

BOVEN - Deze strip maakte Uilenbroek voor Willem de Jonge die in 2008 afscheid nam bij de firma Landrover.
RECHTS - In Breda verschijnt het nieuwe album.
ONDER - Dat Uilenbroek een deel van zijn inspiratie haalt uit het werk van Franquin is aan deze illustratie goed te zien.

HET KUNSTBORDEEL | 4. DARLING VOOR ALTIJD

Gradimir Smudja

Formaat : 23 x 31 cm
Pagina's : 56 kleur
Prijs hardcover: € 16,95
ISBN: 978-90-5885-383-7

1889. Toulouse-Lautrec redt het in nood verkerende paard Darling van het slagersmes. Hij neemt haar mee naar zijn atelier waar ze in een eindeloze nacht strijdt tegen de dood. Toulouse slaagt er maar niet in om de verovering van het dier te voltooien. Er worden weer pogingen gedaan worden. Terwijl hij elke hoop verliest, stelt Milan, de koning van Servië, hem voor aan een oude zigeuner, een genezer van paarden en houder van alle geheimen over de paardenziel. Hij is de enige die Darling kan helpen.

***Het kunstbordeel* verbeeldt met verve een periode vol kunst, drank en vrouwen.**

TARAS BULBA | BOEK 2

Formaat : 23 x 31 cm
Pagina's : 48 kleur
Prijs hardcover : € 16,95
ISBN: 978-90-5885-861-5

TARAS BULBA BOEK 1 EN 2
JUBILEUM-AANBIEDING!
€ 29,95

Taras Bulba en zijn twee zonen zijn teruggekeerd naar de Setsj waar de krijgers volcontinu bezig zijn met maar twee dingen: slempen en brassen. En toch mist iedereen de oorlog, het knokken, het gevecht. Daar leeft een Kozak voor! Maar de vredesovereenkomsten die gesloten zijn met hun eeuwenoude vijanden, verhinderen de Kozakken om weer eens lekker ten strijde te trekken. Dan begint gelukkig een alarmerend gerucht de ronde te doen: een stelletje Joden in Oekraïne is zich te buiten gegaan aan godslasterlijkheid. Taras moet met zijn Kozakken dus snel even ingrijpen…

***Taras Bulba* is een verstripping van het werk van Nicolaj Gogol.**

RIA | 1. EEN SPRANKJE HOOP

Formaat : 23 x 31 cm
Pagina's : 64 kleur
Prijs hardcover : € 16,95
ISBN: 978-90-5885-680-7

In het koninkrijk Tenebra jaagt de jonge Loan op verboden terrein. Dan wordt hij zelf een prooi, die achternagezeten wordt door de shadens, de geduchte soldaten van Noctus. Tijdens zijn vlucht ontdekt Loan een afgelegen grot. Daar vindt hij, in een bloem, het betoverende jonge meisje Ria. Hij weet dan nog niet dat zij het sprankje hoop is, dat het koninkrijk Tenebra zal kunnen redden…

***Ria* is een origineel fantasy-avontuur van vier delen.**

RAVERMOON | 1. DE BELOFTE VAN DE VLAMMEN

Formaat : 23 x 31 cm
Pagina's : 56 kleur
Prijs hardcover : € 16,95
ISBN: 978-90-5885-611-1

RAVERMOON 1 EN MACHTSSPEL 4
JUBILEUM-AANBIEDING!
€ 29,95

Honderden jaren is Zigaar de hoofdstad van de magiërs. De meeste voeren hun kunsten uit in het arcanadium, het onderzoekcentrum dat verschillende scholen herbergt die elk hun magische specialiteit beoefenen. De tijdbedwingers zijn de kleinste van deze gemeenschappen. En wanneer ze eindelijk roem in het vooruitzicht hebben dankzij hun ontdekking van de tijdsneden, worden ze in een nacht van bloedvergisten uitgemoord. Iedereen, behalve Gillian. Wie gaf opdracht voor zo'n walgelijke daad? Dat wil Raver ontdekken, de zus van Gillian en een geduchte huurlinge met de bijnaam Ravermoon.

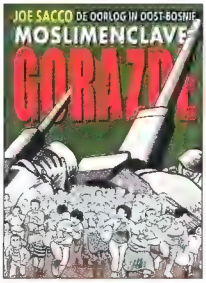

STRIPREPORTAGES VAN GROTE ALLURE

Gaza 1956 – In de marge van de geschiedenis

Sacco
Atlas 2011
ISBN 978-90-450-1753-2
Prijs €29,95
432 pagina's
Zwart/wit (sk)

Moslimenclave Gorazde – De oorlog in Oost-Bosnië

Sacco
Xtra 2011
ISBN 978-90-77766-05-7
Prijs €24,90
240 pagina's
Zwart/wit (sk)

In 2004 publiceerde uitgeverij Atlas in samenwerking met Oog & Blik *De fixer* van **Joe Sacco**. Een jaar later bracht uitgeverij Xtra *Onder Palestijnen – De intifada in beeld* van hem uit. De Amerikaanse tekenaar maakte in die jaren wereldwijd naam als stripjournalist. Hij levert indrukwekkende oorlogs- en crisisreportages in stripvorm af, waarvoor hij in 2002 al de VPRO Grand Prix-prijs van de Stripdagen Haarlem kreeg.

Vreemd genoeg hebben we zeven respectievelijk zes jaar moeten wachten totdat beide uitgevers weer met Sacco-boeken op de proppen zijn gekomen. Atlas doet dat met relatief nieuw werk: *Gaza 1956 – In de marge van de geschiedenis* (origineel uit 2009). Xtra brengt eindelijk *Moslimenclave Gorazde – De oorlog in Oost-Bosnië* uit, een vertaling van *Safe Area Gorazde* die het al in 2005 aankondigde. Het blijft jammer dat zo'n auteur niet in één fonds zit, zoals in de literaire wereld gebruikelijk is. Het levert een consistentere reeks boeken op, in plaats van een verbrokkeld oeuvre.

Los hiervan zijn het opnieuw indrukwekkende uitgaven. In *Gaza 1956* tracht Sacco te achterhalen hoe de moordpartijen in 1956 tijdens de Suez-crisis zijn verlopen, waarbij Israëlische troepen naar verluidt honderden Palestijnse burgers in de plaatsen Khan Yunus en Rafah in de Gaza-strook neerschoten. Bijzonder is dat hij ditmaal haast meer als een historicus dan als een journalist te werk gaat. Sacco raadpleegt VN-documenten en andere archiefstukken waarin informatie over deze vergeten massamoorden zou moeten staan. Hij huurt daarvoor twee Israëlische onderzoekers in die hem hierbij helpen. Verder bezoekt hij de Gaza-strook tijdens twee reizen in 2002 en 2003. Daar doet hij aan *'oral history'*, waarbij hij op zoek gaat naar ooggetuigen en mensen die de schietpartijen hebben overleefd. Sacco beseft terdege dat herinneringen ruim vijftig jaar later vervaagd zijn. In het boek geeft hij niet alleen weer hoe zijn speurtocht verloopt maar ook waar de details in de getuigenverslagen van elkaar verschillen. Voor de reconstructie van de steden en vluchtelingenkampen van Gaza maakte Sacco gebruik van de beschrijvingen van Palestijnen en de foto's uit de archieven van de Unrwa, een hulporganisatie van de VN.

Al deze inspanningen leveren een huiveringwekkend beeldverslag op, waarvan de maker hoopt dat het ook in Israël gelezen zal worden. Al was het alleen al om de voormalige Israëlische soldaten die de gebeurtenissen in 1956 hebben meegemaakt, er toe te brengen hun eigen herinneringen en standpunten publiek te maken. In zijn voorwoord schrijft Sacco dat jongeren in Gaza zijn belangstelling voor het verleden verbijsterend vonden. 'Wat heb je aan dat gewroet als er vandaag de dag nog steeds aanvallen zijn en huizen worden verwoest', luidde hun reactie. De striptekenaar staat op het standpunt dat heden en verleden niet zo makkelijk van elkaar te scheiden te zijn. In het geval van *Gaza 1956* kan het verslag in zijn ogen leerzaam zijn voor mensen die willen begrijpen hoe de haat in de harten van de Palestijnen is geplant.

De andere, bij Xtra verschenen stripreportage, *Safe Area Gorazde*, stamt al uit 2000 en betekende Sacco's doorbraak. Als enige buitenlandse journalist koos hij ervoor om tijdens de oorlog in voormalig Joegoslavië een aantal maanden (eind 1995, begin 1996) in Gorazde te verblijven. Dit was een zwaar belegerde enclave in Oost-Bosnië met een bevolking die voor het merendeel uit moslims bestond. Hij laat in zijn verslaggeving tal van mensen aan het woord over hun oorlogservaringen, de etnische zuiveringen en de twijfelachtige rol van de Verenigde Naties. Ook de genocide in Srebrenica komt aan bod. En passant legt hij treffend uit wat voor grote invloed de Tweede Wereldoorlog, waarin de verschillende bevolkingsgroepen elkaar ook al naar het leven stonden, nog had op de Balkanoorlog van 1992-1995.

Als lezer is het even wennen aan zijn doeltreffende, wat kale tekenstijl, maar al snel grijpt Sacco je bij de keel met deze indrukwekkende en aangrijpende stripreportage. Hij brengt zonder opsmuk de gruwelijkheden van een oorlog in beeld, maar zorgt er tevens voor nog ruimte over te houden voor de menselijke emotie en, toch ook, de humor en de overlevingsdrang in zware tijden. RS

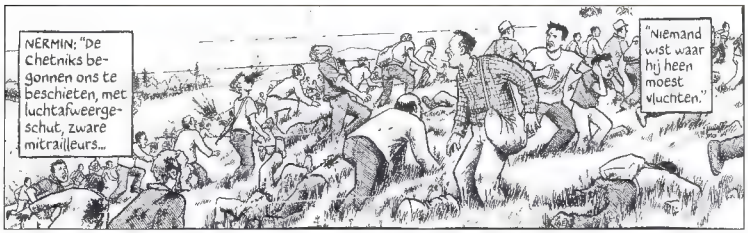
NERMIN: "De chetniks begonnen ons te beschieten, met luchtafweergeschut, zware mitrailleurs...
"Niemand wist waar hij heen moest vluchten."

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

ADVERTENTIE

MOOIE PARELS, FIJNE PARELS

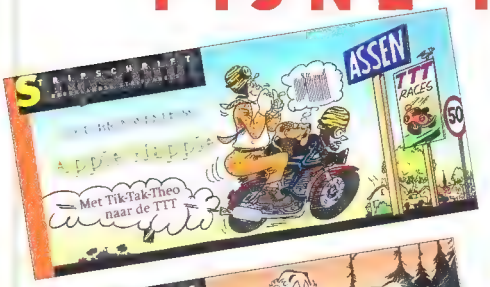

Nu verkrijgbaar

- *Appie Happie A 16/A 17* door Dik Bruynesteyn
- *De Goeroe 1* door Peter Abel
- *Peter Mijleneter 1* door Marits Rietdijk

www.stripstift.nl

Cultureel erfgoed voor **€9,95** per deeltje

ADVERTENTIE

7 3

EINDELIJK! De [illegible] De [illegible] De [illegible]
De [illegible] 2 [illegible]

UITGAVEN:

Lode Devroe

Edmond Baudoin

Thé Tjong-Khing

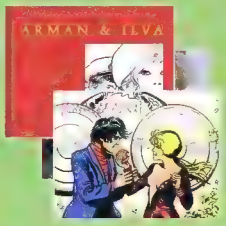

[illegible] DE PREVIEWS OP WWW.SHERPA.NU

GRAPHIC NOVEL & ART UNITED

[illegible] September 2011

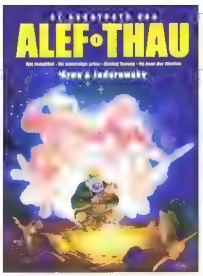

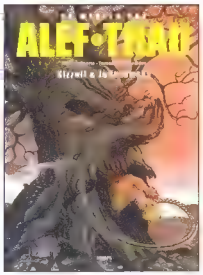

De avonturen van Alef Thau 1: Het rompkind + De eenarmige prins + Koning Eenoog + De heer der illusies

Arno & Jodorowsky
Sherpa 2011
ISBN 978-90-8988-022-2
Prijs €29,95
208 pagina's
Kleur (hk)

De avonturen van Alef Thau 3: Wedergeboorte + Tussen twee werelden

Nizzoli & Jodorowsky
Sherpa 2011
ISBN 978-90-8988-023-9
Prijs €19,95
112 pagina's
Kleur (hk)

Van één naar drie met uitstel van twee

Wie in de jaren 1980 een neus voor goede strips had, weet het al: geboren met alleen een romp en een hoofd gaat Alef Thau de strijd aan om stukje voor stukje zijn armen en benen te winnen in een bizarre fantasywereld. Nu is een nieuwe uitgave verschenen in een reeks die verder gaat in de tijd dan destijds. Regisseur, scenarist en occultist **Alejandro Jodorowsky** kan niet genoeg geprezen worden voor zijn prachtige oeuvre met scenario's die getuigen van een fenomenale verbeeldingskracht.

Ook het eerste deel van *Alef Thau* is nog steeds origineel, magisch en meeslepend. De alternatieve wereld verrast en betovert. **Arno** is echter geen Moebius. De man kan goed tekenen, maar niet zo overtuigend en karakteristiek een vreemde wereld neerzetten. Het verschil zit in de minder consistente weergave van details. Incidentele uitglijdertjes op het gebied van perspectief, verhoudingen en lichaamsbouw maken samen met de nèt iets te cartooneske gelaatstrekken van de personages het verschil in negatieve zin. Desalniettemin staan hier en daar briljante platen die zeker kunnen wedijveren met het werk van Moebius.

Arno, oorspronkelijk **Arnaud Dombre**, leefde van 1961 tot 1996 en kon slechts zeven delen van *Alef Thau* tekenen. Zo kan het dat Jodorowsky jaren later een scenario voor een andere tekenaar schreef over een stripauteur die in coma raakt en net als Alef Thau in een fantasiewereld zijn ledematen moet verdienen. Bij ieder succes zien zijn dierbaren aan het ziekenhuisbed een hoopvolle nieuwe beweging bij de patiënt. **Marco Nizzoli** is echter geen Arno. De man kan goed tekenen, maar lijkt te veel beïnvloed door hedendaagse comics om een intrigerende stijl te creëren. Hij zit niet zo dicht tegen Moebius als Arno zat.

Het alternatieve universum in het hoofd van de comapatiënt is zonder meer weer meeslepend, maar het mindere tekenwerk, de niet bepaald verrassende link naar de realiteit en het gevoel dat we hier voor de tweede keer met hetzelfde verhaal worden opgescheept maken de derde bundeling beduidend minder dan de eerste.

Dit najaar verschijnt bundeling twee met meer werk van Arno. Het formaat is wat klein, maar het omslag is hard en je krijgt enorm veel pagina's meeslepende fantasy van de oude school – in de goede betekenis van het woord. Koop de eerste twee delen en schaf het derde alleen aan als je per se alles van Jodorowsky wil hebben. HW

Sherrymijmeringen

Marijn en Julie zijn twee beginners in de liefde. Dat weerhoudt ze er niet van zich van avontuur in avontuur te storten, steeds weer met de heftigste gevoelens. Het gebeurt allemaal in grapjes van een pagina die geen verhalende opbouw kennen, maar opsommingen zijn van situaties in plaatjes met een tekstje en een illustratief tekeningetje.

Jacky Goupil en **Sylvia Douyé** zijn de enthousiaste scenaristen die – zo stel ik me dat voor – eens per week achter een glaasje sherry samen giechelend putten uit hun eigen genante puberverleden. De arme tekenaar **Stefano Bonfanti** mag dat dan allemaal tot een stripverhaal omvormen. Dat lukt hem in visueel opzicht, maar verhalend kan hij ook niets meer met die even flauwe als eindeloze aaneenschakeling van variaties op een toch al niet heel interessant thema. Inkleurster Barbara Baarbiera doet ook haar best, waardoor het er allemaal nog best leuk uitziet.

De Franse tekenaar **Hervé Bourhis** (1974) is, alhoewel hij niet is opgegroeid met de Fab Four, een groot Beatles-fan. *Het kleine boek van de Beatles* is zijn persoonlijke samenvatting van de geschiedenis van de roemruchte Beatles en de verschillende levenslopen van de diverse bandleden. Uiteraard speelt de verhouding tussen John Lennon en Paul McCartney een centrale rol in het album.

Bourhis overstelpt de lezer met een collage aan feiten, commentaren en beelden. Als 'normaal' boek zou het een complete mislukking zijn geworden: deze caleidoscopische data-erupt'e. Maar omdat hij informatie presenteert aan de hand van gevatte tekeningen in een stripachtige formule is het een geslaagd bladerboek geworden. Maar *Het kleine boek van de Beatles* is vooral leuk voor de echte fan. Wie een spannend verhaal wil lezen over één van de belangrijkste popgroepen ter wereld zal snel afhaken en moet op zoek naar een 'groter' boek met een minder fragmentarische historische weergave.

Bourhis is in Nederland nauwelijks bekend als striptekenaar. Als scenarist heeft hij één vertaalde uitgave op zijn naam staan. Samen met tekenaar Christian Cailleaux publiceerde hij in 2009 bij Dupuis *Het Molitorzwembad*. Bourhis vertelt in deze strip over de laatste dag uit het leven van Boris Vian, een controversieel schrijver, dichter, ingenieur en jazztrompettist. RS

Het kleine boek van de Beatles

Bourhis
Oog & Blik/
Bezige Bij 2011
ISBN 978-90-5492-322-0
Prijs €24.90
168 pagina's
Zwart/wit (sk)

Zo positief mogelijk omschreven is *Girlz* een leuke aanleiding voor gezellige momenten van de scenaristen, wellicht een springplank voor een gemotiveerde tekenaar en een goede inkleurster en een troost voor pubermeisjes die zien dat het allemaal nog veel erger kan dan wat zij meemaken in hun liefdesleven. HW

Girlz 1: Vlinders in je buik

Goupil & Douyé & Bonfanti
Jungle! 2011
ISBN 978-90-303-6547-1
Prijs €5.95
48 pagina's
Kleur (sk)

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
Nu vele Suske en Wiske-items in onze webwinkel!
-MALI-
Barabas
Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

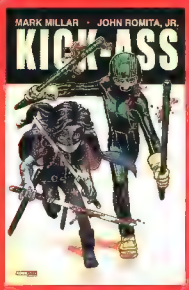

Vaalheid in metaalte

Dave Lizewski is een doodgewone stakkerige nerd. De protagonist van **Mark Millar** en **John Romita jr** vreet superheldencomics en droomt van een gevaarlijk leven. Op een dag trekt hij zijn op eBay gekochte groene wetsuite aan en de stad in, op zoek naar *bad guys*. Als ze hem uitmaken voor mietje en zijn oproep zich te gedragen weglachen, gaat hij het gevecht aan. Dave ontdekt dat hij geen echte superheld is. De straatjongens slaan hem in elkaar. Er volgt een lange herstelperiode. Maar Dave is een doorzettertje. Met plotselinge hulp van het meisje Hit Girl, dat armen afhakt alsof ze de dochter is van The Bride uit *Kill Bill*, haar vader Big Daddy en Red Mist, een navolger van Kick-Ass, bereiden ze zich voor op de strijd met maffiabaas Genovese. Het komt tot een confrontatie met een verrassend plot.

De superheldenstrip *Kick-Ass* is een Marvel-reeks die in 2008 verscheen in Amerika. Schrijver Mark Millar *(Civil War)* en tekenaar John Romita jr *(World War Hulk)* maakten samen eerder *Wolverine: Enemy of the State*. *Kick Ass* gaat over de dromen en nachtmerries van de *Peter Parker would beest* van deze wereld. In 2010 volgde een film met **Nicolas Cage** als Big Daddy en geproduceerd door onder meer **Brad Pitt**. **Mika** zong de soundtrack, met daarop de song *Kick Ass We are Young*. In *Kick Ass the game*, een game voor boven de 16, kunnen spelers kiezen welke superheld ze willen zijn: Kick-Ass, Big Daddy of Hit-Girl. De avonturen van de gewone superheld zijn bloediger dan die van Superman of Batman. Boeven verliezen ledematen en worden doorzeefd, Daves ballen worden getoast. Roem is vergankelijk, blijkt uit deze kleurige strip zeker in het internettijdperk. EvdH

Kick-Ass

Millar & Romita jr
Nona-Arte 2011
ISBN 978-88-97062-16-5
Prijs € 19,90
192 pagina's
Kleur (sk)

[EN VERDER]

Arctica 4: Onthullingen (Kovacevic/Pecqueur, Silvester). Het tekenwerk van Kovacevic blijft wat donker en vlak in deze futuristische reeks. Af en toe een uitschieter met strakke vliegtuigen en stoere motoren. TdK

Aslak: 1. Het oog van de wereld (Michalak/Hub/Weytens, Silvester). De verhalen die de lange winteravonden van de Vikingen moeten opvrolijken zijn sleets geworden. De twee zoons van de, om die reden, omgebrachte verteller krijgen een jaar de tijd om met nieuwe vertellingen op de proppen te komen. Hoewel sommige situaties en personen (de Viking-koning) schatplichtig lijken aan het *Asterix*-album *De grote oversteek* is deze prachtig getekende mengeling van mythologie en fantasy een aanrader. Wordt vervolgd. BP

Bankgeheimen USA 2: Norman Brothers (Hé/Richelle, Glénat). Interessante reeks over financiële malversaties. Jammer genoeg blijken er toch weer Kaïn-en-Abelmotieven achter te zitten. RS

De beproeving 3: De overlevenden (King/Perkins/Aguirre-Sacasa, L). Derde deel van doomsday-verhaal dat op het voorplat als *De overlevenden* wordt aangekondigd, op de rug van het boek *De overlevevden* wordt genoemd en dat binnenin *Overlevenden* heet. Het derde deel bevat meer avonturen van overlevenden van het dodelijke griepachtige virus Captain Trips, dat 99 procent van de mensheid heeft uitgeroeid. DR

Berserk 15 (Miura, Glénat). Als je denkt dat elfjes altijd aardige wezens zijn moet je dit deel niet lezen. Guts neemt het op tegen deze vleesverslindende wezens. TdK

Betty & Dodge 5: Vermist in Madrid (Du Caju/Van Rijckeghem/Van Beirs, Standaard). Betty wordt zuster in het vooroorlogse Madrid waar generaal Franco nog met harde hand regeert. Verhaal komt niet echt op gang. TdK

Bleach 15 (Kubo, Ballon). Manga vol heftige emoties en bovennatuurlijke gevechten. Je kent het wel: grote ogen, veel vaartlijntjes, jonge mensen, enge monsters. HW

De boeken van de zieners 3: Kettricken (Gaudin/Picaud, L). In dit deel neemt Picaud het tekenwerk over van Sieurac. Fitz, de bastaardzoon van prins Chevalric, krijgt opdracht

Herwaardering voor een overleden vader

In april 1952 verniet gde een brand de helft van Tottori, de Japanse stad die toen juist weer was opgebouwd na een desastreuze aardbeving in 1943 waarbij veel historische gebouwen van de kustplaats, ooit ontstaan rond een kasteel, verloren gingen

De brand en de gevolgen ervan voor de familie Yamashita spelen een belangrijke rol in *Het dagboek van mijn vader*, een indrukwekkende striproman van de productieve Japanse tekenaar en scenarist *Jirô Taniguchi* (Tottori, 1947). De hoofdpersoon, Yoichi Yamashita, een man van middelbare leeftijd, keert midden jaren 1990 voor het eerst na jaren terug naar zijn geboortestad Tottori om de crematie van zijn overleden vader – en de dodenwake – bij te wonen. Yoichi is als kind na de voor hem onbegrijpelijke scheiding van zijn ouders vervreemd geraakt van zijn vader. Die beult zich af om zijn door de rampzalige brand verwoeste kapperszaak weer op te bouwen en zijn schulden zo snel mogelijk af te betalen. Yoichi's moeder, die zich door haar man verwaarloosd voelt, is verliefd geworden op de leraar van haar dochter en met hem vertrokken nadat hij werd overgeplaatst. Yoichi geeft zijn zwijgzame, hardwerkende vader de schuld van de scheiding en in tegenstelling tot zijn oudere zus slaagt hij er ook niet in om een band te creëren met zijn latere stiefmoeder. Hij is blij dat hij kan gaan studeren in Tokio, de stad waar hij een baan vindt bij een ontwerpbureau en zijn vrouw Ruyoko ontmoet. Tijdens de dodenwake en de gesprekken met zijn familieleden, die hij zo lang niet heeft gezien, ontdekt Yoichi hoe verwrongen het beeld was dat hij had van zijn vader en begint hij het belang van familiebanden te waarderen. De jeugdherinneringen van Yoichi zijn deels autobiografische, zo vertelt Jirô Taniguchi in een nawoord bij dit het gedetailleerd vertelde, meeslepende, realistisch getekende verhaal. DR

Het dagboek van mijn vader

Taniguchi
Casterman 2011
ISBN 978-90-303-6545-7
Prijs € 19.50
280 pagina's
Zwart/wit (sk)

DE WIND WAAIT N ONZE RICHTING
WELKE BUURT IS DAT DAARGINDS?
IK WEET HET NIET ZEKER, MAAR HET VUUR HEEFT WAARSCHIJNLIJK SUEHIRO AVENUE BEREIKT, NIET?
SCHATJE! DAT IS VLAKBIJ HET HUIS VAN MIJN OUDERS!
AAH...
MISSCHIEN IS HET BETER DAT K EEN KIJKJE GA NEMEN
EN DE KINDS REN?
HET IS BETER DAT ZE HIER N DE BUURT BLIJVEN.
JA.

van koning Vlijm om tijdens een prinselijke huwelijksceremonie de broer van de bruid uit de weg te ruimen. Dat valt niet mee omdat zijn moordplannen geen geheim meer zijn. BP !

Cédric 25: Wat heeft hij toch? (Laudec/Cauvin, Dupuis). Traag en voorspelbaar, maar aangenaam in zijn malle huiselijke eenvoud. HW

Criminal 2: Lawless (Brubaker/Phillips, Silvester). Film-noir-achtig, spannend verhaal over militair Tracy Lawless, gespecialiseerd in geheime opdrachten in Afghanistan en Irak. Hij deserteert en keert terug naar Center City om uit te zoeken wie zijn misdadige broer Rick heeft vermoord. DR

De feul 1: Valnes (Gaudin/Peynet, Medusa). De dodelijke ziekte feul vergt zowel bij het volk van de Oldis als bij het Bourouwn-volk slachtoffers. Leiders van de beide groepen roepen op om de vijandelijkheden te staken en gezamenlijk een expeditie te organiseren naar nog onbekend, gevaarlijk gebied om te onderzoeken of wellicht de rivier is vergiftigd. Boeiend. DR

Winnaar Marten Toonderprijs 2011

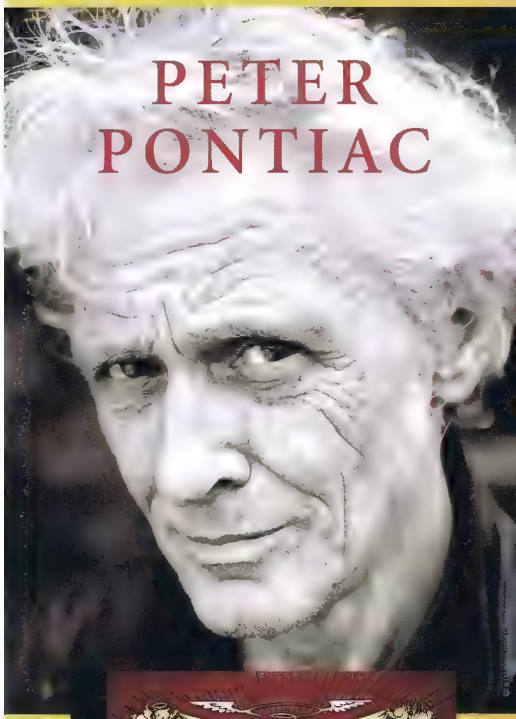

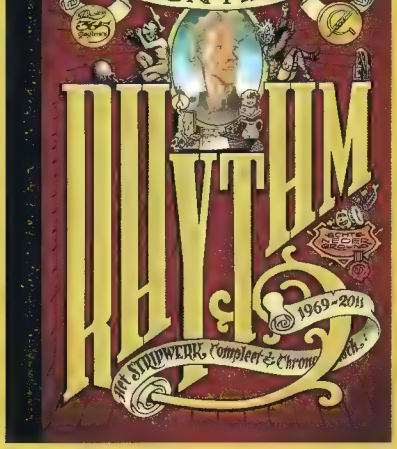

Alle strips van Peter Pontiac in één prachtige bundel!

NU IN DE BOEKHANDEL

OOG & BLIK | DE BEZIGE BIJ

Topwerk van 'De Pins of darkness'

Zodra er zombies, weerwolven of duivels in beeld komen haak ik af. Een verhaal verliest er al zijn geloofwaardigheid door en de maker besteedt dikwijls zoveel aandacht aan voorspelbare visuele horroreffecten dat er niets meer over blijft voor de plotontwikkeling en de karakters, wat mij betreft de aspecten die een verhaal maken of breken. Ik nam *Zombillenium 1*, een album over een themapark met vampiers en weerwolven, dus zonder al te hoge verwachtingen ter hand.

Stripminnend Nederland kent auteur **Arthur de Pins** van de serie *Schatjes* (uitgeverij Silvester). De computerartiest heeft met *Zombillenium* het stoute genre verruild voor het foute genre, maar weet daarbij net zo veel visueel te behagen als hiervoor. De oorzaak ligt in de expressieve, komische gezichten en de fantasievolle figuurtjes. Door op meerdere plekken in sequenties hardnekkig vast te houden aan één camerastandpunt krijgen de voorstellingen nog een extra droogkomisch randje, bijna alsof je als lezer naar een klucht op toneel zit te kijken.

Verhaaltechnisch is het album interessant vanwege de even grappige als boeiende bovennatuurlijke karakters met intrigerende achtergronden en interessante afwijkingen. Verliefdheid, ambitie, domheid, angst, jaloezie, boosheid, intrige. Geen enkele menselijke zwakheid lijkt de duivelse etters vreemd.

Interessant beeld, droge humor, interessante karakters en een leuk verhaal met verrassende wendingen. *Zombillenium 1* is ondanks al die horrorelementen een aanbevelenswaardig boek. Een aanwinst voor het genre. Mijn vooroordeel is verdwenen. HW

Zombillenium 1: Gretchen

De Pins
Dupuis 2011
ISBN 978-90-314-3118-2
Prijs €6.50
48 pagina's
Kleur (sk)

De Nederlandse Blueberry dient zich aan

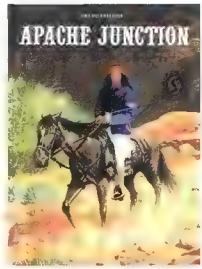

Het is onmogelijk om geen vergelijk te maken met de reeks *Blueberry* van Jean Giraud bij het bespreken van *Apache Junction* van **Peter Nuyten**. Niet alleen het omslag zou zo een nieuw deel in de reeks *Blueberry* kunnen zijn, maar ook het genre en het tekenwerk doen sterk aan Giraud denken. Nuyten blijkt een veelzijdig man. Zijn werk voor Studio Jan Kruis en zijn debuutalbum *Auguria* laten namelijk andere stijlen zien. In *Apache Junction* tekent hij met zachte tinten en maakt hij verfijnde realistische tekeningen. Vele plaatjes met uitgestrekte woestijnachtergronden of een nachtelijke bergpartij versterken de sfeer.

Het verhaal gaat over een legerkoerier – Roy Clinton – die tijdens een missie midden in de woestijn op een overval stuit waarbij een man door indianen is gedood. Nadat ook hij niet ongeschonden de plek verlaat, komt hij meer dood dan levend terecht in het huis van de man waar diens vrouw en aangenomen kinderen hem opvangen. Het verhaal start vlot met de nodige actie maar blijft middenin wat hangen. De tijd die nodig is om zijn tijdelijke opvanghuis te verlaten neemt de rest van het boek in beslag. Het einde is vrij abrupt en zonder een echte cliffhanger. Nuyten heeft zich goed gedocumenteerd. Dat blijkt ook uit het nawoord, waarin de situatie wordt beschreven van de vele indiaanse stammen die aan het eind van de negentiende in reservaten worden gedreven, en een opgenomen glossarium. Nuyten voegt met deze strip een interessant album toe aan zijn nog bescheiden oeuvre. Het verhaal mist alleen nog wat *schwung* en de lichaamsbewegingen zijn soms nog statisch. Dat kan in het volgende deel al goedgemaakt worden. TdK

Apache Junction 1

Nuyten
Silvester 2011
ISBN 978-90-5865-668-5
Prijs €16.95
Kleur (hk)

[EN VERDER]

Ikigami 2 (Motoro, Kana). Het thema van Ikigami – iemand krijgt een doodsbericht en heeft nog één dag te leven – is intrigerend. De uitwerking wordt helaas langdradig en zonder veel vaart gebracht. TdK

Jump 13: Boek XIII (Cambré, Standaard). Leuke kinderstrip. Alleen jammer dat de afleveringen zo kort zijn met die 32 pagina's. RS

De Katamarom 41: Laureaat K22 (Gos/Walt, Glénat). Atypische Glénat-kinderstrip die eigenlijk bij Dupuis thuishoort maar daar geen plekje meer kreeg. Leuke sciencefictionstrip van vader en zoon Goossens. RS

De Killer 9: Oneerlijke concurrentie (Jacamon/Matz, Casterman). De Killer keert terug naar Mexico, waar hij door de Cubanen wordt ingezet om een drievoudige moord te plegen. Oliebelangen en persoonlijke banden spelen een rol. RS

De ongelofelijke avonturen van Kobijn 7: In de hel is elke dag hetzelfde (Trondheim, Silvester). Verschillende verhaallijnen lopen door elkaar. Het gaat over hondenpoep, radiojournalistiek, geheimzinnige huisdieren en huizenjacht. Verwarrend, schijnbaar ongestructureerd en daardoor boeiend als het leven zelf. HW

De laatste tempelier 3: De verzonken kerk (Lalor/Khoury, Dargaud). Het verhaal wisselt verhaallijnen uit deze en voorbije eeuwen met elkaar af. Deze wat steriel getekende avonturenstrip zet de doelstellingen van de orde van tempeliers in een dubieus daglicht. TdK

Legende van de scharlaken wolven 3: De perfecte streek (Tenuta, Silvester). Mystiek en geweld lossen elkaar af in deze stilistische getekende samoeraistrip. TdK

Het Maagdenbos 1: Bijt (Tillier/Dufaux, Silvester). 'Homo lupus est' gaat in dit verhaal niet op. Beide species bevechten elkaar op leven en dood. Een poging om hieraan, door middel van een gearrangeerd huwelijk, een eind te maken mislukt, waarna de strijd verhardt. Ook de vossen en hyena's gaan zich er nu mee bemoeien. Tillier excelleert in deze aflevering die het begin is van een drieluik. Dit deel wordt afgesloten met aanvullende informatie, waaronder

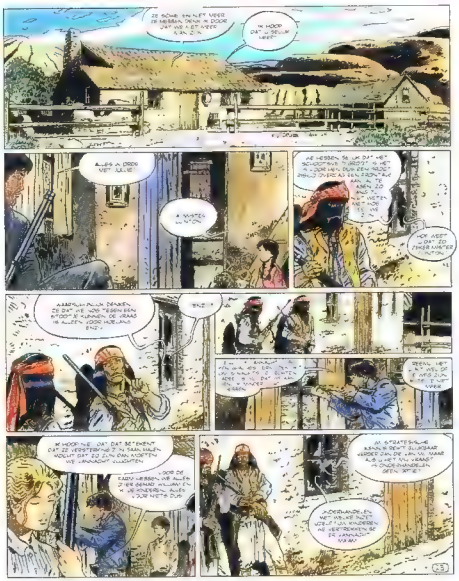

een aantal schetsen en een interview met Jean Dufaux. BP

Major Arcanum 3: Cuba Libre! (Damien/Pecau, Silvester). De hoofdpersonages Pandora en Chance vechten tegen zichtbare en onzichtbare tegenstanders in Cuba. Kennedy en Castro hebben ook een rol in dit toch wel wat ingewikkelde verhaal, de prachtige sfeerplaatjes van Damien vergoeden veel. TdK

Malafide 1: Het bal (Pona/Minguez, Lombard). Ondanks veel hocuspocus, hekserij en een overdaad aan actie komt dit verhaal over een boze fee die in verschillende tijdperken leeft niet echt tot leven. Het houterige tekenwerk helpt niet bepaald mee. JdL

Marie der draken 1: Armance (Démarez/Ange, Silvester) In de achterlijke middeleeuwen zijn tovenarij en heksenverbranding aan de orde van de dag. Marie blijkt over bijzondere eigenschappen te beschikken. Zowel voor de kerk als voor een aantal edelen een reden om haar in handen te krijgen. Maar Marie staat haar mannetje. Samen met bloedbroeder William slaat ze terug. Deel twee *(Wraak)* en drie *(Amaury)* zijn in voorbereiding. BP

ADVERTENTIE

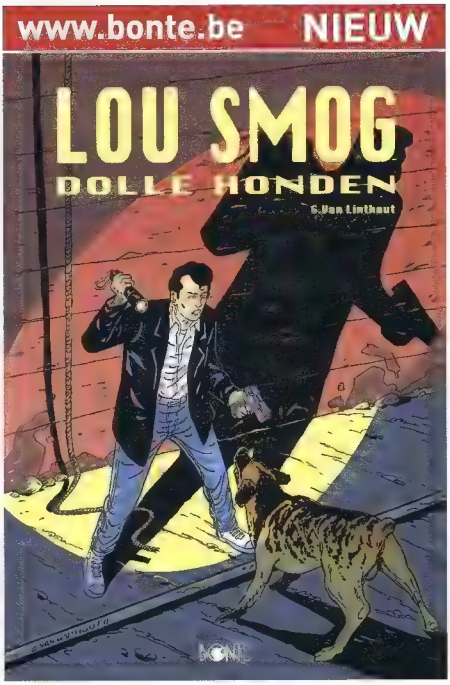

ADVERTENTIE

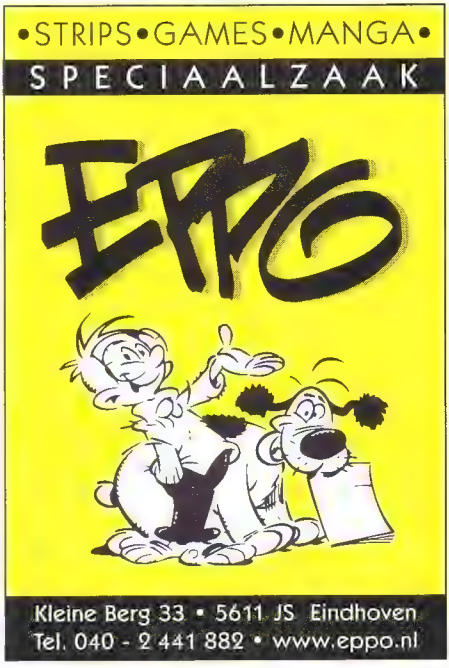

Blonde versie van Archie Cash

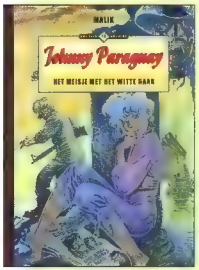

Uitgever Arcadia heeft in haar archiefreeks het derde, nooit eerder in boekvorm verschenen verhaal van de huurling Johnny Paraguay uitgebracht – wederom in een puntgaaf boek. Het is liefst 25 jaar geleden dat het laatste verhaal van de blonde avonturier in album verscheen. **William Tai** alias **Malik**, de Brusselaar met Indonesisch bloed, zag in Paraguay destijds een blonde versie van zijn succesvolle held Archie Cash maar bracht het slechts tot een paar verhalen.

Arcadia
Archief 14
Johnny Paraguay: Het meisje met het witte haar
Malik
Arcadia 2011
ISBN 978-90-76926-82-7
Prijs € 19,95
48 pagina's
Zwart/wit (hk)

Maliks verhaal is voornamelijk gericht op actie, direct en zonder omwegen. Een blonde deerne wordt in Vietnam achtervolgd door een aantal soldaten van de Chinese kolonel Ho en wordt in haar vlucht gered door de vrije jongens Paraguay, Cohran en nog wat trawanten. Paraguay, die ter plekke is als gevolg van een opdracht om een voormalige Vietnamveteraan op te sporen, krijgt het in dit album daarna zwaar voor de kiezen: hij wordt op zee overvallen door Chinese piraten en gevangen genomen. Daarna wordt hij als een moderne gladiator voorbereid op een gevecht op leven dood. Het gevecht wint hij maar als beloning wordt hij bijna gekruisigd. Dit bizarre lot zal Paraguay niet vreemd voorkomen omdat het in zijn universum wemelt van rauw geweld en wetteloosheid.

Malik is op de tekentafel behoorlijk op toeren geraakt toen hij de vele actiescènes kon opvoeren. Zijn platen, vaak erg gedetailleerd, zijn geïnkt met een zwierige lijnvoering die in deze zwart/wit-versie erg mooi uitkomt. JdL

Veel, heel veel technische specificaties

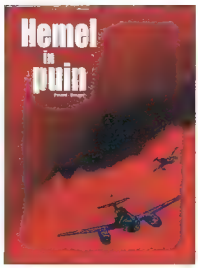

Hemel in puin, de door Kees Beentjes vertaalde oorlogsstrip *Ciel en ruine* (2007), speelt zich af in en boven nazi-Duitsland aan het einde van de Tweede Wereldoorlog. De hoofdrol is weggelegd voor de ME 262, de eerste massaal ingezette Duitse straaljager. Het begin is spectaculair wanneer een eskader Amerikaanse bommenwerpers wordt aangevallen, waarbij *Mickey Mouse*-comics letterlijk door de lucht vliegen. Saillant detail: de hiervoor verantwoordelijke Duitse piloot heeft eveneens een Mouse-achtig figuurtje op zijn toestel.

Daarna gaat *Hemel in puin* minder duidelijk om met heden en verleden, feiten en fictie. Zo wordt de aanslag op Adolf Hitler van 20 juli 1944 – terecht – Walküre genoemd, maar drie plaatjes verder gaat het over Walkyrie. Het studentenprotest *Die weisse Rose* uit 1943 is naar een later tijdstip overgeheveld en broer Johannes van de hoofdpersoon Nikolaus Wedekind lijkt twee maal dood te gaan. Ook treedt de duivel nadrukkelijk handelend op in de gedaante van de sprekende hond Fisto. Het verhaal is vakkundig en sfeervol getekend door **Olivier Dauger**, maar heeft te lijden onder het onduidelijk en wijdlopig scenario van **Philippe Pinard** waarin vier pagina's worden besteed aan technische specificaties van de ME 262. Gewapend met deze kennis is de oplettende lezer heel wel in staat om met dit toestel aan de haal te gaan. *Hemel in puin* is het eerste deel in een reeks van vijf, waarvan een voorbeschouwing is te zien op YouTube. BP

Hemel in puin
Dauger & Pinard
Silvester 2011
ISBN 978-90-5885-629-6
Prijs € 16,95
48 pagina's
Kleur (hk)

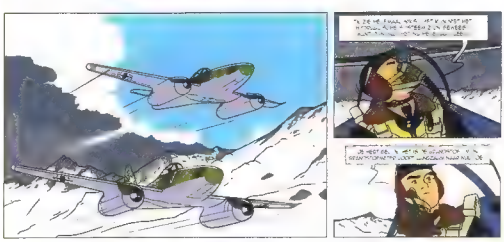

[EN VERDER]

Meisje(s): Alice, Charlotte & Renaud (Vivès, Casterman). Intrigerend, liefdevol verslag van de relatie tussen de bijna 20-jarige hartsvriendinnen Alice en Charlotte en hun verhouding met de wat oudere onzekere, introverte Renaud, opgetekend tijdens ontmoetingen in de stad, feestjes en uitstapjes in de provincie met teeftijdsgenoten. Fraai getekend, in een aangenaam tempo en met mooie kleuren. DR

Psyren 2 (Iwashiro, Glénat). Thrillerachtige manga over een mysterieuze telefoonkaart en een parallelle wereld. Overleven is het doel. RS

De republiek 3: Echelon (Frisco/Le Gall, Casterman). De Franse president komt maar niet af van zijn politieke tegenstander; zelfs niet als hij de wijk neemt naar de VS voor een zogenaamde milieuconferentie RS

De Rode Ridder 229: De vreemdeling (Claus, Standaard). Na een bezoek aan Japan slaat Johan overboord bij een piratenaanval. Hij bereikt het vaste land in China, zoekt ontdekkingsreiziger Marco Polo maar raakt in conflict met de corrupte Kong Fang Hsiung. Opnieuw een aflevering zonder scenario van Martin Lodewijk, maar bedacht door Claus Scholz zelf. DR

Rurouni Kenshin 9: Aankomst in Kyoto (Watsuki, Glénat). Manga die zich afspeelt in een 19e eeuws Japan dat op de drempel staat van de industrialisering. Daar lijkt geen plek meer voor samoerais, maar Rurouni Kenshin vindt zijn draai als onrechtbestrijder. RS

Scott Pilgrim 2: Scott Pilgrim tegen de rest van de wereld (O'Malley, Bezige Bij). De Canadees Bryan Lee O'Malley bedacht deze manga-achtige reeks over de 23-jarige muzikant Scott Pilgrim. Hij vindt behoorlijk wat barrières (lees: ex-en) op zijn weg voordat hij zijn grote liefde Ramona echt aan zijn hart kan drukken De strip is in Noord-Amerika een groot succes, maar of dit hier aanslaat is afwachten. RS

De Smurfen 30: De gouden boom (Garray/Jost/Culliford, Standaard). Grote Smurf pakt het bijgeloof aan. Dit dertigste album valt een beetje in het niet bij al het geweld van de 3D-film van de Smurfen. Maar wellicht heeft de film een positieve invloed op de verkoop ervan. RS

Suske en Wiske 313: De kwakende Queen (Morjaeu/Van Gucht, Standaard). Goed idee om de Vlaamse striphelden naar het Londen van de 19e eeuw te sturen. De voorvader van professor Barabas blijkt er vandaan te komen. RS

Urbanus 144: De spacevarkens (Linthout/Urbanus, Standaard). Urbanus volgt de tv-serie Spacevarkens, trouwt bijna met een Roemeense vluchteling, belandt in de hemel waar hij klusjes moet uitvoeren en zijn oude geliefde Oktaviette ontmoet en haalt via een kraantje aan de tv een operazangeres en strijkijzervretende machine in huis. Kortom: een gewone aflevering! TdK

Urbanus vertelt: Mieleke Melleke Mol special (Stallaert/Urbanus, Standaard). Typische Vlaamse kinderstrip die in Nederland geen potten zal breken. Vage humor. RS

Walking Dead 8: Lijden in last (Kirkman/Adlard/Rathburn, Silvester). Populair zombiehorrorverhaal dat zich afspeelt in een maatschappij die volkomen is ingestort. Een groep overlevenden waant zich veilig achter de hekken van een verlaten gevangenis, maar krijgt dan te maken met de wraak van de 'gouverneur' die eerder voor dood was achtergelaten. DR

HANCO KOLK & PETER DE WIT

Nieuw album vol hilarische avonturen van de drie bekendste singles van Nederland.

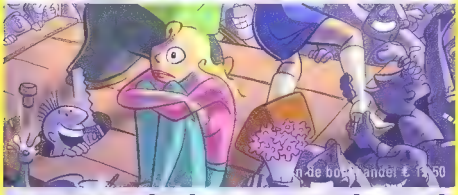

In de boekhandel € 12,50

www.deharmonie.nl

Gum-
mbah

Deirdre c.s.

Nieuwe avonturen van de geliefde beschaamhaarde heldin

www.deharmonie.nl

TIM ENTHOVEN

Opvallende en reeds bekroonde beeldroman van debutant Entoven

www.deharmonie.nl

PETER DE WIT

SIGMUND

WEET WEL RAAD MET MANNEN

Adviezen van de slechtgehumeurde, kleine psychiater voor alle moderne mannen die in de war zijn.

In de boekhandel € 9,90

www.deharmonie.nl

AGENDA

AANVULLINGEN VERTEL HET ONS STUUR NIEUWS OVER BEURZEN TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- ***t/m 25 september 2011*** *Expo 'Nero, Joeri Gagrin en andere ruimtereizigers', Marc Sleen Museum, Zandstraat 33-35, Brussel, België, info: www.marc-sleen.be*
- ***t/m 30 september 2011*** *Expo 'Terecht of onterecht', van Jesse van Muylwijck, Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl*
- ***t/m 2 oktober 2011*** *Expo 'Het Publiart-avontuur – En toen ontdekte reclame de strip', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- ***t/m 30 oktober 2011*** *Expo 'Suske en Wiske – De tomeloze tijdreizigers', Museum Coda, Vosselmanstraat 299, Apeldoorn, info: www.coda-apeldoorn.nl*
- ***t/m 15 januari 2012*** *Expo 'Bob de Moor en de zee', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- ***9 t/m 11 september 2011*** *Stripfestival Breda, Breda, info: www.stripbeursbreda.nl*
- ***25 oktober t/m 20 mei 2012*** *Expo '77 jaar Roemeense strips', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- ***12 november 2011*** *Stripfestival Ieper, De Neerstad, Weverijstraat 9, Ieper, België, meer info: www.stripfestivalieper.be*
- ***9 t/m 11 december 2011*** *Strip Turnhout, De Warande, Turnhout, Belgie, info: www.stripturnhout be*
- ***7 februari t/m 23 september 2012*** *Expo 'Marten Toonder', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- ***10 t/m 11 maart 2012*** *De Stripdagen, Evenementenhal Gorinchem, Franklinweg 2, Gorinchem, info: www.destripdagen.nl*
- ***28 maart t/m 1 april 2012*** *Holland Animation Film Festival, Utrecht, info: www.haff.nl*
- ***12 juni t/m 25 november 2012*** *Expo 'Posy Simmonds', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*

Ieper heeft zijn stripfestival

Op 12 november aanstaande is België weer een nieuw stripevenement rijker. Dan vindt de eerste editie plaats van het Stripfestival Ieper, georganiseerd door Curieus Ieper (een vrijwilligersvereniging die socio-culturele evenementen organiseert) in samenwerking met de lokale bibliotheek en de organisatie Beeldkwartier vzw. Ieper ligt in West-Vlaanderen en het thema voor deze eerste versie is 'Oorlog in Ieper'. De stripbeurs vindt plaats in het zogenoemde wapenstilstandweekend; een in ieder geval druk toeristisch evenement. De stripbeurs richt zich vooral op schermutselingen en gevechten rondom de Eerste Wereldoorlog. Daarvoor wordt onder andere een tentoonstelling met werk van Jacques Tardi ingericht maar ook een expositie rondom Ieper in oorlogstijd en een digitale tentoonstelling rondom *Oorlogsdagboek van Odon* van Ivan Adriaenssens. De auteur zal zijn boek ook tijdens een lezing toelichten.

Verder zijn er meer gebruikelijke festivalonderdelen zoals signeersessies met ondermeer Renaud, Gal, Dirk Stallaert, Lectrr, Kristof Spaey, Dieter Durnez, Hec Leemans en Thomas Du Caju. Ontwerper van de beursposter en ook aanwezig is de Nederlander Jim Nauya die bezig is een eerste avonturenstrip te maken. Workshops striptekenen worden gegeven door Mario Boon en Tom Metdepenningen. De jeugd tussen acht en twaalf jaar kan nu al een tekening inkleuren om mee te dingen naar één van de duizend te vergeven prijzen. Ter omlijsting vinden er diverse vormen van animatie plaats waaronder muziekoptredens en het naspelen van oorlogsketches. Uiteraard wordt ook de stripliefhebber die zijn collectie wil aanvullen bediend. Er zijn diverse stands met nieuwe, tweedehands en antiquarische boeken. De stripbeurs vindt plaats in De Neerstad, Weverijstraat 9, Ieper, België. TdK

Meer info: www.stripfestivalieper.be

ADVERTENTIE

WINNEN

Eind september verschijnt de tweede speelfilm over *Largo Winch* op dvd. *Stripschrift* heeft van Twin Pics vijf exemplaren van de box met de delen 1 en 2 ontvangen om weg te geven aan inzenders van het goede antwoord op de volgende vraag:

In de speelfilms speelt Tomer Sisley de rol van Largo. Al in 2001 startte een tv-serie over deze miljonair. Wie speelde daarin de rol van Largo Winch in de periode 2001-2003?

Stuur het antwoord vóór 1 oktober 2011 naar
Largo Winch-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar
winnen@stripschrift.nl

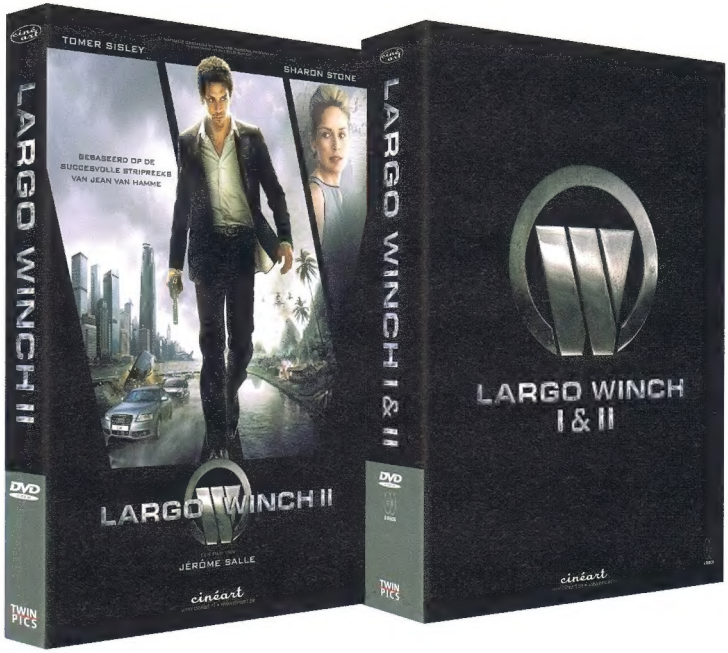

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Gagarin-prijsvraag *Stripschrift 416:*
Wij vroegen naar wat Gagarin als eerste tegen zijn vrouw zei nadat hij was teruggekeerd op aarde.
Veel inzenders hadden een associatie met drank die ook de redactie wel aansprak.
De volgende uitspraken werden beloond met het stripalbum *Gagarin*:

Schat, staat de wodka koud? van **Rob den Houter** (Rotterdam), **Pieter-Jan van Ooij** (Exmorral en **Pieter van der Schoor** (Zaandijk).

Zo, en nu eerst een Bavaria! van **Kees van Kempen** (Nieuwegein) en **Ron Overdorp** (Amsterdam).
Na loting ging Pieter-Jan van Ooij er met het gesigneerde exemplaar vandoor. Alle winnaars gefeliciteerd!

HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

16 juli 2001. De stripwereld zal nooit meer hetzelfde worden, want één van de grootste stripauteurs aller tijden is overleden. Veel aandacht in de media. Steunbetuigingen. Terugblikken. Speculaties over de toekomst van de *'poor lonesome cowboy'*.
16 juli 2011. De tiende sterfdag van Morris. Vier albums zijn verschenen in de reeks *De avonturen van Lucky Luke naar Morris*. Achdé (Hervé Darmenton) heeft het stokje overgenomen.
Één vermelding op een internetpagina met sterfdagen. Geen treurmarsen. Geen herdenkingsboek.
De *'poor lonesome cowboy'* lijkt definitief te zijn opgegaan in de ondergaande zon.
HW

Land van herkomst: Frankrijk
Jaar van uitgifte: 2003
Cataloguswaarde: € 1,10

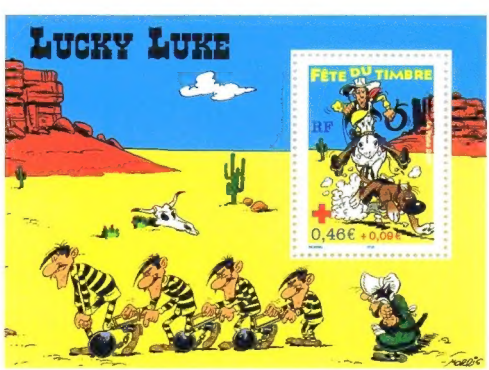

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

> WAARHEEN?

Bijna dertig Eisner-awards werden er afgelopen zomer in Amerika uitgereikt. Tussen de ongeveer 150 genomineerden zat de Vlaming **Brecht Evens**. Hij was met vijf anderen kanshebber voor de Award Best Painter/ Multimedia Artist (interior art). Zijn *The Wrong Place (Ergens waar je niet wilt zijn)*, uitgegeven door Drawn & Quarterly haalde het echter niet. Juanjo Guarnido's *Blacksad* ging er met de prijs vandoor.

Andere winnaars zijn Mike Mignola en Richard Corben met *Hellboy: Double Feature of Evil* (categorie Best Single issues of One-shot), Scott Snyder, Stephen King en Rafael Albuquerque met *American Vampire* (Best new series) en Jacques Tardi met *It was the War of the Trenches* (Best Reality based work/Best U.S. Edition of International Material). Het in *Stripschrift* besproken *75 Years of DC Comics: The Art of Modern Mythmaking*, samengesteld door Paul Levitz won de award voor Best comics-related book.

De strijd om de beste nieuwe grafische roman werd een gelijkspel tussen *Return of the Dapper Men* door Jim McCann en Janet Lee en *Wilson* door Daniel Clowes (Best new graphic album).

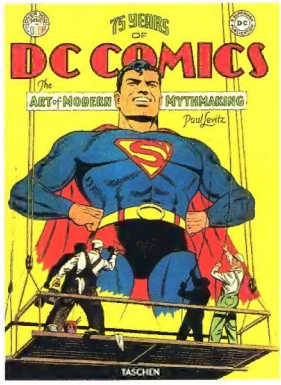

Albert Uderzo heeft zijn opvolgers voor de stripserie *Asterix* officieel voorgesteld aan de pers. Het zijn tekenaar **Frédéric Mébarki** en scenarist **Jean-Yves Ferri**. Mébarki is al langere tijd de assistent van Uderzo en hielp hem met het inkten van *Asterix* en het tekenen van allerlei merchandising. Ferri kennen we in Nederland van de strip *Terug op aarde* die hij schreef voor Manu Larcenet. Verder schreef hij de alleen in het Frans verschenen strip *De Gaulle a la plage*. Voor Verron bedacht hij nog losse grappen voor de reeks *Bollie & Billie*. Het duo is al aan een nieuwe *Asterix* begonnen, al is nog niet naar buiten gebracht waarover het boek zal gaan en wanneer het gaat verschijnen.

Op 20 augustus sloot stripwinkel **De Stripfanaat** in Tilburg haar deuren. De recente komst van een tweede stripwinkel in Tilburg (Silvester) heeft daar niets mee te maken, aldus eigenaar René Uijens. De reden is dat het niet financieel haalbaar meer was.

De Stripfanaat heeft zes jaar in Tilburg gedraaid waarvan de eerste vijf jaar op het NS-plein nabij het station. De verhuizing naar een goedkoper pand aan de Piusstraat heeft niet mogen baten. Minder kopers en geen nieuwe jeugdige aanwas heeft Uijens uiteindelijk doen besluiten definitief te stoppen. Na een korte uitverkoop gingen de deuren voorgoed dicht. Uijens blijft wel op het internet actief.

In Rotterdam startte stripwinkel **Comiquest**. De winkel specialiseert zich in comics en aanverwante zaken, had eerder een ander onderkomen, maar is nu definitief gevestigd aan Katshoek 35 te Rotterdam. De winkel is telefonisch bereikbaar op (+31)(0)6-16987490. Meer info: *www.comiquest.nl*

ADVERTENTIE

➤ WAARVOOR?

Jeffrey Jones werd geboren in Georgia in 1944 en overleed als Catherine Jones op 19 mei dit jaar. Aanvankelijk was Jones overtuigd van het feit dat hij wetenschapper wilde worden en volgde ook een opleiding in die richting (geologie). Toen hij in 1967 naar New York verhuisde vond hij echter werk als illustrator/tekenaar voor bladen als *Creepy* en *Eerie*. Ook tekende hij omslagen van strips en romans in vele genres. De avonturen van *Nick Carter* werden bij voorbeeld voorzien van een avontuurlijk omslag. Zijn meest bekende en ook in het Nederlands vertaalde werk is *Idyl*, dat hij in 1972 begon te tekenen en te schrijven. In 1980 verscheen bij uitgeverij Rostrum een Nederlandse versie van deze romantische, poëtische strip. In 1975 richtte hij – met onder anderen Berni Wrightson en Barry Windsor-Smith – The Studio op, die veel artwork maakte voor posters, omslagen en illustraties bij artikelen en boeken. Hoewel hij zich al langere tijd meer vrouw dan man voelde, startte hij pas in 1998 een hormonenkuur. Na een periode van stilte, werd weer tekenwerk van hem gesignaleerd in 2004. In mei overleed Jeffrey/Catherine Jones op 67-jarige leeftijd.

Op zaterdag 9 juli overleed **Gideon Brugman**, twee dagen voor zijn 69e verjaardag. Gideon Brugman was de vijf jaar oudere broer van Carry Brugman, eveneens striptekenaar. Gideon werd het meest bekend dankzij zijn creatie *Professor Ambrosius*, gediplomeerd griezoloog. Zijn stripalbumdebuut maakte hij medio jaren 1960 met *Rick Random* en het oorlogsverhaal *Vriend of vijand*. Hij tekende toen nog onder het pseudoniem Milton Davis. Kort daarop maakte hij *Kommando Moustache* waarvan hij drie verhalen tekende en slechts twee in een album terechtkwamen. De strip *Zonk & Stronk*, op scenario van Lo Hartog van Banda, verscheen in weekblad *Robbedoes* als een herbewerking van een strip uit het album *Boemerang* waarin ook zijn broer een strip tekende. In 1970 startte hij *Professor Ambrosius* voor *Pep* en dat hield hij vijf jaar vol. Met de samenvoeging van *Pep* en *Sjors* tot *Eppo* verdween de strip uit het blad. Met Hartog Van Banda maakte hij nog wel de strip *Patty* voor *Tina*. Kort daarna hing hij de striptekenpen aan de wilgen en ging zich toeleggen op reclamewerk en kunstschilderen. Toen in 1996 Orion Roos (eigenaar van de Groningse stripwinkel Ambrosius) voorstelde om nieuwe verhalen van *Professor Ambrosius* te schrijven, pakte Brugman de draad weer op. Er zouden nog vijf verhalen direct in album verschijnen waarvan de laatste begin vorig jaar. Brugman is in zijn woonplaats Dordrecht begraven.

De Franse tekenaar **Jean Tabary** is op 18 augustus overleden in Parijs. Tabary is het meest bekend dankzij twaalf albums van *Iznogoedh*. Deze grootvizier, de tweede man achter de kalief, had gedurende al die jaren de bekende uitspraak: 'Ik wil kalief zijn in plaats van de kalief'. Tabary tekent de reeks aanvankelijk op scenario van René Goscinny. Als die in 1977 overlijdt, zet hij zelfstandig de reeks voort. Bij Arboris verschijnen pas in de jaren 1990 een viertal nieuwe albums. Tabary wordt in 1930 geboren in Stockholm, Zweden maar ziet zijn eerste strips geplaatst in Franse bladen. *Richard en Charlie* wordt verschijnen in *Vaillant* in 1956 waarna *Totoche*, *Corinne et Jeannot* en de gagreeks *Grabadu et Gabaliouchtou* volgen. In 1962 startte de samenwerking met Goscinny die leidt tot de reeks over kalief Haroun el-Poussah. Grootvizier Iznogoedh – in eerste instantie dus ook al tweede viool in de strip! – neemt al gauw op dat punt het roer over. Zoals mag worden verwacht: kalief zal hij nooit worden. De stripreeks schopt het in Frankrijk nog tot animatieserie op televisie, medio jaren 1990. In 2004 volgt nog een speelfilm. In datzelfde jaar krijgt Tabary een hersenbloeding. Daarna wordt weinig meer van Tabary, die 81 werd, vernomen.

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 44 • NUMMER 5 (418) • SEPTEMBER 2011

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ger Apeldoorn, Olav Beemer, Ben Bits, Stephanie Buijs, Han van Buuren, Frits van der Heide, Erik van der Hoeven, Jakari, Just de Leeuwe, Pamela Leeven, Michel van Merriënboer, Ans Nolten, Bert Post, RKD, Christian Rossi, Erwin Suvaal, Rudy Vrooman, Harry Wibier

Aan Stripschrift is in 2011 de P. Hans Frankfurtherprijs voor bijzondere verdiensten toegekend.

Omslag
Christian Rossi

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €48,00
België €51,00
Other countries €65,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

catawiki

Aanbieding van de dag
iedere dag om **10 uur** een nieuwe aanbieding!

Elke dag een unieke stripaanbieding!

www.catawiki.nl/dagaanbieding

- Kortingen van **50%** of meer.
- Strips, zeefdrukken, beelden, etc.
- Deze aanbiedingen mag je **niet** missen!

Bekijk de aanbieding van vandaag op **www.catawiki.nl/dagaanbieding**